

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1933.

Andra kammaren.

Nr 43.

Tisdagen den 30 maj.

Kl. 4 e. m.

§ 1.

Herr statsrådet *Sköld* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 261, med förslag till förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 17 juni 1932 angående rätt för Konungen att åsätta särskild tullavgift; samt

nr 262, angående vissa åtgärder till främjande av avsättningsförhållandena för slaktdjur samt kött och fläsk.

Dessa propositioner bordlades.

§ 2.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande proposition, nr 260, angående fortsatt befrielse för riksbanken från skyldigheten att inlösa av banken utgivna sedlar med guld.

§ 3.

Vidare föredrogs samt remitterades till statsutskottet herr *Karlssons* i Grängesberg *m. fl.* på bordet liggande motion nr 528.

§ 4.

Slutligen föredrogs, men bordlades åter särskilda utskottets utlåtande nr 2.

§ 5.

Ordet lämnades nu på begäran till herr **förste vice talmannen**, som yttrade: Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att kammaren måtte besluta att på morgondagens föredragningslista bland två gånger bordlagda ärenden först uppföra jordbruksutskottets utlåtande nr 95, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa åtgärder till spannmålsodlingens stöd-jande jämte i ämnet väckta motioner, samt att sist uppföra andra lagutskottets utlåtande nr 31, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i vissa delar av motorfordonsförordningen den 20 juni 1930 (nr 284), dels ock i ämnet väckta motioner.

Denna hemställan bifölls.

§ 6.

Herr talmannen meddelade, att herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet tillkännagivit, att han vid morgondagens plenum ämnade besvara herr Walléns interpellation angående åtgärder mot onödig import av grynhavre.

Andra kammarens protokoll 1933. Nr 43.

§ 7.

Interpellation. Ordet lämnades härefter på begäran till herr **Spångberg**, som yttrade: Herr talman! Då statsmonopolet på tobakstillverkningen infördes här i landet år 1914 skedde detta i syfte att för det allmänna utnyttja den inkomstkälla, som kunde erhållas i tobaksnäringen. Synpunkter på att härigenom gagna det allmänna anfördes i såväl regeringspropositionen som riksdagsbeslutet. Vidare beslöts lämna ersättning till dem som ledo ekonomisk förlust på grund av monolets införande. I det utlåtande, som riksdagen antog, hette det bl. a. följande: »Särskilt har utskottet därvid låtit sig angeläget vara att tillse, att vid det ifrågakommande inlösnings- och ersättningsförfarandet full rättvisa vederfares dem, som till följd av monolets införande skulle komma att förlora sin förut utövade verksamhet inom tobaksindustrien, ävensom för alla dem, som eljest av monolets införande beröras i möjligaste mån mildra de svårigheter, som övergången från fri näring till statsmonopol inom tobakstillverkningen kunde komma att medföra.»

Om dessa synpunkter praktiserats, då det gällt att tillmötesgå privata intressen, bör det givetvis i minst lika hög grad äga giltighet då det gäller allmänna intressen. Detta så mycket mer som statsmonopolet grundats just ur synpunkten av den allmännyttan i finansiellt avseende som statsmonopolet skulle komma att medföra. Samma synpunkter i fråga om allmännyttan böra givetvis ligga till grund även i fråga om de rationaliserings- och centraliseringssträvanden, som monopolstyrelsen sedan praktiserar.

Då jag anser denna fråga av stort allmänintresse, tar jag mig friheten att framföra ett i detta avseende aktuellt fall med anhållan om ingripande från regeringens sida.

Tobaksmonolets styrelse har i princip fattat beslut om att fabriken i Charlottenberg skall nedläggas. Då tobaksfabriken, som anlades år 1880, är den enda nämnvärda industrien på platsen, kring vilken samhället har vuxit upp, är det ju tydligt att om denna skulle läggas ned, ryckes den ekonomiska grunden undan för municipalsamhället.

Monopolstyrelsen har emellertid redan, i syfte att verkställa den planerade nedläggningen, börjat en avveckling av fabrikationen i Charlottenberg bl. a. genom en överflyttning av vissa betydelsefulla tillverkningar till andra platser. Detta har medfört en nedgång i arbetarantalet i Charlottenberg med åtföljande arbetslöshet och minskade utkomstmöjligheter för befolkningen, samt minskat skatteunderlag för kommunens vidkommande.

Monopolstyrelsen motiverar sin åtgärd med, att en centralisering skall medföra minskade utgifter för företaget och därmed en större vinst. Dylika synpunkter kunna dock icke få vara avgörande för ett företag av så allmän karaktär som tobaksmonolet. Det är uppenbart, att om Eda kommun och Charlottenbergs municipalsamhälle tillfogas större förlust än den planerade driftnedläggelsen innebär i vinst för tobaksmonolet, är detta motiv nog för att driften i Charlottenberg skall uppehållas.

Tobaksarbetarnas fackförening, som i likhet med kommunalfullmäktige, Eda Arbetslöshetskommitté och enskilda yrkesutövare, dels hos monopolstyrelsen, dels hos regeringen anhållit om fabriksdriftens fortsättande i Charlottenberg, framhåller följande: »Om tobaksfabriken i Charlottenberg nedlades, drabbades både Eda kommun och Charlottenbergs municipalsamhälle av ett förkrossande slag. Med arbetare, tjänstemän, och dessa grupper familjemedlemmar erhålla cirka 250 personer direkt försörjning av inkomster från fabriken. Till dessa kommer det stora antal, som har sin indirekta utkomst på grund av tobaksfabrikens drift i Charlottenberg. Ur skattehänsyn är det även synnerligen behjärtansvärt att fabriken fortfarande får gå. Ar-

Interpellation. (Forts.)

betar- och tjänstemannalöner uppgå i runt tal till 200,000 kronor per år, vilket skatteobjekt plus tillverknings- och fastighetsskatt är av stor betydelse för kommun och samhälle. Därtill kommer att genom fabriken indragning 38 bostadsfastigheter och lägenheter, som ägas av vid fabriken anställda, få ett problematiskt, om ens något värde. I flera fall äro dessa fastigheter belastade med lån. Därjämte kommer ett nedläggande av fabriken givetvis att förrycka hela det ekonomiska livet, särskilt inom handelsvärlden inom Charlottenbergs samhälle men även för socknen i övrigt.»

Dessa belysande uppgifter visa, att den planerade åtgärden drabbar hela befolkningen inom kommunen. Därtill förtjänar anföras att Eda glasbruk nyligen nedlagt driften, varigenom arbetslösheten inom kommunen ökats i stor utsträckning, och uppgår f. n. enligt arbetslöshetskommitténs uppgifter till c:a 500 arbetslösa personer.

Till alla dessa föreliggande fakta måste de största hänsyn tagas, då det gäller rationaliserings- och centraliseringsåtgärder av här ifrågavarande slag.

Med anledning av relaterade förhållanden anhåller jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för finansdepartementet framställa följande frågor:

Anser statsrådet att A.-B. Svenska Tobaksmonopolet vid sina centraliseringssträvanden icke endast bör taga hänsyn till företagets eventuella vinstberäkningar utan även till de allmänna verkningarna av rationaliseringen samt till det ekonomiska läget för den ort som drabbas av driftens avveckling och nedläggande?

Om så är fallet, är det då att förvänta, att statsrådet är villigt vidtaga några åtgärder för att tillmötesgå från Eda kommun gjorda framställningar i syfte att hindra nedläggandet av tobaksfabriken i Charlottenberg?

Ifrågavarande anhållan bordlades.

§ 8.

Härpå erhöles ordet av **Andersson** i Stockholm, vilken anförde: Herr talman! Vid de under arméförvaltningens artilleridepartement lydande verkstäderna och fabriken synas departementet förutsätta, att inskränkning i arbetstiden skall bliva nödvändig under instundande budgetår. Departementet har nämligen räknat med att en besparing på 100,000 kronor skall göras på lönekontot antingen genom löneminskning eller förkortad arbetstid. Lönerna ligga icke på sådan nivå, att en sänkning kan ifrågakomma, och en förkortning av arbetstiden kan icke göras utan betydande ekonomiska svårigheter för arbetarna. *Interpellation.*

Bland de anställda framställes ständigt frågan om icke nödiga besparingar kunna göras på annat sätt än genom minskning av de små avlöningar som utgå till arbetarna. Dessa frågor grunda sig på de iakttagelser, som arbetarna själva äro i tillfälle att göra beträffande användningen av de anslag som beviljats. En medelsanvändning, som ur flera synpunkter måste förefalla ytterst anmärkningsvärd, särskilt om man beaktar den omtalade nödvändigheten att göra besparingar.

Tidigare har den ordningen varit rådande, att då administrations- eller teknisk personal skulle anställas riksdagen och Kungl. Maj:t i stor utsträckning övat kontroll och inflytande däröver. Sålunda har antalet fabriksingenjörs- och verkmästarebefattningar bestämts genom dessas uppförande på ordinarie stat. Dessa å stat uppförda befattningar finnas fortfarande, men dessutom anställas betydande antal dylika befattningshavare med avlöning av tillverkningsanslagen. Medan arbetarantalet minskar mer och mer ökar antalet in-

Interpellation. (Forts.)

genjörer och annan administrationspersonal. För konstruktionsarbetet finnes särskild central avdelning, vilken under senare år avsevärt utökats. De vid verkstäderna och fabrikena anställda hava sålunda i huvudsak arbetsledande uppgift. Trots detta gives det exempel på verkstäder, där antalet ingenjörer fyrdubblats, medan antalet arbetare minskats från omkring 700 till omkring 200.

Jag har förut tillåtit mig påtala det egendomliga förhållande, som ännu existerar vid ammunitionsfabriken, där den på stat uppförda fabriksingenjören och verkmästaren äro försatta ur tjänstgöring och deras befattningar innehavas av andra, vilka avlönas av tillverkningsanslaget. Då jag förut framförde frågan, svarade dåvarande statsrådet, säkerligen i god tro, att den ene av dessa stod till generalfälttygmästarens föfogande. Det är för alla känt, att det föreligger andra omständigheter. Båda uppbara emellertid lön på tillhoppa omkring 20,000 kronor om året. Detta belopp borde kunna inbesparas genom en enkel åtgärd, som ur alla synpunkter vore naturligare än att minska inkomsterna för arbetarna. Om en arbetare icke kan sköta sin befattning, blir han icke gammal på platsen. De arbetare, vilkas inkomster nu skola minskas, äro utan undantag gamla i tjänsten, vilket visar, att de äro både kunniga och pliktrogna.

De upphandlingar som ske synas i betydande omfattning ur besparings-synpunkt och med hänsyn till medelstillgången vara anmärkningsvärda. Sålunda skedde för någon tid sedan för ammunitionsfabriken upphandling av koppar för flera tiotusentals kronor, ehuru fabriken förråd äro så fullbelagda med koppar, att fabriken icke förr än någon gång i framtiden har möjlighet att taga emot det, som senast inköpts. Om dessa medel sparats, torde de hava räckt till täckande av det belopp, som departementet nu säger sig behöva spara genom minskning i arbetstiden.

Inköp av utländskt materiel torde dessutom i avsevärd grad böra minskas, varigenom arbetare inom landet böra kunna beredas arbete.

Beträffande inköp, som redan verkställts, kunna givetvis inga ändringar genomföras, men det torde för framtiden vara lämpligt med en ingående prövning av de här berörda frågorna, så att alla möjliga besparingar på de mer eller mindre onödiga utgifterna genomföras för undvikande av inkomstminskning för de anställda arbetarna.

På grund av det ovan anförda anhåller jag att till statsrådet och chefen för försvarsdepartementet få framställa följande fråga:

Har statsrådet för avsikt att undersöka möjligheterna för genomförande av besparingar på ovan angivna förvaltningsområden samt vidtagna sådana åtgärder, att inkomstminskning för de där anställda arbetarna kan undvikas?

Jämväl denna framställning bordlades.

§ 9.

Interpellation. Herr talmannen gav vidare på begäran ordet till herr **Leffler**, som yttrade: Herr talman! Vid 1932 års riksdag väcktes likalydande motioner i båda kamrarna, vari hemställdes, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att Kungl. Maj:t på därom gjord framställning måtte i fråga om sådana varuslag för vilka den begärda åtgärden befinner sig erforderlig och lämplig förordna att dylik vara icke må från utrikes ort till riket införas för försäljning med mindre den är försedd med tydlig ursprungsbeteckning eller särskilt importmärke.

Redan dessförinnan hade frågan om obligatorisk märkning vid import varit föremål för riksdagens prövning genom motioner såväl vid 1922 som 1923 och

Interpellation. (Forts.)

1926 års riksdagar. Sistnämnda års motioner blevo av riksdagen avslagna under hänvisning till att frågan om importmärkning i hela dess utsträckning var föremål för utredning i anledning av en av Sveriges industriförbund den 10 mars 1922 till Kungl. Maj:t ingiven framställning i ämnet. Denna utredning, som enligt uppgift blivit fördröjd delvis på grund av oförutsedda omständigheter, avslutades i början av föregående år och de förslag, vari utredningen utmynnade, remitterades den 25 mars 1932 till kungl. kommerskollegium och kungl. generaltullstyrelsen för utlåtande, i samband varmed ämbetsverken anmodades inkomma med förslag till de författningsbestämmelser, som i ämnet ansåges erforderliga.

Efter att hava hört vissa intresserade näringskorporationer, lokala tullmyndigheter m. fl. inkommo ämbetsverken till Kungl. Maj:t med ett den 5 september 1932 dagtecknat utlåtande jämte förslag till författning i ämnet, till förteckning över de importvaror, som borde underkastas märkningstvång, ävensom till detaljerade märkningsbestämmelser.

Med anledning av de vid 1932 års riksdag väckta motionerna beslöt riksdagen en skrivelse till Kungl. Maj:t som i princip anslöt sig till tanken på införandet av ett importmärkningstvång. Under rådande förhållanden syntes nämligen den inhemska produktionen vara i behov av alla åtgärder, som vore ägnade att minska de svårigheter, varmed den hade att kämpa. Riksdagen anhöll för den skull, att den i motionerna omhandlade utredningen rörande märkning av vissa importvaror måtte snarast slutföras och att Kungl. Maj:t därefter ville vidtaga de åtgärder i motionernas syfte, som kunde befinnas vara lämpliga.

Såsom ovan anförts har utredningsarbetet sedermera slutförts av den tillkallade utredningsmannen och underordnade myndigheter och korporationer hava däröver avgivit infordrade yttranden. Något Kungl. Maj:ts beslut i ärendet har emellertid ännu icke fattats trots att ifrågavarande utredningsarbete avslutats redan i början av september månad föregående år.

I anledning härav anhåller jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för handelsdepartementet få framställa följande spörsmål:

1) Vad är anledningen till att något Kungl. Maj:ts beslut i ärendet ännu ej fattats?

2) Kan någon uppgift lämnas om vid vilken tidpunkt ärendet kommer att bli föremål för Kungl. Maj:ts beslut?

Denna anhållan blev likaledes lagd på bordet.

§ 10.

Herr *Hage* avlämnade en motion i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 249, angående stöd åt Hellefors Bruks Aktiebolag.

Denna motion, som erhöll ordningsnumret 529, remitterades genast till statsutskottet.

§ 11.

Anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Koningen, nämligen:

från konstitutionsutskottet:

nr 251, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse av § 24 riksdagsordningen ävensom väckta motioner angående vissa ändringar i lagen om val till riksdagen;

nr 252, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 23 § i lagen den 20 juni 1924 om landsting;

nr 253, i anledning av väckt motion angående omdaning av tryckfrihetsprocessen; och

nr 254, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ersättning för debitering och uppbörd av landstingsmedel; samt

från bevillningsutskottet, nr 255, i anledning av väckta motioner om fortsatt giltighet för gällande bestämmelser angående utförselbevis för råg och vete.

§ 12.

Till bordläggning anmäldes

konstitutionsutskottets memorial, nr 37, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande utskottets utlåtande nr 36 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till ändrad lydelse av § 20 regeringsformen jämte i ämnet väckta motioner; och

särskilda utskottets utlåtande, nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för ernående av ökad avsättning av inhemska skogsprodukter m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

§ 13.

Justerades protokollsutdrag.

§ 14.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Paulsen</i>	under 5 dagar fr. o. m. den	2 juni,
› <i>Svedman</i>	› 4 › › ›	› 3 ›
› <i>Landgren</i>	› 5 › › ›	› 2 ›
› <i>Frankenberg</i>	› 5 › › ›	› 31 maj,
› <i>Falk</i>	› 8 › › ›	› 1 juni,
› <i>Henriksson</i>	› 6 › › ›	› 1 ›
› <i>Olsson i Gävle</i>	› 3 › › ›	› 3 › och
› <i>Olofsson i Digernäs</i>	› 6 › › ›	› 1 › .

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.25 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Onsdagen den 31 maj.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 24 innevarande maj.

§ 2.

Sedan riksdagens båda kamrar förehaft och godkänt de uti statsutskottets memorial nr 69, 79 och 100 samt bevillningsutskottets memorial nr 47 föreslagna voteringspropositioner rörande frågor, i vilka kamrarna fattat stridiga beslut, samt bestämt blivit, att vederbörliga omröstningar över de olika besluten skulle denna dag äga rum, så anställdes nu omröstningar enligt nedan intagna voteringspropositioner i följande ordning, nämligen:

1:a omröstningen

(enligt statsutskottets memorial nr 69):

»Den, som i likhet med första kammaren vill, att riksdagen må i anledning av de utav herr G. Bodin m. fl. och herr B. Holmgren m. fl. väckta motionerna (I: 164 och II: 136) till det frivilliga skyttväsendets befrämjande för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra reservationsanslag av 82,900 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej.

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren beslutat avslå de av herr G. Bodin m. fl. och herr B. Holmgren m. fl. väckta motionerna I: 164 och II: 136.»

Sedan efter given varsel kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit uppläst, företogs omröstningen medelst namnupprop, och utföll densamma med 77 ja och 99 Nej, varjämte 8 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Den omröstning över ovanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blivit av första kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 67 Ja och 43 Nej, vadan, då därtill lades andra kammarens röster eller 77 Ja och 99 Nej.

sammanräkningen visade 144 Ja och 142 Nej,

och hade alltså beslut i denna fråga blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med Ja-propositionens innehåll.

2:a omröstningen

(enligt statsutskottets memorial nr 79):

»Den, som i likhet med första kammaren vill, att riksdagen må i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt herr Hamrins och herr K. J. Ekmans motioner, II: 133 och I: 260, medgiva,

a) att från det i riksstaten för budgetåret 1932/1933 uppförda extra förslagsanslaget till oförutsedda utgifter i allmänhet må såsom ersättning för de belopp, Dahlbäck, Wirgin och Ekdahl av egna medel utgivit på grund av Kungl. Maj:ts förenämnda utslag, utbetalas till Dahlbäck 429 kronor 86 öre, till Wirgin 406 kronor 64 öre och till Ekdahl 559 kronor 29 öre; samt

b) att Dahlbäck, Wirgin och Ekdahl må befrias från skyldigheten att gälda dem i utslaget ålagd ränta, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej.

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren beslutat att med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å såväl herr Hamrins motion, II: 133, i vad densamma skiljer sig från Kungl. Maj:ts förslag, som herr Ekmans motion, I: 260, medgiva,

a) att från det i riksstaten för budgetåret 1932/1933 uppförda extra förslagsanslaget till oförutsedda utgifter i allmänhet må såsom ersättning för de belopp, Dahlbäck och Wirgin av egna medel utgivit på grund av Kungl. Maj:ts förenämnda utslag, utbetalas till Dahlbäck 429 kronor 86 öre och till Wirgin 406 kronor 64 öre;

b) att Dahlbäck och Wirgin må befrias från skyldigheten att gälda dem i utslaget ålagd ränta; samt

c) att Ekdahl må befrias från skyldighet att gälda så stor del av den honom i utslaget ålagda räntan, som upplupit under tiden före den 18 november 1927.»

Sedan efter given varsel kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit uppläst, företogs omröstningen medelst namnupprop, och utföll densamma med 52 Ja och 123 Nej, varjämte 10 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Den omröstning över ovanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blivit av första kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 64 Ja och 49 Nej, vadan, då därtill lades andra kammarens röster eller .. 52 Ja och 123 Nej, sammanräkningen visade 116 Ja och 172 Nej,

och hade alltså beslut i denna fråga blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med Nej-propositionens innehåll.

3:e omröstningen

(enligt statsutskottets memorial nr 100):

»Den, som i likhet med första kammaren vill, att riksdagen må, med avslag å utskottets hemställan, så vitt den skiljer sig från Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, bifalla denna framställning oförändrad och således

dels å ordinarie avlöningsstaten för fångvården från och med den 1 juli 1933 uppföra en överläkarbefattning av 1:a klass i lönegrad B 29 vid centralfängelsets å Långholmen sinnessjukavdelning;

dels godkänna följande stater för fångvården, att tillämpas från och med den 1 juli 1933:

A. Avlöningsstat.

Fångvårdsstyrelsen.

Avlöningar till ordinarie tjänstemän, förslagsanslag	kronor	155,700
Vikariatsersättningar, förslagsanslag	»	5,000

Arvoden å 500 kronor till två fullmäktige	kronor	1,000
Avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m.	»	21,400

Fångvårdsstaten.

Avlöningar till ordinarie tjänstemän, förslagsanslag	»	2,043,000
Vikariatsersättningar, förslagsanslag	»	150,000
Avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m. förslagsanslag	»	374,500

B. Omkostnadsstat.

Övriga kostnader för fångvård, förslagsanslag	»	1,075,400
---	---	-----------

C. Övergångsstat.

Avlöningar m. m., förslagsanslag	»	2,500
--	---	-------

Summa förslagsanslag kronor 3,828,500;

dels ock höja ordinarie förslagsanslaget till fångvården från dess nuvarande belopp, 3,814,500 kronor, med 14,000 kronor till 3,828,500 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen, i likhet med andra kammaren,

dels avslagit Kungl. Maj:ts förslag om uppförande från och med den 1 juli 1933 av en överläkarbefattning av 1:a klass i lönegrad B 29 vid centralfängelsets å Långholmen sinnessjukavdelning;

dels godkänt följande stater för fångvården, att tillämpas från och med den 1 juli 1933:

A. Avlöningsstat.

Fångvårdsstyrelsen.

Avlöningar till ordinarie tjänstemän, förslagsanslag	kronor	155,700
Vikariatsersättningar, förslagsanslag	»	5,000
Arvoden å 500 kronor till två fullmäktige	»	1,000
Avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m.	»	21,400

Fångvårdsstaten.

Avlöningar till ordinarie tjänstemän, förslagsanslag	»	2,032,000
Vikariatsersättningar, förslagsanslag	»	150,000
Avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m. förslagsanslag	»	390,300

B. Omkostnadsstat.

Övriga kostnader för fångvård, förslagsanslag	»	1,080,900
---	---	-----------

C. Övergångsstat.

Avlöningar m. m., förslagsanslag	»	2,500
--	---	-------

Summa förslagsanslag kronor 3,838,800;

dels ock höjt ordinarie förslagsanslaget till fångvården från dess nuvarande belopp, 3,814,500 kronor, med 24,300 kronor till 3,838,800 kronor.»

Sedan efter given varsel kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit uppläst, företogs omröstningen medelst namnupprop, och utföll densamma med 54 Ja och 128 Nej, varjämte 7 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Den omröstning över ovanintagna voteringsproposition, som, enligt ankomsten och nu uppläst protokoll, blivit av första kammaren samtidigt anställd,

hade utfallit med 71 Ja och 47 Nej,
 vadan, då därtill lades andra kammarens röster eller 54 Ja och 128 Nej,
 sammanräkningen visade 125 Ja och 175 Nej,

och hade alltså beslut i denna fråga blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

4:e omröstningen

(enligt bevillningsutskottets memorial nr 47):

»Den, som i likhet med första kammaren vill, att motionen II:199 av herr Magnusson i Skövde, om tull å liljekonvaljerötter m. m., icke skall föranleda någon riksdagens åtgärd, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren beslutat, att gällande tulltaxa, i vad den avser nummer 34, skall från och med dag, som Kungl. Maj:t bestämmer, hava följande ändrade lydelse:

Tull för 100 kg
 kronor

Rötter, icke ätbara, ej särskilt nämnda:

34:1 liljekonvaljerötter N 100:—

34:2 andra, rotknölar av gladiolus härunder inbegripna fria.»

Sedan efter given varsel kammarens ledamöter intagit sina platser samt vote-ringspropositionen blivit uppläst, företogs omröstningen medelst namnupprop, och utföll densamma med 99 Ja och 81 Nej, varjämte 7 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Den omröstning över ovanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blivit av första kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 55 Ja och 57 Nej,
 vadan, då därtill lades andra kammarens röster eller 99 Ja och 81 Nej,
 sammanräkningen visade 154 Ja och 138 Nej,

och hade alltså beslut i denna fråga blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

§ 3.

*Svar å
 interpellation.*

Ordet lämnades nu på begäran till

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet **Sköld**, som anförde: Herr talman! Med andra kammarens tillstånd har herr O. Wallén till mig framställt följande spörsmål:

Har statsrådet för avsikt att i en eller annan form söka stävja pågående onödig import av grynhavre?

Såsom interpellanten omnämnt hava rikets grynkvagnar, efter inför mig i höstas förda förhandlingar, förbundit sig att vid sin framställning av havregryn och havremjöl använda svensk havre till minst 50 procent under perioden 1 december 1932—28 februari 1933 och till minst 60 procent under perioden 1 mars—31 maj 1933. Härigenom har användningen av svensk gryn-havre i görligaste mån främjats samtidigt som havreimporten nedgått till mindre än hälften av vad den plägat vara vid samma tid föregående år. Sålunda var havreimporten under tiden 1 december 1932—30 april 1933 9,354

Svar å interpellation. (Forts.)

ton mot 20,300 ton i medeltal för samma tidsperiod under de närmast föregående åren. För tiden efter maj 1933 har inmalningstvång för havre beslutats. Kungl. Maj:t har nämligen den 29 maj 1933 utfärdat förordning angående användande av svensk havre vid gryn- och mjöltillverkning m. m., vilken förordning gäller från den 1 juni 1933. Samtidigt härmed har Kungl. Maj:t för juni 1933 fastställt tillverkningsprocenten beträffande havre till 40. Detta innebär, att grynkvárnarna under sagda månad måste använda minst 40 % svensk havre vid sin gryn- och mjöltillverkning. För kommande månader är avsett, att statens spannmålsnämnd skall — efter erforderlig utredning om tillgången på svensk grynhavre och dennas användbarhet för ändamålet — framställa förslag om tillverkningsprocentens storlek.

Av det sagda torde framgå, att erforderliga åtgärder blivit av regeringen vidtagna i avseende å havrefrågans ordnande.

Vidare yttrade:

Herr Wallén: Herr talman! Till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet ber jag att få framföra mitt vördsamma tack för svaret på interpellationen. Såsom av detta svar framgår, ha åtgärder nu vidtagits i det syfte, som jag avsåg med interpellationen, och jag inskränker mig därför, herr talman, att till herr statsrådet få uttala mitt vördsamma tack.

§ 4.

Föredrogos var för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till bevillningsutskottet propositionen, nr 261, med förslag till förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 17 juni 1932 angående rätt för Konungen att åsätta särskild tullavgift; samt

till jordbruksutskottet propositionen, nr 262, angående vissa åtgärder till främjande av avsättningsförhållandena för slaktdjur samt kött och fläsk.

§ 5.

Herr *Spångbergs* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet få framställa spørsmål angående Aktiebolaget tobaksmonopolets centraliseringssträvanden, som nu föredrogs, bifölls av kammaren.

§ 6.

Härpå föredrogs herr *Anderssons* i Stockholm likaledes på kammarens bord liggande anhållan att till herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet få framställa spørsmål angående möjligheterna att genomföra besparingar vid de under arméförvaltningens artilleridepartement lydande verkstäder och fabriker m. m.; och blev även denna anhållan av kammaren bifallen.

§ 7.

Vid härefter skedd föredragning av herr *Lefflers* på bordet liggande anhållan att till herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet få framställa spørsmål angående ifrågasatt märkningstvång beträffande vissa importvaror blev likaledes denna framställning av kammaren bifallen.

§ 8.

Vidare föredrogs och lades till handlingarna konstitutionsutskottets memorial, nr 37, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande utskottets utlåtande nr 36 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till ändrad lydelse av § 20 regeringsformen jämte i ämnet väckta motioner.

§ 9.

Särskilda utskottets utlåtande nr 3, som härpå föredrogs, bordlades åter.

§ 10.

*Ang. åtgärder
till spannmålsodlingens
stödjande.*

Till avgörande företogs jordbruksutskottets utlåtande, nr 95, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa åtgärder till spannmålsodlingens stödjande jämte i ämnet väckta motioner.

I en till riksdagen den 28 april 1933 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 247, hade Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att godkänna ett såsom bilaga A till nämnda statsrådsprotokoll fogat förslag till ändringar i gällande kontrakt mellan staten och Svenska spannmålsföreningen u. p. a., därvid dock 4 § mom. 2 skulle, såvitt anginge inköpen 1934, hava viss av departementschefen i statsrådsprotokollet tillstyrkt lydelse.

I samband med propositionen hade utskottet till behandling förehaft följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen de före propositionens avlåtande väckta likalydande motionerna I:142 av herr *Trygger* m. fl. och II:67 av herr *Lindman* m. fl., de likaledes före propositionens avlåtande väckta likalydande motionerna I:143 av herrar *Löfvander* och *Alexander Nilsson* samt II:290 av herr *Nilsson* i Hörby m. fl. ävensom de i anledning av propositionen väckta motionerna II:524 av herr *Herou* m. fl., II:525 av herrar *Aronson* och *Andersson* i Rasjön samt II:526 av herr *Heiding*. I motionen II:524 hade hemställts, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts förevarande proposition. Uti övriga ovannämnda motioner hade, i anslutning till nu gällande bestämmelser eller till Kungl. Maj:ts förevarande framställning, framlagts vissa förslag till åtgärder till spannmålsodlingens stödjande.

Utskottet hemställde

1) att riksdagen måtte, med avslag å motionen II:524, bifalla Kungl. Maj:ts förevarande proposition; samt

2) att övriga i ämnet väckta motioner, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad utskottet anfört och under 1) hemställt, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Sedan utskottets hemställda föredragits, anförde:

Herr Carleson: Herr talman! Trots min principiella inställning i förevarande ämne kommer jag inte att rösta mot Kungl. Maj:ts förslag och utskottets hemställan. Jag kan för min del i likhet med, förmodar jag, de flesta andra, som principiellt stå på en annan ståndpunkt än utskottet, inte bortse från den treårsperiod, under vilken jordbruket åtnjutit det skydd, som inmalningstvånget bereder. Att då i ett slag slopa detta skydd anser jag icke kunna gå för sig, lika litet som jag skulle kunna vara med om att slopa en mång-

Ang. åtgärder till spannmålsodlingens stödjande. (Forts.)

årig tull, på vilken en industri har byggt upp sin verksamhet. När man en gång skall komma ifrån detta inmalningstväng med inlösningspris å brödsäd så får det ske i form av avveckling eller genom vidtagande av andra åtgärder, som kunna anses lämpligare än nu till jordbruksskydd gällande metoder.

Jag skulle emellertid vilja säga några ord i sammanhang med propositionen och oavsett min inställning till utskottets utlåtande. Man kan ju inte fränse, att andra länder, som ha gått in för mer eller mindre tillfälliga åtgärder till skydd för jordbruket, ha måst, för att överhuvud kunna fullfölja den plan, som legat till grund för det första steget, taga ytterligare nya steg på samma väg, utan att man kunnat se den gräns, där man kan säga, att man nått målet och givit jordbruket det skydd, som åsyftats.

Vad nu Sverige beträffar, så tycker jag, att vi här äro på väg att få ett skolexempel på den saken. I utskottets utlåtande har det ju signalerats inmalningstväng för havre. Vi ha också fått en försäkran genom kommunikéer i pressen att förslag i denna riktning är att vänta, och jag antar, att det nyss lämnade interpellationssvaret innebar något dylikt. Vi ha dessutom fått i utsikt ställda många andra åtgärder till jordbrukets stödjande.

Man får ju inte förbise, och det gör naturligtvis inte heller regeringen, att det utom de arbetslösa och jordbrukarna finnes en massa andra människor i detta rike, som ha svårt att draga sig fram, ävenledes har, såsom vi alla veta, ett stort antal företag svårt att fortsätta sin verksamhet. Varje steg, som man nu är i färd med att taga i den riktning, som jag förut antytt, kommer att öka bördorna för dessa andra, som icke direkt ha fördel av åtgärderna till jordbrukets fromma.

Man skulle ju kunna säga sig: Ja, men världen företer en ljusning, nu kan man kanske ändå börja skönja en ny tid, då vi ånyo komma fram till sundare och för alla samhällsklasser lyckligare ekonomiska förhållanden. För min personliga del tror jag inte på att man överhuvud kan återställa, även vid en förbättrad världsekonomi, jordbrukets gamla räntabilitet. Det tror jag inte låter sig göra vare sig här i Europa eller ens på andra sidan Atlanten. Jag skulle sålunda först och främst vilja framhålla, att det knappast är troligt, att man i de transoceanska länderna i någon större omfattning kommer att lägga i träde eller på annat än nu vedertaget sätt disponera den jord, som redan lagts under plogen, och icke heller att man där borta går ifrån de rationaliseringsåtgärder och den maskinella drift, som bl. a. lett till den stora produktion, vilken, som vi alla veta, ju har sitt närmaste ursprung i förhållanden, som kriget framkallade. För övrigt kanske man kan säga, att man fått en bekräftelse på att det är nästan omöjligt att få tillbaka en konsumtion, som skulle kunna motsvara hela den produktion av vegetabilier, som nu äger rum i världen. Som vi alla veta, förhåller det sig så, att i en depressionsperiod pengarna för den stora massans vidkommande, där man har svårt att draga sig fram, först och främst gå till födoämnen, och bland dessa väljer man framför allt vegetabilier på grund av deras prisbillighet i förhållande till näringsvärdet. Man torde alltså kunna säga, att världen under nuvarande depression konsumerar så mycket vegetabilier, att man icke kan räkna med någon större ökning i konsumtionen härav framdeles. Vidare veta vi, att så snart det blir en uppgångsperiod, så innebär den förbättrade standard, som därigenom inträder, bl. a. en övergång från vegetabilisk till animalisk föda. Sålunda har man där, synes det mig, en viss bekräftelse, att jordbruket icke kommer att kunna återvinna sin gamla räntabilitet. Men en förändrad räntabilitet innebär i och för sig mycket mer än en minskad ränta för en jordägare. Den innebär en omkastning av hela produktionen. Och naturligtvis innebär den också stora och betänkliga följder för kreditgivarnas vidkommande.

Ang. åtgärder till spannmålsodlingens stödjande. (Forts.)

Går man emellertid in för sådana åtgärder, som nu äro ifrågasatta och planerade, däribland också den åtgärd, som vi nu närmast diskutera, böra dessa åtgärder ses i ett större sammanhang, nämligen i sammanhang med jordbrukets utveckling och framtida ställning. Jag syftar nu närmast på de svårigheter, som överhuvud måste övervinnas, och den anpassning, som måste sökas för att återigen få jordbruket räntabelt och bibringa jordbrukarna förmågan att överhuvud draga sig fram på sin produktion, såsom tidigare varit förhållandet.

När man står inför den situationen, frågar man sig först och främst, vad framtiden egentligen bär i sitt sköte. Ja, antingen måste man fortsätta med dessa skyddsåtgärder för det svenska jordbruket och öka på dem gradvis för att överhuvud hålla detta jordbruk uppe i den omfattning, som det för närvarande har, således utan att pålägga något större tvång till en anpassning efter andra förhållanden, eller också måste man gå över till att tänka på att söka få fram en anpassning, som gör, att jordbruket liksom de övriga näringsgrenarna kan bära sig utan att alltför mycket betunga övriga näringsgrenar och övriga medborgargrupper.

Under sådana förhållanden förefaller det mig, som om man alltjämt borde kunna förvänta utredningar från regeringens sida, utredningar, som skulle kunna ge vid handen hur man, rent praktiskt, vidare bör förfara för att lindra och mildra övergången till ett jordbruk, som är mera anpassat efter förhållandena än det nuvarande. Till en sådan utredning hör bl. a., att man verkligen får klart för sig, hur många personer inom detta rike, som ha verklig fördel av de åtgärder, vilka antingen äro vidtagna eller ställda i utsikt. Jag vill också säga, att det kanske kan finnas anledning att redan nu fundera på att göra undersökningar om verkningarna av en jordvårdets nedskrivning. Jag vet ju mycket väl, att man därvidlag genast kan komma med den invändningen, att en sådan undersökning måste man skjuta på till en tidpunkt, då penningvärdet är mera stabilt. Ja, det är riktigt, det erkänner jag utan vidare, men jag skulle tro, att där bottna så pass många stora problem, som just sammanhånga med det sätt, varpå det svenska jordbruket är uppbyggt, att man även på denna punkt skulle kunna börja en utredning.

Herr talman! Med dessa ord har jag sagt vad jag velat och slutar utan att göra något yrkande.

Herr **Hagman**: Herr talman! Jordbruksutskottet har i avgivet utlåtande över Kungl. Maj:ts proposition angående vissa åtgärder till spannmålsodlingens stödjande enhälligt uttalat, att utskottet finner de nu gällande inlösningsbestämmelserna för vete, eller 19 kronor per 100 kg. vid inlandskvarn respektive, vid kustkvarnarna, 19:50 kr. icke böra bli föremål för någon ändring. Utskottet har däremot med anledning av väckta motioner förordnat, att priset på råg måtte höjas för att en önskad utjämning måtte komma till stånd vad beträffar priserna på vete och råg.

Enligt vad som från olika håll förklarats, skulle det mellan regeringspartiet med herr statsrådet Sköld i spetsen och ett av riksdagens partier ha träffats en överenskommelse under hand om att priset på vete vid kustkvarnarna, som ju uppköpa den ojämförligt största mängden spannmål, skulle sänkas från 19:50 till 19 kronor per 100 kg. Detta har, som sagts, meddelats. I Kungl. Maj:ts proposition n:r 260 meddelas, att regeringen har för avsikt att söka få sådana åtgärder till stånd, varigenom en höjning av prisnivån i landet åstadkommes, och därvid åsyftas naturligtvis även en höjning av priset på våra jordbruksprodukter. Kommer en sådan höjning till stånd och vetepriset redan från början fastläses, som jag här har antytt, kan således

Ang. åtgärder till spannmålsodlingens stödjande. (Forts.)

icke vetepriiset följa med i den allmänna höjning uppåt, som möjligen kan inträffa. Nedpressas priset redan från början till ett belopp, som är lägre än innevarande års pris, och priset därför icke kan följa med i den önskade och väntade prisstegringen, blir det ju så, kan man säga, att priset på denna vara beskäres i båda ändar. Skulle vad jag nu sagt vara riktigt, vill jag till herr statsrådet Sköld vördsamt framföra den anhållan, att, om priset ännu icke är bestämt, detta, i enlighet med vad ett enhälligt jordbruksutskott uttalat, icke måtte sänkas, utan bibehållas oförändrat, nämligen i kronor 19:50 vid kustkvarnarna. Skulle avtal redan ha träffats med ett annat parti om det lägre priset, är det kanske icke omöjligt för herr statsrådet Sköld att hos detta parti utverka, att priset höjes med 50 öre.

Häruti instämde herrar *Anderson* i Norrköping, *Liedberg*, *Lindman*, *Petersson* i Lerbäcksbyn, *Persson* i Falla och *Westerdahl*.

Herr Kilbom: Herr talman! Denna fråga synes mig vara ett utmärkt exempel på riktigheten av vad som tidigare uttalats, nämligen att motiven och åsikterna förskjutats. I anslutning till vad som tidigare anförts mot nu föreslagna åtgärder skulle jag dock vilja framställa ett par frågor.

Då ärendet behandlades tidigare intog en del av det folkfrisinna partiet en helt annan ståndpunkt — trots att dess regering föreslog sådana här åtgärder — än det gör nu. En av dess talare anförde då att det är icke riktigt, att hundratusentals jordbrukare skola få ökade bördor för att man skall förbättra inkomsterna för en annan grupp. Jag undrar just, vilka fakta det folkfrisinna partiets riksdagsgrupp nu kan anföra för en rakt motsatt ståndpunkt. Vad är det, som har inträffat sedan ifrågavarande talare motiverade sitt motstånd mot den nu föreslagna åtgärden? Ha de små jordbrukarna övergått till spannmålsodling i en sådan omfattning, att man nu med hänsyn till *deras* intressen kan gå in för detta?

Socialdemokraterna gävo som bekant sin anslutning till avslagslinjen. Herr Sköld sade på den tiden, och det var 1931, alltså för bara två år sedan, att det förhöll sig icke så, att det här gällde de svenska jordbrukarnas väl eller ve. Högst 50 % av de svenska jordbrukarna hade spannmål att sälja, och, sade han, ju mindre areal, som ställes till jordbrukarnas förfogande, desto mindre spannmålsförsäljning blir det per arealenhet. Förlåt, herr statsråd, har någon förskjutning i fråga om arealinnehavet överhuvud taget ägt rum sedan 1931 och, om så har skett, har den varit sådan, att man nu kan komma och påstå, att de här föreslagna åtgärderna gagna mer än 50 % av jordbrukarna? Såvitt jag vet har ingen dylik förskjutning ägt rum. Under sådana förhållanden tala ju i år *starka* skäl för den år 1931 intagna socialdemokratiska ståndpunkten, tala emot den av socialdemokraterna år 1933 intagna ståndpunkten.

I vår motion ha vi anført en del siffror i här berörda avseenden. Högst 150,000 brukningsdelar ha spannmål att sälja och 270,000 brukningsdelar — skillnaden är avsevärd — varav 44,000 under 1 hektar areal, måste *köpa* brödspannmål. Av dessa köpa 190,000 brukningsdelar över *hela* årsbehovet och cirka 80,000 *en del* därav. Det är således uppenbart, att, om man ser enbart på jordbrukarna, *de större* jordbrukarna ha fördel av denna historia och de mindre enbart *nackdelar*. Flertalet jordbrukare, de fattigaste och sämst ställda — geografiskt sett de, som bo norr om Dalälven och som redan förut ha ett synnerligen bekymmersamt läge i ekonomiskt avseende — ha *nackdelar*. För dylika åtgärder går denna regering in och beskattar sålunda ytterligare Norrlands, särskilt mellersta Norrlands, fattiga skogsbönder till för-

Ang. åtgärder till spannmålsodlingens stödjande. (Forts.)
del för Skånes storagrarer. Man kan icke sväva i tvivelsmål om, hur en sådan politik skall karakteriseras.

Går man över till de icke jordbrukande folkgrupperna, kan man fråga sig, hurudant läget är för dem. Sågverksarbetarna gå i stor utsträckning arbetslösa för närvarande, järnbrukens arbetare likaså, massaindustriens och pappersindustriens arbetare dock i mindre omfattning. Grovarbetarna eller de allmänna arbetarna äro i stor utsträckning också arbetslösa. De största grupperna av landets arbetare ha genom avtal, som påtvingats dem, fått sina löner sänkta med mellan 5 och högst 20 %. De arbetslösa, och de som i tider som dessa fått sina löner sänkta på anført sätt, skola alltså nu ytterligare tvingas att sänka sin levnadsstandard i ekonomiskt avseende till fördel för en minoritet av landets jordbrukare, storagrarerna, dem som odla brödspannmål till avsalu. Med ett ord, den politik, som man här har gått in för, innebär, att man lägger ökade bördor på de fattigaste i landet men gynnar de rikaste. Vi kunna icke, herr talman, vara med om att understöda en dylik politik. Vi måste för den skull yrka bifall till vår motion.

Det har sagts, att man icke ögonblickligen kan avskaffa de förut beslutade åtgärderna. Men om alla — jag vill göra den anmärkningen till den föregående talaren — resonera så, var hamna vi då? Då uppgives i verkligheten motståndet mot den politik, vars innebörd jag karakteriserat som en *beskattning av de fattiga folkgrupperna*, den får utan vidare fortsätta. Man går vidare indirekt att ansluta sig till en politik, som aldrig kommer att nöja sig med det nuvarande utan ideligen kräver nya steg på den inslagna vägen. Jag säger detta, herr talman, därför, att man från flera håll söker framställa de nu ifrågavarande åtgärderna såsom varande av tillfällig natur. Vad är det, som motiverar, att de skulle vara tillfälliga? Herr Carleson har redan i förbigående berört dessa förhoppningar. Jordbrukets produktionsförhållanden komma icke att ändra karaktär, den tekniska utvecklingen å jordbrukets område kommer icke att sakta av, den maskinella driften icke inskränkas, i stället ökas, under plog lagda områden komma icke att minska, jordbruket svårigen att övergå från produktion av brödspannmål till produktion av andra produkter. Det sista förhindras då staten går in för en politik, som ej bara tillfälligt utan i det långa loppet sätter spärr för en utveckling, anvisad av jordbrukets egna räntabilitetsförhållanden. Genom den politik som regeringen föreslår — och det är ett av socialdemokraternas tidigare anförda starka argument, lika starkt i dag — *uppmuntrar* man produktionen av brödspannmål. Det ligger i sakens natur, att det blir de, som ha stora arealer, som gynnas därav. Man låser fast utvecklingen på ett sätt, som man måste erkänna vara i högsta grad olyckligt. Den mängd överbliven brödspannmål, som nu hembjudes till staten, visar, hur fullkomligt galet det hela är. Jag kan således ej finna annat, än att den politik, man går in för, ej blott är olycklig för de fattiga, för samtliga konsumenter och för majoriteten av jordbrukarna, utan också håller fast jordbruket vid produktionsförhållanden, som i det långa loppet komma att förhindra dess naturliga utveckling och särskilt bli skadligt för staten.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till vår motion.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet **Sköld**: Herr talman! Det torde nog vara klart för de flesta, att det finnes särskilda skäl, som tala för ett förlängande av den spannmålsreglering vi förut tillämpat i landet. Det första skälet är helt enkelt det, att just på grund av förra årets stora skörd skulle det leda till särskilt stora svårigheter ur många synpunkter att i ett enda slag avveckla denna reglering. För det andra torde alla, t. o. m. herr

Ang. åtgärder till spannmålsodlingens stödjande. (Forts.)

Kilbom, ha ganska klart för sig, att om man i nuvarande tid med ett enda penn- drag skär ner priset på brödspannmål från 19 till 12 eller 13 kronor — något som skulle inträffa med hänsyn till brödsädespriset på världsmarknaden, om man ginge till en omedelbar omläggning — skulle följden givetvis bli mycket omfattande krascher inom jordbruket, ej minst därför, att jordbrukskrisen under senare åren så tilltagit i styrka, att jordbrukarnas ekonomiska motståndskraft är i högsta grad undergrävd.

Men utöver dessa rent tekniska och speciella skäl finnes ett annat och mycket större skäl, som gör, att man måste betrakta frågan om spannmålsreglering på annat sätt i dag än för 2 år sedan. Vi skola komma ihåg, att för 2 år sedan var jordbrukskrisen i vårt land i första rummet en spannmålskris. Ännu vid det tillfället fingo jordbrukarna något så när betalt för sina animaliska produkter. Ännu vid det tillfället kunde man avsätta virket ur skogarna med något rotvärde. Ännu vid det tillfället hade arbetslösheten i landet ej nått fram till en rekordsiffra. Men hur är det nu? Det är ej bara en spannmålskris utan, som alla veta, ha vi under en lång tid haft fullkomligt ruinerande priser på animaliska produkter. Konjunkturerna inom skogsindustrien äro sådana, att de lamslå denna del av näringslivet. Det gör, att det ej finnes något rotpris på virket. Och arbetslösheten växer i oerhörd omfattning. Vi veta, att arbetslösheten nu har kommit till en höjd, vartill vi aldrig sett maken. När vi befinna oss i den situationen, måste man fråga sig: Kunna vi här i Sverige i våra krisbekämpande åtgärder stå kvar vid den gamla principen, som visserligen förut ensidigt hävdats från olika håll, nämligen den, att hjälpverksamheten skall ske efter behovsprövning? Det finnes enligt mitt sätt att se icke någon möjlighet att i dagens läge tillämpa behovsprövning, när det gäller att bekämpa arbetslösheten. För att kunna göra det måste man tillgripa åtgärder för att befrämja det ekonomiska livet överhuvud taget, och det är därför regeringen i annat sammanhang föreslagit, att man skall forcera statens arbetsverksamhet och bereda människor tillgång till arbete mot vanliga löner, utan att därvid sker någon behovsprövning. Det borde nu vara klart, att från riksdagens sida åtminstone 100,000,000 kronor ställas till förfogande för arbeten till vanliga löner utan behovsprövning. Det är också enligt min mening nödvändigt, ty arbetslösheten har nått sådan omfattning, att man ej längre kan fortsätta med behovsprövning. Samma resonemang måste jag i dagens situation anlägga på jordbrukets område. Så länge jordbrukskrisen var en spannmålskris, som omfattade en mindre del av jordbrukets utöware och ej nått så stor utsträckning, kunde man hävda, att man skulle där gå fram efter samma principer som vid arbetslöshetshjälpen, med behovsprövning. Men i dagens läge är det omöjligt. Det finnes ingen möjlighet att hålla jordbruket uppe över vattnet med minutiösa prövanden efter behovsprincipen. Och då tvingas vi att gå fram med mera generella åtgärder över hela jordbruket, som syfta till att höja hela jordbruksnäringen och förbättra dess tillstånd och därigenom också förbättra tillståndet för andra grupper genom den ökade köpkraft man inom jordbrukarklassen på det sättet skapar.

Den siste ärade talaren hade i slutet av sitt anförande några för mig mycket överraskande vändningar, som närmast tydde på, att herr Kilbom nu tänker göra sig till bärare av den ekonomiska liberalismens idéer. Det kan vara intressant beträffande en person, som älskar att kalla sig kommunist. Det är alldeles självklart, att om vi räkna med, att det nuvarande tillståndet på jordbrukets område ute i världen skall fortbestå, kunna vi ej på längden fasthålla den politik, vi slagit in på. Men är det ej ändå så, att vi alla, kanske med något sällsynt undantag dock fortfarande i vårt samhällsarbete gå ut från den hypotesen, att denna kris skall vända, att det skall bli bättre konjukturer och

Ang. åtgärder till spannmålsodlingens stödjande. (Forts.)
att det skall bli bättre konjunkturer även på jordbrukets område? Och sker detta konjunkturuomslag, som vi fortfarande alla hoppas på, då ligger det i sakens natur, att de särskilda åtgärder för jordbrukskrisens bekämpande, som från samhällets sida vidtagits, också måste steg för steg avvecklas. De komma att avvecklas. Det kommer ej att bli något motstånd på den punkten. Jag tror att man från alla håll strävar efter att komma tillbaka till ett tillstånd utan detta regleringssystem, som vi nu ha. Skulle det visa sig, att våra förhoppningar äro förgäves, att tillståndet i världen låst fast sig i nuvarande läge, är det självklart, att de åtgärder vi vidtagit och komma att vidtaga ej komma att motsvara de krav på utvecklingen, som måste ställas. När den saken blir viss, då få vi på allvar gripa oss an med det problemet, men jag tror, att ännu så länge önska och hoppas vi alla, att krisen står inför en vändning, att man går mot bättre konjunkturer. Och då ha vi ej anledning att i detta ögonblick resonera om de åtgärder, som måste vidtagas, om jordbruket i hela världen måste begränsas, eller om läget blir omkastat på annat sätt. Det är starka skäl för att i det läge krisen nu tagit och med hänsyn till jämnvikten i hela samhällslivet det förslag, som här föreligger, genomföres, och jag hemställer, herr talman, om bifall till utskottets förslag.

Herr **Pehrsson** i Bramstorp: Herr talman! Jag fann av herr Carlesons anförande, att man även inom liberala partiet nu har en annan ståndpunkt än man tidigare intagit, vilket från min sida hälsas med tillfredsställelse. Herr Carleson hade sina funderingar beträffande överskottet av brödspannmål och förmenade, att i en lågkonjunktur som denna konsumtionen av vegetabiliska produkter har oförminskad omfattning, men att man vid bättre konjunkturer får räkna med ökad konsumtion av animaliska produkter. Därav drog herr Carleson den slutsatsen, att då ser det tröstlöst ut i fortsättningen i fråga om den vegetabiliska produktionen. Men vi kunna vara överens om, att om det blir ökad konsumtion av animaliska produkter, åtgår det vegetabiliska produkter för att framställa dessa animaliska produkter. Följaktligen är det från den utgångspunkten som man måste räkna med, att även de vegetabiliska produkterna skola få bättre avsättning, om det skulle bli bättre konjunkturer.

Beträffande herr Hagmans yttrande skulle jag bara vilja göra någon invändning, därför att det eljest lätt skulle kunna uppstå en missuppfattning. Då herr Hagman uppträdde och talade för utskottet, räknade jag med att han suttit i utskottet, och då förvånade det mig, att han ej läst propositionen. Men jag finner, att han ej deltagit i utskottets behandling av detta ärende, och då kan det vara förklarligt att propositionen granskats mera ytligt. Herr Hagman nämnde, att en uppgörelse träffats mellan regeringen och vissa grupper. Utskottet skriver, att det tillämpade inlösningspriset ej var högre, än att det täcker produktionskostnaderna, och skulle den träffade uppgörelsen innebära en försämring. Men om herr Hagman efteråt läser propositionen, skall han finna, att det är kvarnindustrien, som ej velat biträda det föreslagna priset vid kustkvarn, om inmalningen överskrider 70 %. Det överenskoms, när avtalet träffades, att de vid kusten belägna kvarnarna, som hade den importerade spannmålen till billigare pris än de s. k. inlandskvarnarna, motsvarande frakten, skulle betala den svenska brödspannmålen med ett med 50 öre förhöjt pris. Med nuvarande tillgång på svensk brödspannmål av god kvalitet blir det yttest liten inblandning av utländsk spannmål, och blevo kustkvarnarna därigenom försatta i sämre läge, om de skulle fortsätta med 50 öres överbetalning. Följaktligen är det förbehållet från kvarnindustriens sida gjort, att detta extra pålägg av

Ang. åtgärder till spannmålsodlingens stödjande. (Forts.)

50 öre ej skall ifrågakomma, om inmalningen av svensk spannmål överstiger en viss procent. Det är ingen följd av den ena eller den andra överenskommelsen. Överenskommelsens innebörd framgår ju för övrigt av vad som synts i tidningarna och vad som flitigt meddelats därom, om nu herr Hagman läst det. Har det inte framgått av tidningarna kan jag meddela att överenskommelsen innebär en utfästelse från regeringen att lägsta inlösningspris vid inlandskvorn blir 18 kr. för råg och 19 kr. för vete vartill kommer det merpris vid kustkvorn som spannmålsföreningen med hänsyn till förhållandena kan godkänna.

Jag kan vidare meddela, att orsaken till att spannmålsnämndens förslag fördröjts var den, att kvarnindustrien i januari månad godkände de gamla bestämmelserna, men att, när den skulle på sin stämma konfirmera detta beslut, byggade kvarnindustriens majoritet tillbaka och ville göra denna reservation.

I övrigt vill jag om priserna endast tillägga, att utskottet uttalat sin uppfattning som jag tycker är riktig men om man sakligt bedömer spørsmålet torde en utfästelse från Kungl. Maj:t hava större värde från både herr Hagmans och min utgångspunkt. Det är beklagligt att se, att inom vissa delar av landet organisationen ännu i slutet av regleringens tredje år är så dåligt genomförd, att, trots man kan räkna med kostnaden för lagring under viss tid och vet inlösningspriset — det gäller ej minst för det läns vidkommande, där herr Hagman är jordbrukskonsulent — noteringen ligger 1 krona och mera under den skånska. Där har en man i herr Hagmans ställning en uppgift att fylla för att genomföra en bättre försäljningsorganisation, så att man ej från jordbrukarnas sida skänker till kvarnindustrien en större prisskillnad under hela den tid försäljningen är fri än förhållandena motivera. Där är en arbetsuppgift till nytta för jordbruket. Och det är synd, att det finnes en del av hushållningssällskapens och andra tjänstemän, som ej äro klara på den punkten. Jag menar då det gäller jordbrukarnas merkantila sammanslutningar.

Jag skall ej yttra mig något vidare om vad herr Kilbom anförde. Han beskärnade sig över, att det är de större jordbrukarna, som ensamma skulle komma i åtnjutande av fördelar. Herr Kilbom förbisåg, att det vid det större jordbruket finnes en befolkningsgrupp anställd, som rimligen bör få skäligen avlöning. Kanske ifrån herr Kilboms politiska utgångspunkt det vore önskvärdt om dessa anställda i fortsättningen finge utföra sitt arbete för verkliga svärtlöner. Nu tror jag icke, att herr Kilbom har den uppfattningen, ty åtminstone vid privata resonemang, som jag haft med honom, har hans uppfattning ej varit densamma, som han här anført i debatten, och därför tar jag icke detta på allvar.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herrar *Westman* och *Andersson* i Dunker instämde häruti.

Herr *Johansson* i Uppmälby: Herr talman! Det framgår av utskottets utlåtande, att utskottets ledamöter varit eniga. Åtminstone har enighet rått därom, att man icke nu skall avveckla det system, som riksdagen en gång gått in för. Hur det än var med enigheten, när detta system kom till, så äro dock alla eniga om att, sådant som läget för närvarande är, finnes det icke någon möjlighet att nu kunna avveckla detta system, såsom det yrkats i den av herr Herou väckta motionen. Det skulle naturligtvis föra med sig mycket stora svårigheter, svårigheter som icke endast skulle gå utöver dem, som producera brödsädespannmål, utan även över den jordbrukarbefolkning, som har att syssla med jordbruk såsom lönearbetare. Jag är medveten om

Ang. åtgärder till spannmålsodlingens stödjande. (Forts.)
att ju längre tiden lider, kommer det, ifall icke något inträffar som förbättrar världsläget, att bli stora svårigheter att avveckla detta system, men jag ser de största svårigheterna däri, att på grund av att denna näring har haft garanterad hjälp har man slagit sig på denna näring i så stor utsträckning, att man får ett överskott. Det är för tidigt att döma nu, hur det kommer att ställa sig i framtiden. Det beror på, hurudana skördar man får, och det beror på bärgningsvädret. Men tendensen visar, att det kommer att uppstå ett överskott, och om det får fortgå några år på det sättet, så blir det stora svårigheter, var man skall göra sig av med detta överskott. Det blir en fråga, som måste tagas under allvarlig utredning, hur man skall kunna begränsa produktionen, om den tränger ut över vad landets behov är. Även om man på vissa håll har betänkligheter för de svårigheter, man står inför, när det en gång gäller att avveckla detta system, så äro dock alla eniga om nu, att för närvarande måste vi fortsätta med det system, som vi sedan 1931 tillämpat. Det var orsaken till att det har blivit ett absolut enigt utskott, och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **Hagman**: Herr talman! Med anledning av herr Pehrssons i Bramstorp yttrade ber jag att få säga några ord. Han påpekade, att ett pris av 19 kronor var det lägsta priset för inlösen och att det var intet, som hindrade, att det kunde bli högre. Det är klart. Men alla som syssla med jordbruk känna till att vi inte ha någon utsikt att få sådana spannmålspriser, som överstiga dem, som bestämts för inlösen. Det lägsta priset blir alltså i realiteten det högsta. Det instämmer nog herr Pehrsson i Bramstorp i.

Vidare påpekade han, att i det län jag representerar noteringen ligger en krona under noteringarna på andra håll. Jag förmodar det var Malmönoteringen herr Pehrsson menade. Jag har på olika håll förfrågat mig om vad det i år kan bero på att priset på vete är olika i Skåne och Östergötland. Och det har svarats från kvarnhåll, att det beror därpå, att vetet i Östergötland 1932 skadats av svartrost mera än vanligt. Kvalitén på vetet har sålunda varit sämre i Östergötland än i Skåne, och det rör jag inte för.

Hushållningssällskapet i det län jag representerar har på allt sätt under många år sökt verka för att jordbrukarna skulle sammansluta sig, och de, som känna till förhållandena i det län, där jag arbetar, torde också känna till att jag personligen arbetat mycket för att sammanföra jordbrukarna till gemensamma företag, när det gäller att tillvarataga jordbrukets intressen i spannmålsfrågan. Det har sagts, att priset på vete i Östergötland i år varit relativt lågt även därför, att vi icke haft tillräckligt med lagerhus, varigenom det icke varit möjligt att verkställa stödköp. Detta förhållande har också hindrat oss från att komma upp i pris, men huvudorsaken därtill ligger som sagt i att vetet något skadats av svartrost. Det är att hoppas, att vår lantmannaförening, centralföreningen, vars ordförande är ledamoten av denna kammare K. A. Westman, skall vidtaga åtgärder, så att spannmålslagerhusfrågan löses under den närmaste tiden.

Herr **Kilbom**: Herr talman! Innan jag bemöter herr statsrådets yttrande, ber jag få säga, att herr Pehrsson i Bramstorp synes ha missförstått vad jag sagt, när vi diskuterat saken, och inte heller läst motionen. I motionen säges det: »Mot förslaget om inmalning av inom landet odlad spannmål kunna knappast några berättigade erinringar göras.» Det ha vi sagt både privat och här i kammaren. Vad däremot angår *av staten garanterade priser* är vår ståndpunkt en annan. Detta medför, hur mycket man än vill komma ifrån saken, en fullkomlig snedvridning av jordbruksproduktionen.

Ang. åtgärder till spannmålsodlingens stödjande. (Forts.)

Vad beträffar herr statsrådets anförande, ber jag att få konstatera, att han icke ens gjorde något försök att svara på ett par av mina grundläggande frågor. Måhända glömde han bort det. Jag ställde den frågan: har en sådan förskjutning inom jordbrukets produktionsförhållanden ägt rum, att socialdemokraternas argument av år 1931 mot de här ifrågasatta åtgärderna falla bort? Med andra ord: komma nu föreslagna åtgärder även *de mindre jordbruket* till godo? Det har man icke svarat på. Frågan angående sänkta löner för de stora konsumentgrupper och de arbetslösa, som genom dessa åtgärder få ökade bördor, har man heller inte svarat på. Man säger bara, att i år är det omöjligt att avveckla historien, bl. a. på grund av förra årets stora skördar.

Man säger, att för två år sedan var det en spannmålskris inom jordbruket, och att det nu är en kris, som drabbar hela jordbruket. Det är riktigt. Men om så är fallet, borde man gå in för kraftiga stödåtgärder för de jordbruk, som drabbas av de två sista årens prissänkningar, och inte gå in för speciellt kraftiga stödåtgärder för de jordbrukare, som ha specialproduktion, spannmålsodlare, sockerbetsodlare o. s. v. Med vilka åtgärder går man in för att hjälpa de fattiga jordbrukarna i mellersta Norrlands skogsbygder, med vilka åtgärder går man in för att hjälpa jordbrukarna överhuvud taget norr om Dalälven? På detta har man icke ens försökt ge något svar. Herr statsrådets förklaring angående orsakerna till att man nu icke kan gå in för en begynnande avveckling räcker inte.

Det säges, att när krisen lättat, och det tror man nu att den håller på att göra, då skall det bli möjligt att gå in för avveckling, ty då komma prisen att stiga. Jag skall inte gå in på att i dag diskutera det problemet med herr statsrådet Sköld, men jag undrar ändå, om man inte i det sammanhanget bör taga hänsyn till den oerhörda utbredningen av arealen för spannmålsodling, om man inte bör taga hänsyn till den oerhörda rationaliseringen inom jordbruket, den ökade maskinella driften. Jag undrar, om man inte drar för stora växlar på möjligheterna av en snabb prisstegring inom jordbruket. Men antag dock, att vi stå inför krisens lättande. Blir då förbättringen så långvarig, att jordbruket får möjlighet att betala av sina skulder från krisen? Om det skall ske, så tror jag, att vi måste räkna med bättre konjunkturen under en längre tid än tre eller fyra år. Och fyra à fem år är den längsta tid, som kristeoretiker räkna med. Jag är emellertid tämligen övertygad om att, när krisen en gång lättar, jordbruket inte får så höga priser, att det fått tillbaka vad det förlorat under lågkonjunkturen. Följaktligen kommer man även då att motsätta sig en avveckling av de företagna stödåtgärderna.

Vi ha exempel i tullsystemet. Varje gång det reses invändningar mot tullarna, de må vara aldrig så berättigade ur ekonomisk synpunkt, så svaras det: för närvarande kunna vi inte gå med på att avskaffa tullarna, men så fort det eller det tullskyddade företaget kommit på fötter, så fort det kan driva sin produktion utan risker, skola vi avskaffa tullarna. Enbart tulltaxans nuvarande omfattning och alla debatter, som varit i tullfrågor, visa hur det är. Så långt ifrån att man avvecklar en tull, när den »skyddade» industrien vuxit upp, då »industrien kan stå på egna ben», begäres tvärtom ny hjälp.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav först propositioner angående utskottets hemställan i mom. 1), nämligen dels på bifall till berörda hemställan, dels ock på bifall till motionen II: 524; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i den förra propositionen.

Härefter blev på herr talmannens därå givna proposition utskottets hemställan i mom. 2) av kammaren bifallen.

§ 11.

Justerades protokollsutdrag angående det i nästföregående paragraf omnämnda ärendet.

§ 12.

Anmälades och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 250, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa åtgärder till spannmålsodlingens stödjande.

§ 13.

Å föredragningslistan fanns härefter upptaget bankoutskottets utlåtande, nr 34, i anledning av vissa framställningar rörande elfte huvudtiteln, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna.

Punkterna 1—11.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Ang. f. d.
kaptenen N.
U. G. Holm-
grens pen-
sionsför-
mäner.*

Härefter föredrogs *punkten 12*, angående f. d. kaptenen N. U. G. Holmgrens pensionsförmåner; och yttrade därvid:

Herr **Bäcklund**: Herr talman! Jag ber att få yrka avslag på såväl den i ämnet väckta motionen som utskottets hemställan i denna punkt samt bifall till den vid punkten fogade reservationen.

Herr **Leffler**: Herr talman! Jag tillåter mig hemställa om bifall till utskottets förslag.

Vidare anfördes ej. Herr förste vice talmannen, som nu övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

Punkterna 13—21.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Ang. pension
åt furiren K.
M. Bäck.*

Punkten 22, angående pension åt indelte furiren vid Skaraborgs regemente Karl Melker Bäck.

I en den 20 januari 1933 dagtecknad proposition, nr 63, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för samma dag, i punkten 1 föreslagit riksdagen medgiva, att indelte furiren vid Skaraborgs regemente Karl Melker Bäck måtte från och med månaden näst efter den, under vilken han erhöle avsked från sin anställning vid regementet, under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension till så stort belopp, att densamma, tillika med honom tillkommande gratial från Vadstena krigsmanshuskassa, uppginge till sammanlagt 948 kronor.

Utskottet hemställde, att Kungl. Maj:ts förevarande framställning icke måtte vinna riksdagens bifall.

Reservation hade emellertid avgivits av herrar *Bäcklund* och *Laurén*, vilka hemställt, att riksdagen måtte bifalla Kungl. Maj:ts förevarande framställning.

Ang. pension åt furiren K. M. Bäck. (Forts.)

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Herr Bäcklund: Herr talman! Utskottet har här yrkat avslag på Kungl. Maj:ts proposition, där det föreslagits, att riksdagen ville medgiva, att indelta furiren vid Skaraborgs regemente Karl Melker Bäck må från och med månadens näst efter den, under vilken han erhåller avsked från sin anställning vid regementet, under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension till så stort belopp, att densamma, tillika med honom tillkommande gratial från Vadstena krigsmanshuskassa, uppgår till sammanlagt 948 kronor. Det har under alla de år jag varit medlem av bankoutskottet endast förekommit ett fall, där en s. k. köksmästare, som samtidigt varit indelt soldat, erhållit pension utöver understödet från Vadstena krigsmanshuskassa. Nu har Kungl. Maj:t till årets riksdag föreslagit, att två indelta soldater med tjänstgöring vid vederbörande regementes matinrättningar skulle erhålla pension utöver de understöd de få från Vadstena krigsmanshuskassa.

Utskottet har icke velat gå med på detta och detta till följd av det yttlande, som civila departementet haft, där det framhålles konsekvenserna av ett bifall. Statskontoret har i detta fall tillstyrkt en pension av 972 kronor, och departementschefen har satt ned detta belopp till 948 kronor. Jag anser, att här finnas icke några sådana konsekvenser, som civila departementet åberopat. Här gäller det en person, som varit anställd en längre tid vid regementets matinrättning dels såsom kökskorpral och dels såsom köksmästare och haft ständig anställning där under femton år. I utlåtandet finnes det andra punkter, som handla om kvinnliga befattningshavare, som haft samma tjänst och icke tjänstgjort längre tid än femton år, men för dem har av utskottet tillstyrkts pension. Jag förstår icke, varför man skall gå till väga så, att därför att det är en indelt soldat, som haft köksmästarebefattning i kokerskas ställe — som det heter i handlingarna — så skall han bli sämre ställd än de kvinnor, som på Kungl. Maj:ts förslag tillerkännas pension. I punkterna 22) och 23) ha dessa indelta soldater blivit illa behandlade. De få icke pension, fastän de haft ständig tjänstgöring i matinrättning under många år.

Konsekvenserna kunna icke bli nämnvärt farliga, enär regementena gått ifrån att ha manliga köksmästare och övergått till att ha kvinnlig personal. Därför äro konsekvenserna icke farliga, det gäller inte andra indelta soldater, som gått i annan ständig tjänstgöring, utan detta är en sak för sig. Vi ha en gång förut beviljat pension utöver understödet från Vadstena krigsmanshuskassa till en indelt soldat, som tjänstgjort såsom köksmästare, och nu är det fråga om två fall. Det blir inga farliga konsekvenser, och under alla förhållanden är det rättvist, att de behandlas lika i pensionshänseende med de kvinnor, som haft likadan tjänstgöring. De ha utöver kökstjänsten en lång tjänstetid såsom indelta soldater. Jag ber på dessa grunder, herr talman, att få yrka bifall till den av mig och herr Laurén avgivna reservationen.

Med herr *Bäcklund* förenade sig herrar *Magnusson* i Skövde och *Laurén*.

Herr Paulsen: Herr talman! Jag har egentligen ingenting emot, att denne man, som herr Bäcklund talat för, får en pension, men det är så, att han har 460 kronor i vanlig soldatpension. Nu är det så, att det finnes en del indelta soldater, som ha samma tjänstgöring. Skulle vi ge denne man denna pension, måste vi pensionera alla soldater med liknande tjänstgöring, och detta skulle komma att kosta statsverket 100,000—130,000 kronor om året. Den saken bör man utreda, innan man ger pensionen. Vidare borde man se till att behovet av pension styrkes. Jag tror icke, att man så här lätt bör gå

Ang. pension åt furiren K. M. Bäck. (Forts.)

in för att pensionera människor, som ha gjort en extra tjänst under sin soldattjänstgöring. Jag tror, att det kan bli ganska dyrt för statsverket, och det är därför enligt min uppfattning klokt att vänta till ett kommande år, till dess utredning i saken blivit gjord.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Magnusson** i Skövde: Herr talman! Jag hade tänkt kunna inskränka mig till det instämmande, som jag nyss gjorde i herr Bäcklunds anförande, men då herr Paulsen varnar för konsekvenserna, förefaller det mig vara något överdrivet, ty i allra värsta fall kan det väl icke bli analoga fall i större antal än det antal regementen, vi haft, och icke ens så många, ty det finns ju icke mer än en köksmästare vid varje regemente och vid en del av regementena ingen alls.

Det var emellertid icke bara för att säga detta, som jag begärde ordet, utan för att nämna, att jag har icke av någon blivit vidtalad beträffande denne köksmästares pension — det är sålunda icke på grund därav, som jag har begärt ordet — men jag erinrar mig nu, att vid olika tillfällen har jag vid sammanträffande med officerare och andra vid Skaraborgs regemente hört mycket berömande uttalanden om denne persons arbete såsom köksmästare vid regementet. Det synes mig, att detta bör kunna vara lämpligt att meddela vid detta tillfälle och även bör utgöra en rekommendation för att mannen skall erhålla den av Kungl. Maj:t begärda pensionen.

Herr **Lovén**: Herr talman! Jag hade för min del trott, att jag skulle kunna inskränka mig till att instämma i herr Paulsens lilla tal för utskottet, men då herr Magnusson i Skövde här gör gällande, att det icke är någon risk för att ett större antal för konsekvensens skull skulle kunna få sådan pension, så vill jag fästa herr Magnussons uppmärksamhet på att utskottet skrivit: »Antalet indelta, som under avsevärd tid varit inkallade i ständigt tjänstgöring, är så stort, att ett medgivande såsom regel av särskild pensionsförmån kan befaras medföra ganska omfattande konsekvenser.» Till dess herr Magnusson i Skövde har bevisat, att utskottet här har farit med osanning, står det fast, som utskottet har skrivit.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Leffler**: Herr talman! Beträffande frågan om de farliga konsekvenserna ber jag att få understryka, vad här har framhållits av herr Paulsen och herr Lovén. Anledningen till att utskottet kommit till detta resultat är ju den, att sedan den kungl. propositionen blivit framlagd, arméförvaltningens civila departement verkställt en utredning beträffande hithörande frågor, och det har då visat sig, att konsekvenserna kunna bli ganska avsevärda, i det att man måste räkna med en utgift på omkring 100,000 kronor såsom en konsekvens av den nyhet, som man här skulle införa. Utskottet har därför icke ansett sig kunna gå in för den kungl. propositionen, och herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet har även för sin del ansett, att det kan bli vissa farliga konsekvenser och att han därför bör finna sig i ett avslag. Detta avslag är emellertid så formulerat, att riksdagen lämnar frågan öppen och förväntar, att Kungl. Maj:t låter företaga en utredning för att eventuellt sedermera komma tillbaka. Utskottets utlåtande är alltså så formulerat, att frågan alltjämt står öppen.

Jag hemställer om bifall till utskottets förslag.

Herr **Bäcklund**: Herr talman! Konsekvenserna äro väl i alla fall icke sådana, som herrar Paulsen och Lovén vilja göra gällande. Frågan gäller

Ang. pension åt furiren K. M. Bäck. (Forts.)

ju här en person, som varit anställd i en matinrättning, och konsekvenserna kunna således icke gälla andra än dem, som varit anställda i köken vid regementena. De andra, som haft s. k. ständig tjänst vid regementena, är det icke fråga om i detta sammanhang, och om de skola ha pension eller icke får väl utredas särskilt. Departementschefen säger i propositionen, återgivet i utskottets utlåtande på sid. 23: »Av den lämnade redogörelsen framgår, att 1923 års riksdag i ett med det föreliggande likartat fall beviljat särskild pension av statsmedel åt indelte furiren vid Skaraborgs regemente C. A. Thorsell. Dennes pension uppgår numera till 972 kronor, inklusive vad Thorsell uppbär i underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa, och har statskontoret föreslagit, att enahanda belopp måtte tillerkännas indelte furiren Bäck.» Herr statsrådet har sedan sänkt beloppet något, därför att Thorsell hade haft något längre tjänstgöring än vad Bäck haft. Detta har gjort, att jag och min ärade medreservant ha gått in för Kungl. Maj:ts förslag.

Då vi under alla dessa år bara haft ett enda fall, där en köksmästare har blivit pensionerad, och då det nu endast är fråga om ytterligare två, för vilka Kungl. Maj:t föreslagit pension, så behöver man väl icke blanda ihop detta med andra fall, där vederbörande haft ständig tjänstgöring vid regementena men icke alls tjänstgjort vid matinrättningarna eller varit köksmästare. Det felet har emellertid arméförvaltningens civila departement och utskottet gjort.

Jag ber, herr talman, att få vidhålla mitt yrkande.

Herr Paulsen: Herr Bäcklund säger, att det icke är fråga om mer än dessa två fall. Nej, det är det icke i dag, men det kommer att framställas samma krav för alla de andra soldaterna, som ha extra tjänstgöring, vilket kommer att kosta staten 100,000 à 130,000 kronor. Innan man går in för att i dag fatta beslut, bör man väl därför betänka, vart detta beslut kommer att leda, ty sedan är det för sent. Blir det icke sedan ordnat på samma sätt för de andra, begår man en orättvisa mot dem jämfört med de personer, som det nu är fråga om.

Herr Magnusson i Skövde anförde som skäl för sitt bifallsyrkande till reservationen, att officerarna hade talat berömmande om mannen. Det tror jag visst. Det tvivlar jag icke det ringaste på. Jag är ganska säker på att allesammans äro karlar, som sköta sig bra, så att officerarna komma att berömma dem allihop. Det tror jag nog kommer att anföras i vartenda fall även framdeles.

Jag ber att få vidålla mitt yrkande.

Herr Lovén: Herr talman! Jag vill bara göra den frågan, varför den, som är anställd vid matinrättningen vid ett regemente, skall ha fördel framför dem, som arbeta på annat håll vid regementet. För mig står det klart, att redan det att arbeta i matinrättningen är en fördel, som man icke sedan skall öka på ytterligare.

Herr Andersson i Stockholm: Herr talman! I den landsända, som representeras av herr Lovén, har man kanske den uppfattning, som han nu senast gav uttryck åt, men annars torde man väl ha den uppfattningen, att allt arbete överhuvud taget får väl betraktas ungefär lika.

Denne man har ju gjort hel tjänst åt staten förutom den anställning, som han eljest har haft och för vilken han har pension från Vadstena krigsmanshuskassa. Under sådana förhållanden är det väl ändå rimligt, att denna tjänst räknas honom till godo.

Ang. pension åt furiren K. M. Bäck. (Forts.)

Herrarna tala här om ekonomiska konsekvenser och säga, att man skall också taga hänsyn till behovet. Nå, men titta då på bankoutskottets utlåtande nr 35, alltså det närmast följande betänkandet, och den första punkten i detta betänkande, och gör er en föreställning, om det är samma principer, som legat till grund för det yrkande, som utskottet där har framställt. När man kan gå med på yrkande om en sådan pension, som där omtalas, och sedan i andra fall, när det gäller några 100 kronor åt en människa, komma och tala om behovsprincipen, då tycker jag icke, att man är riktigt konsekvent, det måste jag säga till herr Paulsen och herr Lovén. Med hänsyn härtill tror jag man måste komma till den uppfattningen, att vad reservanterna här ha föreslagit är ingenting annat än en gård av rättvisa, som jag tycker kammaren borde medverka till att genomföra.

Jag ber att få ansluta mig till det bifallsyrkande till reservationen, som har blivit ställt.

Vidare yttrades ej. Efter av herr förste vice talmannen givna propositioner på dels bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock bifall till Kungl. Maj:ts förevarande framställning blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

Ang. pension åt f. d. distinktionskorpralen J. E. J:son Högberg.

Vidare föredrogs *punkten 23*, angående pension åt förre indelte distinktionskorpralen Johan Edvin Josefsson Högberg, och yttrade därvid:

Herr **Bäcklund**: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr *Laurén* instämde häruti.

Herr **Leffler**: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, framställde herr förste vice talmannen propositioner på dels bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock bifall till den vid punkten fogade reservationen; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i den förra propositionen.

Punkterna 24—36.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang. pensioner åt vissa arbetare vid Carl Gustafs stads gevärsfaktori.

Punkten 37, angående pensioner åt vissa arbetare vid Carl Gustafs stads gevärsfaktori.

I en den 17 mars 1933 dagtecknad proposition, nr 237, hade Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, i punkten 5 föreslagit riksdagen medgiva, att följande arbetare vid Carl Gustafs stads gevärsfaktori måtte från och med månaden näst efter den, varunder avgång från anställningen ägde rum, under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära årliga pensioner med följande belopp, nämligen: Carl Edvin Alm 1,260 kronor, Johan Emil Eldin 1,200 kronor samt envar av Anton Julius Ståhl, Johan Axel Hjulström, Nikolaus August Blomqvist, Karl Erik Jonsson, Carl August Eriksson och Gustaf Henning Andersson 1,152 kronor.

I motionen II:466 hade herr *Laurén* yrkat, att riksdagen måtte bevilja ovannämnda Alm, Eldin och Ståhl pensioner till belopp av respektive 1,548, 1,344 och 1,248 kronor för år.

Ang. pensioner åt vissa arbetare vid Carl Gustafs stads gevärsfaktori.

(Forts.)

Utskottet hemställde, att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts förevärande framställning och omförmälda motion måtte medgiva, att följande arbetare vid Carl Gustafs stads gevärsfaktori måtte från och med månaden näst efter den, varunder avgång från anställningen ägde rum, under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära årliga pensioner med följande belopp, nämligen Carl Edvin Alm 1,368 kronor, Johan Emil Eldin 1,200 kronor samt envar av Anton Julius Ståhl, Johan Axel Hjulström, Nikolaus August Blomqvist, Karl Erik Jonsson, Carl August Eriksson och Gustaf Henning Andersson 1,152 kronor.

Vid punkten var fogad reservation av herrar *Laurén* och *Lovén*, vilka hemställt, att riksdagen — — — följande belopp, nämligen Carl Edvin Alm 1,548 kronor — — — kronor.

Sedan punkten föredragits, anförde:

Herr Laurén: Herr talman! Jag har vid denna punkt fogat en reservation till utskottets betänkande. Anledningen därtill är den, att det är vanligt eller åtminstone har hänt en och annan gång, att personer, som ha tjänat kronan och ådagalagt större intresse för sin tjänst eller större skicklighet i denna tjänst, ha erhållit en högre pension än annars skulle blivit fallet. Vi ha inom utskottet behandlat flera sådana fall. Jag har därför tillåtit mig föreslå, att pensionen till förmannen Alm måtte utgå med ett belopp av 1,548 kronor eller samma belopp, som arméförvaltningens artilleridepartement har föreslagit för honom. Av utskottets utlåtande framgår, att Alm redan för 35 år sedan konstruerat ett verktyg, som besparat staten icke mindre än omkring 50,000 kronor. Det är emellertid icke blott detta utan även hans skicklighet i tjänsten i övrigt såsom förman vid piprikningen vid Carl Gustafs stads gevärsfaktori, som har gjort, att jag tagit upp denna sak.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till min reservation, bifogad utskottets betänkande.

Herr Leffler: Herr talman! Det är alldeles riktigt, som herr Laurén här framhållit, att denne man har gjort en förbättring av ett verktyg, varigenom arbetet med vissa vapen blivit underlättat i högsta grad, men jag vill i detta sammanhang påpeka, att han vid den tidpunkten fick en dusör av staten för sin förbättring. Det är klart, att ett sådant arbete, som han utfört, kräver mycket stor skicklighet och kunnighet av vederbörande arbetare, men man får väl å andra sidan förutsätta, att arbetarna vid Carl Gustafs stads gevärsfaktori i gemen äro måna om sitt arbete och utföra det på bästa möjliga sätt. Denne man har ju varit en vanlig arbetare, fastän han under visst antal år har arbetat i förmansställning. När han nu skulle pensioneras, skulle pensionen uträknas efter hans anställning såsom arbetare, men med hänsyn till de förtjänster, som han visat sig ha gjort, har utskottet gått in för en kompromiss mellan Kungl. Maj:ts förslag och motionärens förslag, och denna kompromiss ligger alltså till grund för utskottets hemställan. Man skulle ju ha kunnat vänta, att utskottets utlåtande på denna punkt skulle ha blivit enhälligt, då det som sagt var en kompromiss.

Jag tillåter mig, herr talman, att med dessa ord yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Lovén: Herr talman! Utskottets vice ordförande säger, att för den uppfinning, som denne man har gjort och som har tillfört staten en inkomst

Ang. pensioner åt vissa arbetare vid Carl Gustafs stads gevärsfaktori.
(Forts.)

på i runt tal 50,000 kronor, har han fått en dusör. Det har han fått. Jag minns icke i hastigheten, om det var 100 eller 160 eller 200 kronor, som han fick. Så belönar staten en uppfinnare. Man betalar bara ett 100-tal kronor för den uppfinning, som gett staten så mycket. Så skulle knappast en enskild arbetsgivare ha gjort. Bara av det skälet anser jag, att denne man under de år, som återstå för honom att leva, bör få en någorlunda dräglig pension.

Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Härmed var överläggningen slutad. Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i den förra propositionen.

Punkterna 38—49.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang. understöd åt musiksergeanten C. A. E. Cederblad.

Punkten 50, angående understöd åt musiksergeanten i reserven Carl Axel Erik Cederblad.

Uti en inom andra kammaren väckt motion, nr 218, hade herr *Eriksson* i Stockholm föreslagit, att riksdagen måtte besluta, att musiksergeanten i Livregementets till häst reserv Carl Axel Erik Cederblad måtte från och med den 1 juli 1933 från Vadstena krigsmanshuskassa tilldelas understöd enligt samma grunder, som om han tjänat för understöds erhållande föreskriven tid.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade emellertid avgivits av herrar *Torsten E. Ström*, *Bäcklund*, *Laurén*, *Lovén*, *Paulsen* och *Johansson* i Sollefteå, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen, i anledning av förevarande motion, måtte medgiva att Cederblad måtte från och med den 1 januari 1933 under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära ett årligt understöd av 420 kronor.

Sedan punkten föredragits, erhöles ordet av

Herr **Bäcklund**, som anförde: Herr talman! Denna punkt gäller en musiksergeant i reserven, som tjänat kronan i 22 år, därav 11 tjänsteår efter fyllda 20 år. Han har ingen pension. Han är fattig. Han är medellös, efter vad handlingarna utvisa, och åtnjuter för närvarande för sig och sin minderåriga dotter arbetslöshetsunderstöd. Jag och mina medreservanter — vi äro summa sex — anse, att efter så lång tjänstetid bör en mindre pension kunna beviljas. Motionen gick ut på att ett understöd skulle lämnas ifrågasvarande musiksergeant från Vadstena krigsmanshuskassa, men bestämmelserna äro sådana, att han icke kan få något understöd därifrån. Därför ha vi i reservationen gått in för att han skulle få en mindre pension på 420 kronor från allmänna indragningsstaten. När mannen tjänat staten under så många år som 22 och då han är fattig och i svårigheter, så tycker jag det icke är ur vägen, att han får en mindre pension.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den vid punkten fogade reservationen om beviljande av ett årligt understöd av 420 kronor.

Herr *Laurén* instämde häruti.

Ang. understöd åt musiksergeanten C. A. E. Cederblad. (Forts.)

Vidare yttrade:

Herr Leffler: Herr talman! Det är otvivelaktigt riktigt, som herr Bäcklund säger, att här föreligga verkligen ömmande omständigheter, men man måste å andra sidan göra klart för sig, att denne man lämnade sin tjänst 1916 vid 32 års ålder för att inträda i enskild tjänst. Han återvände sedermera till statstjänsten, dock så sent, att han icke hann vinna någon fast position före de indragningar, som följde med 1925 års försvarsrevision. Om man nu går in för att ge honom detta understöd, får man otvivelaktigt vara beredd på att även bevilja liknande understöd till en hel del med honom likställda personer, och utskottet har icke ansett sig kunna påtaga sig ansvaret att gå in för en sådan sak. Dessutom har ju Kungl. Maj:t vid ett par föregående tillfällen prövat frågan, senast i mars månad detta år, men ändå avslagit framställningen. Under sådana förhållanden har utskottet som sagt icke vågat för sin del gå med på förslaget.

Jag tillåter mig att yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Björling: Herr talman! Jag förstår mycket väl de svårigheter, som föreligga för bankoutskottet, då det gäller att utmäta dessa olika pensioner och understöd. Det gäller därvid att välja mellan strängt sakliga synpunkter, billighetsskäl och ömmande omständigheter samt de ekonomiska och principiella konsekvenser, som kunna uppstå av ett beslut i den ena eller andra riktningen. Det förefaller dock, som om här starka skäl tala för bifall till reservationen. Det är visserligen sant, att Kungl. Maj:t har avslagit en framställning om pension, men statskontoret har tillstyrkt ett årligt understöd av 600 kronor, och på det hållet brukar man icke vara särdeles frikostig, då det gäller att föreslå bidrag. Jag anser, att det vore klokare, om mannen i fråga finge ett anslag ifrån allmänna indragningsstaten, än om han skulle få ett understöd från Vadstena krigsmanshuskassa. Vi kunna emellertid göra en jämförelse. Man finner då, att för den indelte uppställles som minimikrav 600 tjänstgöringsdagar, och denne man har dock haft 8,000. Vidare har han fått en sämre ställning genom den nya härordningens ikraftträdande. Jag kan icke finna annat än att starka skäl tala för bifall till reservationen; och då detta fall också är ganska säreget, torde ett bifall till framställningen icke medföra några betänkliga konsekvenser. På denna punkt har utskottet för en gång varit ganska delat. Det är icke alltid riskfritt att blanda sig in i bankoutskottets angelägenheter, när det gäller dessa pensionsfrågor, men i detta fall, då utskottet står så delat, tar jag mig friheten, herr talman, att yrka bifall till reservationen.

Med herr Björling förenade sig herr *Jonsson* i Eskilstuna.

Vidare anfördes ej. Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och förklarade herr förste vice talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Herr Bäcklund begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bankoutskottets hemställan i punkten 50 av utskottets förevarande utlåtande nr 34, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid punkten fogade reservationen.

Ang. understöd åt musiksergeanten C. A. E. Cederblad. (Forts.)

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst samt anslagen, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för nej-propositionen, vadan kammaren bifallit den vid punkten fogade reservationen.

Punkterna 51—53.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Ang. pension
åt städerskan
E. S. L. Lundin.*

Punkten 54, angående pension åt städerskan Ebba Sofia Lovisa Lundin.

Uti en inom andra kammaren av herr *Andersson* i Stockholm väckt motion, nr 229, hade föreslagits, att riksdagen måtte bevilja städerskan vid ridskolan, Strömsholm, Ebba Sofia Lovisa Lundin en årlig pension av 480 kronor.

Utskottet hemställde, att ifrågavarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

I en vid punkten fogad reservation hemställde herr *Bäcklund*, att riksdagen, i anledning av förevarande motion, måtte medgiva, att Ebba Sofia Lovisa Lundin måtte från och med månaden näst efter den, varunder hennes anställning upphörde, under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av 384 kronor.

Punkten föredrogs; och yttrade därvid:

Herr Bäcklund: Herr talman! Denna punkt gäller en städerska, för vilken i en motion, avgiven av herr *Andersson* i Stockholm, föreslagits en årlig pension av 480 kronor. Hon har tjänat i 26 år. Visserligen kan det sägas, att hon haft delad anställning, i det att ridskolans vid Strömsholm officersklubb betalat en del av hennes avlöning och staten en del, men hon är nu i varje fall mer än 61 år gammal samt sjuk och utsliten och behöver då få ett understöd efter denna långa tjänstetid. Statskontoret har gått med på att tillerkänna henne en pension av 384 kronor, och det har jag i egenskap av reservant också yrkat på. Utskottet har däremot gått in för avslag. Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr Paulsen: Herr talman! Detta är ett sådant fall, som rätteligen bör gå till Kungl. Maj:t. Denna kvinna hade under den tid, då hon tjänstgjorde såsom städerska, ända till år 1927 varit avlönad av officersklubben, och först efter år 1927 hade hon helt avlönats av staten. Hon är fortfarande i arbete såsom städerska på den nämnda platsen. Jag tycker, att det är rimligt, att, när hon en gång avgår, frågan om pension underställes Kungl. Maj:ts prövning, och då är det mycket troligt, att hon får pension, men till dess ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Andersson i Stockholm: Herr talman! I fråga om att ärendet skall prövas av Kungl. Maj:t vill jag framhålla, att sådan prövning ju vanligtvis tillgår så, att Kungl. Maj:t inforrdar utlåtanden från olika myndigheter, och att vad statskontoret säger i regel brukar vara vad som sedan av Kungl. Maj:t blir förelagt riksdagen. Statskontoret har sagt sin mening, nämligen att man borde bevilja denna städerska en pension på 384 kronor. Om frågan nu skall gå tillbaka till Kungl. Maj:t och alltså ligga i ett år och därunder bli föremål för Kungl. Maj:ts prövning och Kungl. Maj:t sedan kommer till

Ang. pension åt stüderskan E. S. L. Lundin. (Forts.)

riksdagen med statskontorets förslag, förstår jag icke vad en sådan formalism skall tjäna till. Följden blir blott den, att det åtgår mera arbetstid och papper för att verkställa denna formella behandling av ärendet, och resultatet kan ändå icke bli något annat än att en pension beviljas, som till och med herr Paulsen ansett det vara rimligt, att hon kommer i åtnjutande av. Hon är i alla fall 61 år gammal och befinner sig vid sådana kropps-krafter och i sådan belägenhet, att hon är i behov av att bli pensionerad. Den omständigheten, att hennes avlöning till någon del utgått av medel från officersklubben, är ytterst en administrativ åtgärd. Det beror givetvis på en överenskommelse med chefen för ridskolan, att det är ordnat på det viset. Hade denna överenskommelse icke förelegat under den föregående tiden, d. v. s. tiden före 1927, är det uppenbart, att staten måst avlöna henne, ty städningen vid Strömsholm skall givetvis i varje fall utföras. Staten måste ställa så till att det blir städat åt den officersförläggning, som finns på platsen vid Strömsholm. Det är sålunda ett ytterligt formellt skäl, som anförts från utskottsmajoritetens sida och som ju ändå icke kan leda till något annat än den konsekvens, som jag talat om, nämligen att det blir en del besvär med frågans ytterligare prövning.

Då den verkliga prövningen alltså redan verkställts av statskontoret, ber jag, herr talman, att få ansluta mig till reservationen, även om det i den samma föreslagna pensionsbeloppet är mindre än det i min motion ifrågasatta.

Vidare anfördes ej. Herr förste vice talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och förklarade herr förste vice talmannen sig anse den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Votering begärdes likväl av herr Andersson i Stockholm, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bankoutskottets hemställan i punkten 54 av utskottets förevarande utlåtande nr 34, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid punkten fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst samt anslagen, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan i förevarande punkt.

Punkten 55.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 56, angående pension åt förre fästningsbyggnadsarbetaren Bror Henning Ekfelt.

I motionen II: 348 hade herr *Persson* i Tidaholm föreslagit, att riksdagen måtte medgiva, att förre arbetaren Bror Henning Ekfelt, Stora Vaberget, Forsvik, måtte från och med den 1 januari 1933 under sin återstående livstid uppbära en årlig pension av 852 kronor.

*Ang. pension
åt f. fästnings-
byggnadsar-
betaren B. H.
Ekfelt.*

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Ang. pension åt f. fästningsbyggnadsarbetaren B. H. Ekfelt. (Forts.)

Reservation hade emellertid avgivits av herr *Bäcklund*, som hemställt att riksdagen, i anledning av förevarande motion, måtte medgiva, att *Ekfelt* måtte från och med den 1 januari 1933 under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av 852 kronor.

Sedan punkten föredragits, anförde:

Herr Bäcklund: Herr talman! Jag har vid denna punkt fogat en reservation. Jag anser nämligen, att den man, som det här är fråga om, är berättigad att erhålla pension. Han är nu 61 år gammal och har tjänstgjort i statens tjänst 26 år. Han har varit anställd vid Svea artilleriregemente samt vidare haft arbete vid Karlsborgs fästningsbyggnad, vid statens vattenfallsverks byggnadsavdelning samt vid statens järnvägar. Att han fick avgå vid en rätt tidig ålder och icke hade möjlighet att sedan få någon anställning, tycker jag borde vara en sak för sig. Ofta är det ju så, att staten tar i sin tjänst personer, som äro 50 å 60 år, och sedan kommer man om några år med begäran om att de skola få pension, som i regel också beviljas. Denne man har i 26 år utfört arbete åt staten, och nog vore han värd under sådana förhållanden att få en mindre pension. Vi ha pensionerat människor, som haft kortare arbetstid i statens tjänst än denne man haft. Herr talman, jag ber att få yrka bifall till den vid punkten fogade reservationen.

Herr Leffler: Herr talman! Beträffande denna fråga förhåller det sig så, att mannen för omkring 16 år sedan lämnade sin statstjänst och detta redan vid en ålder av 45 år. Från utskottets sida har det ansetts vara självklart, att man i sådana fall icke kan gå in för någon pension, och denna uppfattning har även alltid hittills delats av den nuvarande reservanten. Under sådana förhållanden måste man fråga sig, varför reservanten nu går in för detta understöd, och detta särskilt som han i en föregående punkt, nr 49, som berörde ett liknande fall, varit ense med utskottet om dess beslut. Jag vill dessutom säga att man har ingen alls utredning om vare sig vad denne man sysslat med under tiden efter sin avgång från statstjänsten eller om huru hans ekonomiska förhållanden numera te sig. Dessutom kan man ytterligare framhålla, att av hans tjänstetid, som utgör sammanlagt 26 år, infalla, såsom reservanten påpekar, 5 år före fyllda 20 år. Utskottet har därför ansett sig icke kunna bryta mot den praxis, som utskottet hittills följt. Av denna anledning ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Vidare yttrades ej. Efter av herr förste vice talmannen givna propositioner på dels bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock bifall till den vid punkten fogade reservationen blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

*Ang. pension
åt fanjunkaren O.
Lundblad.*

Härpå föredrogs *punkten 57*, angående pension åt förre rullföringsbiträdet, fanjunkaren i reserven *Otto Lundblad*; och yttrade därvid

Herr Hammarlund: Herr förste vice talman! Jag skulle naturligtvis icke draga upp någon debatt i denna fråga, när utskotts majoriteten ställt sig avvissande, men trots detta kan jag icke underlåta att säga några ord. Särskilt då det finns en ledamot av regeringen här inne i kammaren, skulle jag vilja rikta en vördsam vädjan till regeringen: finnes det ingen möjlighet att ordna denna fråga till favör för en person, som troget tjänat det allmänna i ganska många år? Att *Lundblad* plikttroget tjänat det allmänna, kan jag intyga, ty jag minns honom redan för över 20 år sedan från den tid, då jag exerceerade bevä-

Ang. pension åt fanjunkaren O. Lundblad. (Forts.)

ring vid Hallands regemente. Jag minns Lundblad såsom ett mycket dugligt, nitiskt och kunnigt underbefäl. Statskontoret har tillstyrkt en pension åt Lundblad, fast kanske med någon tvekan. Trots detta har ju regeringen avslagit hans ansökan om pension, och då förstår man väl, att det fanns mycket små utsikter för motionären i denna fråga; motionen har ju också blivit avstyrkt med alla röster så när som på två.

Jag brukar i vanliga fall vara av samma mening som bankoutsrottet, att man icke kan bevilja en pension på lösa boliner, utan man måste ha vissa riktlinjer och vissa principer att gå efter. Det finns emellertid vissa gränsfall och vissa andra orsaker såsom oförvårdad sjukdom, som någon rent av ådragit sig i tjänsten, som göra, att man kan ställa sig tveksam, huru man skall förfara i olika fall. Ett sådant typiskt fall är Lundblads. Han anses icke vara berättigad till pension på grund av sin korta tjänstgöring, icke fullt 14 år, men han har, såsom jag nyss nämnde, tjänat staten förut i 11 år såsom underbefäl. Då han emellertid redan förut uttagit sin avskedspremie, fick han icke tillgodoräkna sig dessa 11 år. Om jag icke minns fel, hade hans företrädares i ämbetet änka och barn erhållit pension för en lika kort tjänstgöringstid, och Lundblad rår ju icke själv för att hans hälsa tog slut. I stället kan man säga, att Lundblad icke sparade sig tillräckligt utan slet ut sig i tjänsten. Vi ha vidare vid flera tillfällen, till och med i år beviljat pension åt änkor och barn efter befattningshavare med en tjänstetid, som varit lika kort som Lundblads. Lika naturligt borde det väl då vara att bevilja pension åt en person, som blivit sjuk och oförmögen att fortsätta sin tjänstgöring.

Jag skall icke framställa något yrkande, men jag hoppas, att man här icke sagt det sista ordet i denna fråga, utan att den nuvarande regeringen, som ömmar för de små i samhället, tar upp denna fråga till förnyad prövning och om möjligt till nästa riksdag kommer fram med proposition om pension åt Lundblad. Man kan ju nämligen tycka att det är hårt, att när en medborgare plikttroget arbetat i det allmänna tjänst i 24 å 25 år men sedan blir sjuk och då just behöver det samhälles skydd, som han tjänat i så många år, han utan vidare skall stötas bort. Herr förste vice talman, jag har icke något yrkande.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 58 och 59.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 60, angående pension åt förre polismannen Jonas Andersson Stertman.

I punkten 18 av ovanomförmälda proposition, nr 237, hade Kungl. Maj:ts föreslagit riksdagen medgiva, att förre polismannen Jonas Andersson Stertman måtte, räknat från och med den 1 januari 1933, under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av 900 kronor.

Uti en inom andra kammaren av herr *Holmström* väckt motion, nr 480, hade föreslagits, att riksdagen ville bevilja Stertman en årlig pension av 1,200 kronor.

Utskottets hemställan innefattade, att riksdagen, med avslag å omförmälda motion, i vad den skilde sig från Kungl. Maj:ts förslag, måtte bifalla Kungl. Maj:ts förevarande framställning.

Andra kammarens protokoll 1933. Nr 43.

Ang. pension åt f. polismannen J. A:son Stertman. (Forts.)

Reservation hade emellertid avgivits av herrar *Akerberg, Bäcklund, Laurén* och *Paulsen*, vilka ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till den i ämnet väckta motionen.

Efter föredragning av punkten, lämnades på begäran ordet till

Herr **Laurén**, som anförde: Herr talman! I denna pensionsfråga har jag haft en avvikande mening mot utskottet och föreslagit, att den motion, som väckts av herr Holmström, skulle bifallas, d. v. s. att förre polismannen Jonas Andersson Stertman skulle tilldelas en pension av 1,200 kronor. Jag har gjort detta så mycket hellre, som statskontoret föreslagit denna summa samt av propositionen med mycket stor tydlighet framgår, att Stertman i sin kamp mot smugglare och lönnbrännare till följd av misshandel ådragit sig sådana sjukdomar, att två tredjedelar av hans arbetskraft gått förlorad. Det talas mycket om att man skall bekämpa spritsmugglare och lönnbrännare, men det fordras då också, att man håller dem om ryggen, som i denna kamp kunna få uppoffra sig. Det vore här ett tillfälle för riksdagens andra kammare, anser jag, att visa sin nykterhetsvänlighet även på detta område. Regeringen har, som sagt, icke velat gå in för högre belopp än 900 kronor. Jag för min del anser, att Stertman bör vara berättigad till det högre av statskontoret föreslagna beloppet.

Jag hänvisar till motionen och till den reservation, som är fogad vid utskottets utlåtande, och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till denna reservation.

Häruti instämde herr *Holmström*.

Vidare yttrade:

Herr **Leffler**: Herr talman! Såsom här utav reservanten framhållits är skillnaden mellan utskottets förslag och reservationen 300 kronor. Det är ju klart, att — vare sig man beviljar den ena summan eller den andra — detta ur prejudikatsynpunkt icke behöver betyda så mycket. Det som emellertid varit för utskottet avgörande har varit mannens relativt korta tjänstgöringstid. Om man räknar samman den tid han innehaft anställning med avlöning helt eller delvis av statsmedel, kommer man upp till en tjänstgöringstid av drygt 15 år. Vid sådant förhållande har man ansett, att rätten till pension kan vara tvistig. Då emellertid Kungl. Maj:t nu föreslagit en pension i detta fall, har utskottet för sin del gått med därpå.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Paulsen**: Herr talman! Statskontoret har tillstyrkt, att denne man får 1,200 kronor i pension. Han har haft en ytterligt svår tjänst. Det är intet lekverk att år efter år kämpa med lönnbrännare och spritsmugglare. Det är ett ganska farligt arbete, och denne man har gång på gång fått känna på vad det vill säga att komma i strid med sådana individer. När han nu ådragit sig en nervsjukdom — något som icke är så underligt med en sådan tjänstgöring — tycker jag, att staten bör tacka honom för hans tjänster och ge honom det lilla tillägg, som statskontoret tillstyrkt. Jag tycker, att det är rättvist, att denne man får en pension på 100 kronor i månaden eller 1,200 kronor om året. Det är icke mer än rimligt.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr **Laurén**: Herr förste vice talman! Jag vill med anledning av herr Lefflers anförande tillägga, att Stertman i sin kommunala tjänst haft att

Ang. pension åt f. polismannen J. A:son Stertman. (Forts.)
 utöva befattning som polisman för spritsmugglingens bekämpande. Med hänsyn härtill har jag ansett, att, även om han icke varit direkt avlönad av statsmedel, han likväl bör få räkna sig denna tjänstetid till godo.

Herr Lovén: Herr förste vice talman! Jag vill bara säga, att den där kampen med spritsmugglare och lönnbrännare kan diskuteras. Det är inte så säkert, att herr Paulsen känner till den saken. Jag skall inte yttra mig därom. Efter vad utskottet funnit borde denne man icke få någon pension alls, men man har likväl gått med på ett belopp av 900 kronor.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Härmed var överläggningen slutad. Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och förklarade herr förste vice talmannen sig anse svaren hava utfallit med övertvägande ja för den förra propositionen. Herr Paulsen begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bankoutskottets hemställan i punkten 60 av utskottets förevarande utlåtande nr 34, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid punkten fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst samt anslagen, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan i förevarande punkt.

Punkterna 61—63.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Vid härefter skedd föredragning av *punkten 64*, angående pension åt förre förmannen vid statens järnvägsbyggnader A. Lidman, yttrade.

*Ang. pension
 åt f. järn-
 vägsbyggnads-
 förmannen A.
 Lidman.*

Herr Lövgren: Herr förste vice talman! Jag är något förvånad över det resultat, vartill bankoutskottet kommit i denna punkt.

Den man, som det här gäller, har ju varit arbetsförmän under så många år som ifrån 1892 till 1927. Här går man nu och finkammar och räknar ut hur många veckor varje år han varit anställd, och bortser därvid ifrån, att han faktiskt stått till statens järnvägars förfogande under hela denna tid.

Jag vet ju, att det är omöjligt att vinna gentemot ett enhälligt utskott. Jag är emellertid alldeles övertygad om, att om man skulle beräkna pensionerna åt högre tjänstemän i statens tjänst efter samma grunder, så skulle en hel del falla bort, som nu bli tillerkända pensioner.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 65—77.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 78.

Lades till handlingarna.

Ang. pension
åt skolföre-
ständerinnan
Ida Norrby.

Punkten 79, angående pension åt föreståndarinnan för fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala Ida Norrby.

I en den 3 mars 1933 dagtecknad proposition, nr 207, hade Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva, att föreståndarinnan för fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala Ida Norrby måtte från och med månaden näst efter den, då hon frånträdde sin befattning vid skolan, under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av 2,400 kronor.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehåft två i anledning av propositionen avgivna motioner, I: 295 av herr *Hammar skjöld* m. fl. samt II: 465 av herrar *Linnér* och *Olsson* i Golvvasta, i vilka motioner föreslagits, att Ida Norrby måtte från och med månaden näst efter den, då hon frånträdde sin befattning vid skolan, under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av 3,268 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte avslå såväl Kungl. Maj:ts förevarande proposition som de i ämnet väckta motionerna.

Vid punkten var emellertid fogad reservation av herrar *Akerberg*, *Karl J. A. Gustafsson*, *Lindgren* och *Laurén*, vilka ansett, att utskottets hemställan bort innefatta, att riksdagen måtte, med avslag å de i ämnet väckta motionerna, i vad de skilde sig från Kungl. Maj:ts förslag, bifalla Kungl. Maj:ts förevarande proposition.

Punkten föredrogs. Därvid yttrade:

Herr Laurén: Herr talman! Med kännedom om den stora fostrargärning, som fröken Ida Norrby utfört, har jag ansett det riktigt att mot utskottets avslag å den kungliga propositionen foga en reservation med yrkande, om bifall till propositionen.

Jag hänvisar till reservationen och antar för övrigt, att Ida Norrbys verksamhet är så väl känd, att den motiverar ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag till vilket jag ber att få yrka bifall.

Herr Paulsen: Herr talman! Fröken Ida Norrby, som det här gäller, är ju föreståndarinna för fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala. Det kan inte vara tal om annat än att hon är en mycket duktig person, som väl gjort sig förtjänt av en pension. Däremot kan det enligt min mening icke vara tal om att ge henne en pension från staten, låt vara att den föreslagits av Kungl. Maj:t. Hon har tidigare en pension på 740 kronor om året. Den skola hon förestår har sedan 1921 åtnjutit ett årligt statsbidrag av 80,000 kronor. Då skolans styrelse år 1928 ordnade lärarinnornas pensionsfråga, vidtog man icke någon åtgärd för föreståndarinnans pensionering. Och varför? Jo, naturligtvis därför, att man hade i bakfickan, att kostnaden här för skulle kastas över på staten. Jag tycker, att det är fullkomligt orimligt, att man nu kommer och begär, att en person, som icke varit i statstjänst, utan varit föreståndarinna för en enskild skola, skall pensioneras med statsmedel.

Nu har det sagts, att det skulle ha ställt sig alldeles för dyrt att ordna hennes pensionsfråga på grund av den höga engångsavgift — 11,000 kronor — som retroaktivt skulle erläggas antingen av huvudmannen ensam eller av huvudmannen och fröken Norrby i förening. Hon borde ju dock haft möjlighet, då hon haft en lön på 6,795 kronor kontant jämte bostad och fri kost,

Ang. pension åt skolföreståndarinnan Ida Norrby. (Forts.)
att kunna bidraga därtill, och det hade sålunda icke behövt förekomma, att man föreslagit, att staten skulle pensionera henne.

Jag tycker under sådana förhållanden, att det är fullkomligt orimligt, att staten skulle gå in för att pensionera henne, och jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Svedman: Meningarna äro givetvis icke delade därom, herr talman, att statspensionerna böra vara förbehållna statens tjänare och tjänstemän. Jag tycker emellertid, att det är oförnuftigt att vägra diskutera ett fall, som — även om det ligger utanför den egentliga statstjänsten — dock på grund av sin natur ligger den mycket nära.

Om en medborgare i enskild tjänst, av eget intresse, på eget initiativ och på egen risk åtager sig uppgifter, som måste betraktas såsom i första hand varande statens, och utför dessa uppgifter på ett förtjänstfullt och berömvärdt sätt, anser jag det icke vara ur vägen, om staten visar sin erkänsla. Jag anser det föreliggande fallet vara ett dylikt. Fröken Ida Norrby har på hushållsekonomiens undervisningsområde utfört ett banbrytande arbete och grundlagt en läroanstalt, som hon under snart fyrtio år gjort till en mönsteranstalt, vilken även varit föremål för studier av främmande nationers representanter. Skolöverstyrelsen framhåller i sitt yttrande i ärendet, att från denna läroanstalt »under ett par årtionden utgått väl utbildade lärarinnor i hushållsgörsmål, i lanthushållning, i handarbete och i barnavård samt ekonomiföreståndarinnor och kokerskor ävensom elever utbildade för arbete såsom husmödrar, för barnavård och för trädgårdsskötsel».

Såsom tidigare under diskussionen framhållits har staten bidragit med årliga anslag för denna läroanstalts uppehållande. Dess föreståndarinna har varit föremål för en hedersbevisning, som sällan kommer kvinnor till del, i det att hon promoverats till medicinska hedersdoktor. Om nu staten vill ge ett erkännande åt hennes gärning, finner jag den form Kungl. Maj:t valt i sin proposition med förslag om en årlig pension på 2,400 kronor vara väl motiverad. Jag kan för min del icke finna något avskräckande prejudikat vara förenat med ett bifall till denna proposition och ber därför få framställa yrkande därom.

I detta anförande instämde herrarna *Mosesson, Petersson* i Lerbäcksbyn, *Gustafson* i Kasenberg och *Hedlund* i Häste.

Herr Hedlund i Östersund: Herr förste vice talman! Jag brukar sällan lägga mig i debatter, som ligga utanför det område, där jag har mitt arbete här i riksdagen.

Jag tycker dock, att i den debatt, som här igångsatts, en av mina partivänner, nämligen herr Paulsen, icke rättvist bedömt den föreliggande frågan och därför tager jag till orda. Jag har haft anledning iakttaga och med glädje konstatera, vilket stort och samhällsgagnande arbete fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala utövar. Jag har ute i våra norrländska kommuner sett vilket intresse denna skola väckt till liv för skolköksundervisningen. Jag har lagt märke till, hurusom denna form av undervisning i fortsättningskolan varit nästan den enda drivkraften att få fram just fortsättningskoleiden. Jag har sett ekonomiföreståndarinnor vid vissa norrländska sjukhus som fått sin utbildning i fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala och som sköta sin uppgift så erkännansvärt, att landstingen konkurrera om deras arbetskraft. Jag försäkrar herrarna därom, att alla de som gå ut från fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala såsom undervisare eller föreståndarinnor

Ang. pension åt skolföreståndarinnan Ida Norrby. (Forts.)
utföra ett samhällsgagnande arbete av så stora mått, att det vore riksdagen ovärdigt att säga nej till den pension på 2,400 kronor, som det här gäller att lämna till den, som varit initiativtagaren och den starkaste drivkraften för denna undervisning.

Jag skulle icke ha tagit till orda, om jag icke visste, att ett riksdagens avslag på denna fråga skulle få rätt allvarliga ekonomiska konsekvenser icke minst för de befolkningslager, som jag representerar i riksdagen. Doktor Norrby måste pensioneras antingen av riksdagen eller av fackskolan. Hennes insats för folkhälsans höjande och den husliga ekonomin berättigar henne till detta erkännande av statsmakterna. Mindre medborgaruppgifter än de, doktor Norrby utfört, hava premierats av staten. Det måste ur den synpunkten vara riksdagen värdigt att ge henne denna pension. Skulle emellertid riksdagen säga nej, måste fackskolan ge henne den pension, som riksdagen icke är villig att lämna.

Uti tidigare debatter vid denna riksdag angående anslag till fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala har framhållits, hur ytterst ansträngd denna skolas ekonomi är. Det är under sådana förhållanden beklagansvärt om riksdagen skall säga nej, och att skolan därmed måste bekosta föreståndarinnans pensionering. Skolans ekonomi är så ansträngd, att de ökade utgifter, skolan härigenom får, måste gå ut över eleverna i form av ökade elevavgifter. Jag har till hands en uppgift om från vilka befolkningslager de elever, som utgå från fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala äro, och jag kan försäkra herrarna, att icke är det den bärkraftigare delen av befolkningen, som håller sina barn i fackskolan. Jag skulle därför beklaga om riksdagen genom att vägra åtaga sig kostnaden för doktor Norrbys pension skulle försvåra för dessa befolkningslager att skicka sina barn till denna skola, vilket i någon mån blir en följd, om riksdagen säger nej till denna pension.

Jag ber, herr förste vice talman, att få yrka bifall till herr Åkerbergs med flera reservation.

Herr Lovén: Herr förste vice talman! Lika berömvärda livsgärningar som den, vilken de båda sista talarna talade så vackra ord om, hava utförts på oändligt många områden i vårt land, utan att de nämnda herrarna därför någonsin ingripit för att förhjälpa vederbörande till en pension, och utan att dessa livsgärningar motionsvägen eller i högtravande anföranden kunnat visas upp här i riksdagen. Ingen förnekar, att den gärning fröken Norrby utfört är gagnande för landet, men jag bestrider herr Hedlunds i Östersund uppfattning, att den varit speciellt till gagn för de klasser, som han vill göra gällande.

I varje fall står det fast, att det för fröken Norrby stått öppet att 1926 komma in i statens pensionskassa. För att komma in där fordrades 11,000 kronor. I skolstyrelsens framställningar har uppgivits, att hon utav sitt författarhonorar till skolan överlämnat 190,000 kronor. Hur stort hela honoraret varit står emellertid icke angivet. Då frågar jag vänligen: Har icke skolan råd att av dessa 190,000 kronor betala 11,000 för att föreståndarinnan skall få komma in i pensionskassan? Sedan må skolan ha hur dålig ekonomi som helst. Gör inte skolan det, tycker jag, att skolan oekrat på hennes arbete, då den uppburit 190,000 kronor men inte velat betala 11,000 kronor för hennes pensionering. Vidare har hon åtnjutit 8,295 kronor om året i lön. Utav denna inkomst tror jag alldeles säkert kunnat avsättas så mycket, som hon själv skulle betalat i pensionsavgift för att komma in åtnjutande av pension.

Det finns så oändligt många som sysslat med saker, som tangera statens

Ang. pension åt skolföreståndarinnan Ida Norrby. (Forts.)

uppgifter i lika hög grad som denna skola, men vi kunna icke bevilja pension i dylika fall. Vi komma senare till ett annat ärende, där det påvisats — och det har tidigare i år uti en proposition påvisats — att staten gått in för att avveckla beviljandet av pension åt sådana, som varit sysselsatta i institution utanför staten, i varje fall utan statsanslag.

En sådan gärning som fröken Norrbys anser jag icke bör belönas från statens sida med en pension utan på det sätt, varpå sådana gärningar brukas belönas. Var och en förstår vad jag menar.

Jag vill, herr talman, påpeka, att utskottets förslag i första kammaren bifallits med femton rösters majoritet, och jag tycker, att det sannerligen skulle vara bra märkvärdigt, om denna kammare skulle gå på en annan linje än den första, som har så många tillskyndare till motionen men som likväl icke vågat följa reservationen.

Jag ber, herr förste vice talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Holmdahl: Herr förste vice talman! Med anledning av den siste ärade talarens slutord vill jag förutskicka den anmärkningen, att jag skulle finna det mycket naturligt och i enlighet med de principer kammaren tidigare följt, om andra kammaren ville biträda Kungl. Maj:ts förslag i denna fråga.

Herr Paulsen yttrade i sitt anförande, att det är orimligt, att en person, som icke varit i statstjänst, skall pensioneras med statsmedel. Jag vill säga herr Paulsen, att andra kammaren tidigare gått in för pensioner i analoga fall, och att bankoutskottet har tillstyrkt sådana pensioner. Kungl. Maj:t har, när Kungl. Maj:t framlagt detta förslag, kunnat bygga på prejudikat, alltså bygga på en ståndpunkt, som riksdagens båda kamrar och dess bankoutskott tidigare intagit. Jag vill erinra om, att år 1929 beviljade riksdagen pensioner åt lantbruksföreståndaren Per Rösiö. Samma år beviljade riksdagen pension åt föreståndaren för John Lennings vävskola i Norrköping G. A. Wennerström, och så sent som år 1931 beviljade riksdagen på bankoutskottets tillstyrkan pension åt föreståndaren för vävskolan i Borås A. T. Krebs. Just ur de synpunkter, från vilka herrarna Paulsen och Lovén sett på denna fråga, äro dessa fall likartade. Det har varit fråga om arbete utfört vid privata yrkesundervisningsanstalter, och dessa yrkesundervisningsanstalter ha ansetts fylla ett allmännyttigt ändamål, som riksdagen också bekräftat genom att lämna statsbidrag åt anstalterna. Dessa personer ha under en lång följd av år intagit en ledande ställning vid dessa skolor, och riksdagen har funnit det vara en konsekvens av statsbidraget till skolorna, att då pensionsförhållandena icke ordnats, staten beviljar pension. Herr Lovéns tal om att det finns många människor i detta land, som utföra samhällsgagnande arbete men icke få pension, har icke ett spår av beviskraft. Ty här är det fråga om personer, som utfört en av staten och statsmakterna som allmännyttig erkänd insats vid skolor, som under en lång följd av år uppburit årliga statsbidrag. Man måste säga sig, att här föreligger ett fall, där det kan vara ytterst rimligt, att då pensionsfrågan icke tidigare ordnats, staten träder in och ordnar den.

Då det gäller denna doktor Norrby, har det vitsordats, att hon har på den husliga ekonomiens område verkligen gjort ett banbrytande arbete. Hon har stått i spetsen för denna skola sedan 1895, och under hennes ledning har fackskolan i Uppsala utvecklats till den ledande anstalten på detta område. Det glädde mig att höra, hurusom t. ex. av herr Hedlund i Östersund uttalades, att han hade erfarenhet av hur denna skola gjort mycket betydande insatser för den husliga ekonomien i vårt land och därmed för samhällsekonomin överhuvud. Att denna doktor Norrby vid sin avgång efter en tjänstetid av snart

Ang. pension åt skolföreståndarinnan Ida Norrby. (Forts.)
40 år skall få åtnöjas med en pension på 740 kronor, är icke rimligt och står icke i överensstämmelse med den ståndpunkt, som riksdagen i liknande fall tidigare intagit. Jag kan därför, herr förste vice talman, icke finna annat än att Kungl. Maj:ts förslag är baserat på mycket goda grunder.

Nu har bankoutskottet här anfört ett annat prejudikat, som pekar i annan riktning än de prejudikat, som jag nämnt. Bankoutskottet nämner då skolföreståndarinnan Anna Sandström. Riksdagen har icke velat vara med om att bevilja pension åt henne, men om man går till de uttalanden, som bankoutskottet gjort här åren 1929 och 1930 så finner man, att bankoutskottet i sitt första uttalande år 1929 sagt, att bankoutskottet anser denna fråga vara av den natur, att den borde prövas av Kungl. Maj:t och att riksdagen icke skulle fatta ståndpunkt på grund av enskilda motioner. När frågan var uppe vid nästa års riksdag, hade Kungl. Maj:t prövat frågan på framställningar, som inkommit till Kungl. Maj:t, och Kungl. Maj:t hade avslagit pensionen i fråga. När bankoutskottet 1930 yttrade sig i denna fråga, hänvisade bankoutskottet till Kungl. Maj:ts prövning i detta fall. Det är egentligen det enda skäl, som bankoutskottet anfört, när det gäller detta prejudikat. Här är fallet det motsatta. Här har Kungl. Maj:t prövat frågan, och Kungl. Maj:t har på grund av myndigheternas utlåtanden och med tillstyrkande av statskontoret föreslagit riksdagen att bevilja pension under hänvisning till myndigheternas yttranden och tidigare prejudikat. Här föreligga alltså icke de skäl, som bankoutskottet anfört 1929 och 1930 mot pension åt Anna Sandström. De kunna icke förebringas i detta fall. Jag tycker, att bankoutskottet hade handlat konsekventare, om bankoutskottet sagt, att här har Kungl. Maj:t prövat frågan och kommit till den ståndpunkt, som Kungl. Maj:t gjort, och att utskottet därför icke haft något att invända mot Kungl. Maj:ts förslag.

Slutligen, herr talman, vill jag säga ett enda ord mot en passus i herr Lovéns anförande, där han yttrade: varför har icke pensionsfrågan ordnats? Ja, det gäller ju här ett av de fall av mycket lång tjänstetid, där vederbörande börjat sin tjänstgöring i slutet av förra århundradet och då möjligheten att få pensionen reglerad inträffat relativt sent. Saken skulle ha medfört en så stor engångsavgift, att skolan icke orkat med den. Det förhåller sig verkligen så, att denna skola på grund av sin ekonomi icke kunde betala denna engångsavgift, beroende på att föreståndarinnan nått denna höga ålder. Detta är helt naturligt, därför att vid dessa privata anstalter pensionsfrågan varit mindre väl ordnad under tidigare perioder. Jag tror icke, att man behöver befara, att man i detta fall löper någon risk att komma att stå inför en rad av konsekvensfall.

Herr talman! Jag vill med detta anförande endast ha förklarat, att jag anser, att Kungl. Maj:t haft goda skäl för det förslag, som föreligger, och jag ber att få yrka bifall till reservationen, som innebär ett tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag.

Med herr *Holmdahl* förenade sig herr Lithander.

Herr **Paulsen**: Herr talman! Herr Hedlund i Östersund vände sig mot mig och framhöll skolans stora betydelse. Den har jag aldrig bestritt. Jag har alltid ansett, att denna skola haft stor betydelse och att föreståndarinnan varit synnerligen duktig. Men det är icke det, frågan här gäller. Frågan gäller, om hon skall ha pension av staten eller av den skola, som hon förestått.

Herr Holmdahl säger, att vi tidigare haft dylika fall, och han pekade på ett par exempel. Men dessa exempel stämma icke. Vi skola göra jämförelse med

Ang. pension åt skolföreståndarinnan Ida Norrby. (Forts.)
skolföreståndarinnan Anna Sandström. För henne begärdes pension som en nationalbelöning, men hon fick ingen. Det är precis samma förhållande här. Detta skulle ju också vara en nationalbelöning. Vi ha givit pensioner åt konstnären Nils Forsberg och åt lantbruksskoleföreståndaren Rösiö. Jag kan för min del icke erinra mig några andra fall.

Jag tycker, det är mycket egendomligt, att man skall behöva taga upp en debatt om denna sak, ty det är väl rimligt, att när en föreståndarinna skött sig så utomordentligt väl, som vitsordats, skolans styrelse själv ordnar pension åt henne liksom åt de andra lärarinnorna. Jag tycker, det är egendomligt, att när skolan har 80,000 kronor i statsbidrag, den icke vill gå in för att hjälpa henne till pension.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Häruti instämde fru *Östlund* och fru *Nordgren*.

Herr **Jonsson** i Eskilstuna: Herr talman! Som allmänt omdöme skulle jag först vilja säga, att medborgarna få väl lära sig att göra sin plikt och sitt bästa i den ställning, vari de ställas i livet, utan att ovillkorligen därför ha rätt att begära någon särskild ekonomisk belöning av staten. När staten givit pension åt människor, som icke ha befunnit sig inom statsförvaltningen eller trots att de varit i statens tjänst icke haft rätt att få pension, har väl principen varit den, att sociala skäl, ömmande skäl skola ligga till grund för ett frångående av regeln, att icke andra än statsanställda skola ha pension.

Jag begärde ordet på grund av det anförande, som hölls av herr Hedlund i Östersund. Jag skall gärna medge, att fackskolan i Uppsala utfört ett utomordentligt arbete med utbildning av skolkökslärarinnor, men jag vill fästa uppmärksamheten på att fackskolan i Uppsala icke är den enda anstalt här i landet, som utbildar och har utbildat skolkökslärarinnor och gjort det bra. Nog kan man berömma anstalten i Uppsala, men jag vill i anledning av den oreserverade lovsång, som herr Hedlund stämde upp, säga, att det skall vara måtta med berömmet även i detta fall. Bland dem, som närmare studerat förhållandena vid fackskolan i Uppsala, råder det delade meningar, huruvida denna i alla avseenden är en mönsteranstalt.

Trots vad som i fallet Anna Sandström anförts av herr Holmdahl tillåter jag mig likväl åberopa det som prejudikat i detta fall. Fröken Sandström var också en banbrytare på pedagogikens område och hade enligt min mening varit förtjänt att få ett understöd av staten, men av principiella skäl ansåg man sig icke kunna vara med om det. Och har man vid 1929 och 1930 års riksdagar sagt ifrån tydligt och klart, att vi icke skola belöna Anna Sandström för de tjänster, hon gjort svenska folket, så har man ingen anledning att handla annorlunda i detta fall.

Herr Hedlund i Östersund åberopade som skäl, att skolans ekonomi var så ansträngd, att skolan icke kunde sörja för doktor Norrbys pension. Det är riktigt, att fackskolan har en dålig ekonomi. Men vad beror det på? Enligt min mening beror det på att man under tidernas lopp har skött den ekonomiska förvaltningen av fackskolan i Uppsala på sådant sätt, att den fått en dålig ekonomi. Hade man skött den på ett annat sätt och varit litet omsorgsfull i tid — varningar ha icke saknats från riksdagens sida — skulle man kanske i denna dag varit i ett annat ekonomiskt läge och kunnat fullgöra sin skyldighet gentemot den, som varit föreståndarinna vid anstalten under många år.

Sedan tillåter jag mig till sist säga, att jag har en helt annan mening än herr Hedlund i Östersund om elevmaterialet, d. v. s. jag har en annan me-

Ang. pension åt skolföreståndarinnan Ida Norrby. (Forts.)
ning om från vilka sociala kretsar av samhället huvuddelen av eleverna vid fackskolan i Uppsala komma.

Jag ber att få yrka avslag på framställningen och alltså bifall till utskottets förslag.

Herr Linnér: Herr talman! Det är klart eller åtminstone naturligt, att bankoutskottet anser sig vara skyldigt att tillvarataga statens ekonomiska intressen, då det gäller pensionsväsendet, och således att tillse, att icke vid sidan av de gällande föreskrifterna om pensionsväsendet det insmyger sig en praxis, som blir oreglerad. Men med allt erkännande har dock riksdagen dock icke ansett sig förhindrad att, när det gäller så att säga rena toppar bland sådana människor, som stått vid sidan av själva statstjänstemannakategorierna, bereda dem en tryggad ålderdom. Det är just ett sådant fall som här föreligger. Ty det kan icke bestridas, att fröken Norrby under sin 38 år långa verksamhet har utfört just ett banbrytande arbete. Man behöver ingalunda förneka, att det under tiden vuxit upp anstalter, som kunna jämföras med fackskolan i Uppsala, men själva föregångsarbetet har dock utförts av denna fackskola och uträttats under fröken Norrbys ledning. Det är det, som icke får förbises. Och skolan skulle icke ha kunnat fylla sin uppgift, om den fattat denna uppgift som en affär. Det har den icke gjort, och det är en av anledningarna till att dess ekonomi icke är god. Det är icke den enda anledningen, det har herr Jonsson fullkomligt rätt i, men det är en av anledningarna.

Jag vill också bemöta herr Jonsson, när herr Jonsson säger, att fackskoleleverna komma från en begränsad samhällsklass. Jag har gått igenom elevförteckningar för flera år tillbaka och kan därför fullständigt bekräfta, vad herr Verner Hedlund sade.

Frågan ställer sig så: erkänner man, att fackskolan och fackskolans föreståndarinna ha utfört ett arbete av verkligen ovanligt allmängagnande betydelse? Jag tror, att det är svårt att besvara denna fråga annat än med ja. Gör man det, kan man fråga sig: varför är icke hennes pensionsfråga ordnad förut? Ja, det är helt enkelt därför att det, som herr Holmdahl sade, när möjligheterna därtill förefunnos, var för dyrt att göra det, för dyrt både för fröken Norrby personligen och för fackskolan. Ett avslag på propositionen om pension åt fröken Norrby skulle leda till det mycket egendomliga och enligt min uppfattning mycket orättvisa resultatet, att föreståndarinnan, som skapat fackskolan, icke skulle få någon pension, medan hennes efterföljare däremot skulle få pension eller rättare sagt redan äro tillförsäkrade pension. Det förefaller mig, som detta knappast skulle vara ett rättvist resultat.

Det har också sagts och detta med skäl, att i sådana fall har staten hittills endast brukat bevilja pension, då ömmande omständigheter förelegat. Det är mig motbudande att närmare gå in på denna fråga. Jag kan endast försäkra, att omständigheterna verkligen äro ömmande. Fröken Norrby är för närvarande i hög grad sjuk, och hennes ekonomi är sådan, att en pension på 740 kronor är fullständigt otillräcklig.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr *Lindskog* instämde häruti.

Herr Paulsen: Herr talman! Herr Linnér säger, att när det var möjligt att ordna hennes pensionsfråga, var det för dyrt. Men var det så förfärligt dyrt för en skola av den storlek, som denna skola har, en skola som har 80,000 kronor i statsanslag? Var det för dyrt för denna att betala retroaktivavgifter

Ang. pension åt skolföreståndarinnan Ida Norrby. (Forts.)

för henne på 11,000 kronor? Huvudmannens egen andel i pensionsavgifterna brukar ju efterskänkas. Och var det omöjligt för henne, som satt med en lön av 8,000 kronor och därjämte hade författarhonorar, att bidraga till denna avgift? Jag tror, att hade vilja funnits, hade också möjligheter funnits.

Vidare säger herr Linnér, att det skulle skapas en egendomlig situation, om lärarinnorna finge pension men icke föreståndarinnan. Däri instämmer jag helt och hållet. Det är en mycket egendomlig situation, som inträder, men det kan icke staten hjälpa. Det är skolstyrelsen, som handlat på detta sätt, då den gått in för att pensionera lärarinnorna men icke föreståndarinnan. Det är onekligen mycket egendomligt, det skall jag gärna medgiva.

Herr Lovén: Herr talman! Jag skulle ju kunnat avstå från ordet, då jag anser, att herr Jonsson i Eskilstuna tryckt på ett par punkter, som många veta men andra icke velat säga ut. Jag är tacksam för att herr Jonsson talat om dem.

Jag vill nu till herr Holmdahl bara säga i fråga om fallet Sandström, att där har han mycket rätt i att det är analogt med det förevarande. Det förra fallet, sade herr Holmdahl, har Kungl. Maj:t prövat. Det andra fallet har Kungl. Maj:t också prövat, men därvid icke velat gå fram med något förslag. Utskottet har sagt, att Kungl. Maj:t i detta fall borde handlat som Kungl. Maj:t gjorde den gången beträffande fröken Sandström. Kungl. Maj:t kan också taga fel, och det är rätt många sådana här ärenden ute i periferien, som Kungl. Maj:t kan få avslag på, då utskottet har trängt in i en fråga och kommit till annat resultat än Kungl. Maj:t. Dessutom vill jag säga, herr talman, att Kungl. Maj:t har i år lämnat fram till riksdagen en proposition, nr 138, däri man begär upphävande av pensionsrätt för vissa lärare vid högre militärläroverk. Det är den rätta vägen, den väg vi få gå, den väg vi pekat på, och den propositionen hava vi i vår mån försökt följa i bankoutskottet. När herr Holmdahl räknade upp de fall, som förut hava förelegat, där vissa, som herr Linnér sade, toppar fått sådan pension, så skall jag icke yttra mig om fallen Rösiö och konstnären Forsberg, ty där var det verkligen nationalbelöningar, som man kunde ena sig om. Men herr Holmdahl åberopade de där pensionerna vid vävskolorna i Borås och Norrköping. Jag skall då be att få säga, att ingenting beviljades till dessa utan att vederbörande arbetsgivare, landsting eller stad, velat träda in för att de skulle få ett rätt stort belopp till förstärkning av pensionen. Herr Holmdahl kan skaffa sig säkerhet för detta i riksdagshandlingarna. Boråsfallet ligger nära i tiden. I Norrköpingsfallet förelåg en kungl. proposition nr 134, där det begärdes en pension av 1,500 kronor från statens sida, under villkor att pensionstagaren från Norrköpings fabrikantförening skulle erhålla en årlig pension av 4,500 kronor. Så låg det till med den saken. Därför tycker jag vi kunna vänta tills fackskolan kommer och säger: så mycket skola vi ge fröken Norrby som erkännande för hennes arbete, då kunna vi taga förslaget i övervägande, men tills så skett få vi hålla oss till den principen, att vill icke vederbörande arbetsgivare bidraga, icke ens när de fått ett belopp på 190,000 kronor, så få de ordna pensionsfrågan på ett annat sätt.

Jag ber, herr talman, att få vidhålla mitt yrkande.

Herr Mosesson: Herr talman! Jag var en av dem som motionerade om pension åt fröken Sandström och yttrade några ord i den frågan då. Jag vill med anledning av att hennes fall nu blivit av flera talare anført, fästa uppmärksamheten på, att den pension som fröken Sandström var tillförsäkrad i pensionskassan var avsevärt större, mera än dubbelt så stor som den pension, som fröken Norrby nu skulle få av sin pensionskassa. Jag vill vidare fästa

Ang. pension åt skolföreståndarinnan Ida Norrby. (Forts.)
uppmärksamheten på ett förhållande, som herrarna känna till, och därav draga en annan slutsats än vissa herrar gjort. Fröken Norrby har under sin långa verksamhet till den grad identifierat sig själv med fackskolan, att hon avstått till skolan det som egentligen var hennes privata inkomst genom författandet av kokböcker o. d. Är det vid sådant förhållande verkligen vackert av oss att anklaga skolan och säga, att trots att hon gjort skolan detta, så får hon nu ingenting av densamma? Jag anser, att det icke vore vackert av oss att, när en befattningshavare till den grad lever för sin verksamhet, att hon offerar även det som är hennes privata inkomst, låta konsekvensen därav bli den som vissa talare förordat, utan då borde riksdagen uttala, att hon förtjänar verkligen det erkännande som ligger i Kungl. Maj:ts förslag.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet **Wigforss**: Herr talman! Jag kan icke hoppas att kunna lägga något till den mycket långvariga och vältaliga och t. o. m. starkt känslöbetonade diskussion, som här förts om detta fall. Det överraskar kanske en smula, att saken har kunnat antaga sådana proportioner, men det hänger väl samman med, såsom också framgår av den kungl. propositionen, att detta fall nog ligger utanför de vanliga linjerna. Det är alldeles riktigt, att man i detta fall knappast kan med motiveringar, som brukas anföras för pensioner, komma fram till ett positivt förslag. Det hör sålunda till de enstaka fallen, som få bedömas vart och ett för sig. Jag är alldeles ense med dem som sagt, att det borde icke tidigare hava varit omöjligt för skolan själv att på ett eller annat sätt sörja för föreståndarinnans pensionering, men när nu icke detta har skett, så förefaller det mig, som om man icke borde låta konsekvenserna av detta misstag gå ut över en som väl ändock väsentligen får anses oskyldig därtill. Jag kan sålunda icke se, att detta bör vara en anledning till att här säga nej. Vidare har man talat om, att det finns prejudikat, som skulle tyda på att man icke borde ge, och det har talats om prejudikat, som borde tyda på att man skulle ge, och det har talats om konsekvenser. Om man i finansdepartementet kommit fram till att en viss pension kunde vara motiverad, så har man icke sökt stödja sig på tidigare prejudikat, icke på annat sätt än rent allmänt, att det borde vara statsmakterna obetaget att i individuella fall pröva, om icke ett sådant tecken till erkänsla kunde vara berättigat. Jag menar sålunda, att de tidigare anförda exemplen, både beträffande Anna Sandström och andra, icke borde hindra Kungl. Maj:t att lägga fram ett förslag och icke hindra riksdagen att godkänna det. Och jag skulle vilja tillägga för dem, som kanske äro rädda för att detta skulle bli ett prejudikat för fortsättningen, att jag tror icke, att det kan bli ett sådant. Åtminstone vill jag upprepa vad jag sade i första kammaren, att om jag själv får anledning att syssla med liknande saker, så skall jag icke på något vis känna mig bunden av det nu framlagda förslaget för att därav draga några konsekvenser i fortsättningen.

Att första kammaren har avslagit Kungl. Maj:ts proposition tycker jag icke borde vara anledning för andra kammaren att göra detsamma. Det händer ju allt emellanåt, som vi fått erinra oss vid de gemensamma voteringarna i dag, att andra kammaren följer sin egen ståndpunkt och icke anser, att första kammaren med nödvändighet har ett bättre omdöme. Jag tror, att i detta fall skulle kammaren icke göra sig skyldig till ett misstag genom att ge ett tecken till erkännande åt en förtjänt person, om riksdagen följde Kungl. Maj:ts förslag och bifölle reservationen.

Herr **Jonsson** i Eskilstuna: Herr talman! Jag vill bara säga gent emot vad herr statsrådet och chefen för finansdepartementet anförde beträffande

Ang. pension åt skolföreståndarinnan Ida Norrby. (Forts.)

fallets prejudicerande art, att sådana resonemang får man ofta höra här i riksdagen, att ett beslut icke behöver vara prejudicerande och icke kan åberopas för framtiden. Jag vill häremot genmäla, att alla beslut som vi fatta här, i vilken sak det vara må, alltid måste vara prejudicerande, därför att de komma alltid att åberopas för framtiden vid liknande fall av dem som tycka, att det kan vara behagligt att åberopa dem.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, framställde herr förste vice talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och förklarade herr förste vice talmannen sig anse den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Votering begärdes emellertid av herr Laurén, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bankoutskottets hemställan i punkten 79 av utskottets förevarande utlåtande nr 34. röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid punkten fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst samt anslagen. företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen. vadan kammaren bifallit utskottets hemställan i förevarande punkt.

Punkterna 80—91.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 92, angående pensioner åt förre överläraren vid tekniska skolan i Stockholm Rudolf Samuel Enblom och lärarinnan vid samma skola Agnes Hörlin, född Nilsson.

I en den 17 mars 1933 dagtecknad proposition, nr 239, hade Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva, att förre överläraren vid tekniska skolan i Stockholm Rudolf Samuel Enblom och lärarinnan vid samma skola Agnes Hörlin, född Nilsson, måtte, Enblom räknat från och med den 1 november 1932 och Agnes Hörlin från och med månaden näst efter den, varunder hon lämnade anställningen vid nämnda skola, under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära årliga pensioner, Enblom till belopp av 1,800 kronor och Agnes Hörlin till belopp av 1,056 kronor.

Uti motionen I: 298 hade herr *Forssell* föreslagit, att Enblom, förutom av Kungl. Maj:t föreslagen pension å 1,800 kronor, måtte tillerkännas en tilläggs-pension å 576 kronor, eller sammanlagt en pension av 2,376 kronor per år.

Utskottets hemställan innefattade att riksdagen måtte, med avslag å den i ämnet väckta motionen, bifalla Kungl. Maj:ts förevarande proposition.

Vid denna punkt voro fogade reservationer

av herr *Forssell*, som tillstyrkt bifall till Kungl. Maj:ts förevarande framställning med den ändring däri, som föranleddes av den av honom i ämnet väckta motionen; samt

Ang. pensioner åt f. överläraren R. S. Enblom och lärarinnan Agnes Hörlin.

Ang. pensioner åt f. överläraren R. S. Enblom och lärarinnan Agnes Hörlin.
(Forts.)

av herr *Lovén*, som hemställt, att riksdagen måtte avslå såväl Kungl. Maj:ts förevarande proposition som den i ämnet väckta motionen.

Efter föredragning av punkten anförde:

Herr Lovén: Herr talman! Vid denna punkt i utlåtandet har jag fogat en reservation, och jag skall be att få säga några ord beträffande den.

Av den kungliga propositionen framgår det, att statsrådet har varit mycket tveksam, huruvida han kunde lägga fram den, och varit tveksam också, huruvida den praxis, som utvecklats sig beträffande pensioner åt personer vid icke statliga undervisningsanstalter, för framtiden borde fortgå. Utskottet har även i sin motivering sagt, att det är tveksamt, huruvida pension av statsmedel bör utgå i ett sådant fall som detta. Att någon pension åt Enblom, den ene av de personer, som det här gäller, icke borde utgå, synes mig klart, då dennes anställning haft karaktären av en bisyssla. Ja, herr talman, det är det skäl jag stött mig på, när jag yrkat avslag på denna Kungl. Maj:ts proposition, nämligen att det här är fråga om bisysslor. Ty vad är det annat, när denne Enblom haft en undervisningstid, som i medeltal omfattat 14 timmar i veckan — det får anses som bisyssla; och vad Hörlin beträffar, så har hon haft en undervisningstid av 20 timmar i veckan. Detta menar jag också borde vara att anse som en bisyssla. Då Kungl. Maj:t i propositionen nr 138 lagt fram förslag om avskaffande av pensioner åt icke statsanställda vid ett annat verk, så anser jag, att detsamma borde tillämpas även här. Då nu både Kungl. Maj:t och utskottet hava varit så tveksamma, att frågan nog med nöd och näppe kommit fram, anser jag mig hava goda skäl för att yrka avslag på såväl utskottets hemställan som den reservation, som är avgiven om bifall till en motion av herr Forssell.

Jag yrkar således, herr talman, bifall till den av mig vid utlåtandet i denna punkt fogade reservationen.

Under detta anförande hade herr talmannen återtagit ledningen av förhandlingarna.

Herr Leffler: Herr talman! Det är nog så, som herr Lovén säger, att tjänstgöringstiden i timmar uttryckt varit relativt kort. Men beträffande Enblom har denne haft förordnande som avdelningsföreståndare med dithörande administrativa arbete vid tekniska skolan. Vad sedan beträffar den arbetsprestation, som båda två hava lämnat per arbetsvecka, så förhåller det sig så, att motsvarande tjänstemän eller övningslärare vid statsläroverk hava ansetts vara berättigade till pension vid ett sådant timantal. Här skapas alltså icke något nytt prejudikat, då det tidigare beviljats pensioner för lärare i motsvarande ställning som de nu ifrågavarande, och då tekniska skolan som bekant under årens lopp har varit mycket starkt statsunderstödd, har praxis därigenom blivit, att där anställda befattningshavare av staten beviljats pensioner.

Som herr Lovén mycket riktigt påpekade, har finansministern uttalat vissa betänkligheter emot att föreslå dessa pensioner, men med stöd av praxis, som nyss omnämndes, har dock förslaget framlagts. Samtidigt har emellertid ställts i utsikt, att en utredning skulle verkställas beträffande denna fråga, och ett förslag beträffande den kommer kanske om något år att framläggas för riksdagen; och då vore det knappast rimligt att under nuvarande förhållanden, då en sådan utredning är att vänta, avslå förslaget om pension.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Ang. pensioner åt f. överläraren R. S. Enblom och lärarinnan Agnes Hörlin.

(Forts.)

Herr Lovén: Herr talman! Jag skall till detta bara säga, att vi hade i fjol och hava visst haft det även i år sådana förslag, som gällt gamla soldater i statstjänst, för vilka det fattats 18 till 20 dagar i de 600 dagar, som erfordras för att få pension, och där har det rört sig endast om 300 kronor i understöd om året. Men här gäller det 1,800 kronor för den ene och 1,056 kronor för den andra för resp. 14 timmars och 20 timmars arbete i veckan.

Herr talman! Jag har intet vidare att yttra i denna fråga.

Vidare yttrades ej. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på bifall till den av herr Lovén avgivna, vid punkten fogade reservationen; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i den förra propositionen.

Punkten 93, angående tilläggs-pension åt f. d. lektorn Johannes Johansson. *Ang. tilläggs-pension åt f. d. lektorn J. Johansson.*

I de likalydande motionerna I: 30 av herrar *Thelin* och *Nordborg* samt II: 58 av herr *Wallerius m. fl.* hade föreslagits, att riksdagen måtte besluta tillerkänna f. d. lektorn vid Göteborgs latinläroverk *Johannes Johansson* en tilläggs-pension å allmänna indragningsstaten till sådant belopp, att sammanlagda pensionsförmånerna utgjorde 4,600 kronor, med rätt att å sammanlagda pensionsbeloppet åtnjuta förhöjning enligt bestämmelserna i kungörelsen den 18 juni 1925 samt att detta pensionsbelopp måtte av *Johansson* få åtnjutas från och med den 1 juli 1932.

Utskottet hemställde, att förevarande motioner icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Sedan denna hemställan föredragits, yttrade:

Herr Lithander: Herr talman! Utskottet har vid denna punkt haft att taga ställning till frågan om tilläggs-pension åt f. d. lektorn *Johannes Johansson*. Jag förstår mycket väl, att utskottet måste gå ytterst noggrant till väga och pröva varje förekommande fråga icke minst ur synpunkten av de konsekvenser, som kunna följa med ett beslut. Det förefaller mig emellertid, som om de skäl, som här tala för bifall, skulle väga över dem, som tala emot, och att dessa skäl för bifall bort kunna övervinna den tvekan, som utskottet möjligen i föreliggande fall har hyst.

Det gäller här en person, som i mer än tjugou år varit rektor vid folkskoleseminarium och som har fyllt sådana krav, att när frågan om denna tilläggs-pension prövats av skolöverstyrelsen, har denna tillstyrkt ansökningen under framhållande bland annat, att överstyrelsen tidigare vid upprepade tillfällen föreslagit, att rektor vid allmänt läroverk, högre lärarinneseminariet, folkskoleseminarium eller tekniskt läroverk, vilken under viss minimitid — 12 år — innehaft tjänst eller förordnande av nämnt slag men sedermera återgått till ordinarie ämneslärtjänst, efter sådan återgång måtte få behålla det högre pensionsunderlag, som varit gällande för honom såsom rektor. Även statskontoret har tillstyrkt åtgärd för beredande åt lektor *Johansson* av pensionsförmåner till belopp, motsvarande hel pension för lektor. Och statskontoret, som är ytterst noggrant och mycket försiktigt i vad det tillstyrker, har förklarat sig icke hava något att erinra mot, att sökandens tjänstgöring hos riksdagen och kyrkomötet tillgodoräknades honom för tilläggs-pension, samt fann vidare den omständigheten, att sökanden under en följd av år erlagt pensionsavgifter såsom rektor, utgöra ett särskilt skäl för bifall till framställningen.

Utskottet har däremot dragit i tvivelsmål, huruvida sistnämnda tjänstgöring varit av direkt allmännyttig beskaffenhet och till särskilt gagn för befatt-

Ang. tilläggs pension åt f. d. lektorn J. Johansson. (Forts.)
ningshavarens arbete i statstjänst. Jag vill för min del säga, att vad tjänstgöringen hos kyrkomötet beträffar, så kan jag icke se annat, än att den bör i hög grad vara ägnad att utbilda en person för lektorstjänst. Jag menar, att detta ju är en syssla, som utan tvivel måste verka karaktärsdanande och höjande. Nu vill icke utskottet lägga denna synpunkt, när det gäller en notariebefattning i riksdagen. Jag skulle häremot vilja göra gällande, att visserligen kan ju understundom vad som förekommer här i riksdagen på känsliga och unga sinnen kanske icke ha den inverkan, som man skulle önska. Men jag tänker, att där skiljas agnarna från vetet, och även om det någon gång här passerar saker, som icke precis äro av uppfostrande eller uppbyggande art, så får detta väl ändå tjäna till att dana en människa. Jag har därför mycket svårt för att kunna direkt frånräkna dylik tjänstgöring allt meritvärde. Jag tror i stället, herr talman, att det är ganska uppfostrande och nyttigt för karaktärsdaningen att lära sig skilja mellan gott och ont i många fall. Jag skulle därför snarare vilja räkna detta som ett plus och såsom ett skäl för bankoutskottet att tillstyrka den föreliggande framställningen.

I motionen har det framhållits, att lektor Johansson erlagt i pensionsavgifter ett belopp, som med cirka 449 kronor överstiger vad han skulle haft att betala för en oavkortad lektorspension av 4.600 kronor. Det förefaller då, som om de betänkligheter, som bankoutskottet har haft, bort väga fjäderlätt.

Jag har den bestämda uppfattningen, att det innebär en gärd av rättvisa, om man bifaller motionen, och ber, herr talman, att få yrka bifall till densamma.

Herr Leffler: Herr talman! Visserligen kunna skäl anföras för ett bifall till här ifrågavarande motion, men det är konsekvenserna, som man här måste räkna med, och som bankoutskottet måste taga största möjliga hänsyn till. Jag skall inskränka mig till att konstatera detta och vill i övrigt hänvisa till den utförliga motiveringen i bankoutskottets utlåtande, där kammarens ledamöter hava tillfälle taga del av de synpunkter, som föranlett utskottet att intaga den ställning det gjort, nämligen att avstyrka motionen.

Jag tillåter mig yrka bifall till bankoutskottets hemställan.

Herr Lithander: Herr talman! Jag håller bankoutskottets ärade vice ordförande räkning för, att han tänker på konsekvenserna, men jag vore tacksam, om han i detta fall skulle vilja tänka på vad konsekvenserna verkligen äro. Skolöverstyrelsen, som förordar bifall till lektor Johanssons underdåniga framställning, framhåller, att ett bifall till densamma icke skulle anses riskabelt ur prejudikatsynpunkt, enär endast tre personer fylla de förutsättningar för bibehållande av rektors pensionsunderlag efter avgång från rektorsförordnande, som omnämnas i skolöverstyrelsens yttrande av den 29 september 1927. Och jag håller verkligen mycket på skolöverstyrelsen och dess nuvarande chef. Jag håller också mycket på bankoutskottet, men när man nu här skall väga, vilka de prejudicerande konsekvenserna äro, får jag lov att säga, att då väga bankoutskottets skäl fjäderlätt. I detta fall väger skolöverstyrelsens argumentering tyngre.

Herr talman! Jag vidhåller mitt yrkande.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på avslag därå och bifall i stället till de i ämnet väckta motionerna; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

Punkterna 94—106.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 14.

Vidare förekom till behandling bankoutskottets utlåtande, nr 35, i anledning av vissa framställningar angående pensioner och understöd, att utgå av affärsdrivande verks medel m. m.

Punkterna 1—9.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 10, angående årligt understöd åt förre postföraren Johan Gustav Myhrberg.

I en inom andra kammaren väckt motion, nr 31, hade herrar *Andersson* i Igelboda och *Eriksson* i Sandby föreslagit att riksdagen av postmedel ville tilldela förre postföraren Johan Gustav Myhrberg ett årligt understöd av 600 kronor att utgå räknat från den 1 juni 1932 under hans återstående livstid.

*A. G. årligt
understöd åt
f. postföraren
J. G. Myhr-
berg.*

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Sedan punkten föredragits anförde:

Herr *Andersson* i Igelboda: Herr talman! Utskottet har framhållit, att understöd av här ifrågavarande slag hittills plägat beviljas endast i sådana fall, där tjänstgöringen har varit synnerligen långvarig och ansträngande eller andra särskilda skäl förefunnits. Den här ifrågavarande mannen Myhrberg har tjänstgjort som postförare under 42 år och 1 månad. Ingen torde bestrida, att denna tjänstgöring är långvarig; och alla, som känna till, under vilka förhållanden han haft att utöva sin tjänstgöring, måste också medge, att den varit synnerligen ansträngande. Ofta har arbetet varit förlagt till den tid på dygnet, då människor i allmänhet sova. Tidigt på natten har han fått ge sig upp och företaga långa resor. Jag tycker, att om det överhuvud någon gång skall kunna anses vara en krävande tjänstgöring, så är det i här ifrågavarande fall.

Jag skulle gärna vilja ha en närmare upplysning om, vilka skäl utskottet anser böra förefinnas för att understöd skall kunna lämnas till postförare. Utskottet är ju enhälligt i detta avstyrkande och stöder sig därvid på generalpoststyrelsens yttrande. Emellertid har ju generalpoststyrelsen framhållit, att därest riksdagen skulle finna, att Myhrberg bör tillerkännas understöd, är från generalpoststyrelsens sida intet att erinra vare sig mot det av motionärerna föreslagna understödsbeloppet, 600 kronor för år, eller mot att understödet i fråga må utgå av postmedel. Då jag känner till dessa förhållanden tämligen väl och vet, att man knappast skall kunna uppsöka fall, där tjänstgöringen varit så långvarig och ansträngande som just i här ifrågavarande, anser jag, att det finns mycket goda skäl för ett bifall till motionen.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till den i ämnet väckta motionen.

Herr *Leffler*: Herr *Andersson* i Igelboda efterlyste, efter vilka grunder bankoutskottet gått, då utskottet i detta fall ställt sig avstyrkande. Det är naturligtvis mycket svårt att ange några bestämda grunder, men jag kan säga herr *Andersson* i Igelboda det, att det skall vara mycket starkt vägande skäl, som skola förmå bankoutskottet att frångå vissa principer, som detta ut-

Ang. årligt understöd åt f. postföraren J. G. Myhrberg. (Forts.) skott givetvis alltid måste följa. Jag kan icke för ögonblicket erinra mig något bestämt fall, men jag vill minnas, att det för ett par år sedan förekom ett fall uppe i Norrland, där verkligen bankoutskottet tillstyrkte understöd åt en postförare. Men förhållandena äro helt annorlunda där uppe än här nere i Uppland, och de kraftprov, som denne man presterat, kunna vi knappast här nere i dessa trakter göra oss en föreställning om. I varje fall har bankoutskottet ansett omständigheterna härvidlag icke vara sådana, att man borde gå in för att bevilja denna pension, varför utskottet ställt sig avvisande till det framställda yrkandet.

Jag ber med dessa ord, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Vidare yttrades ej. Efter av herr talmannen givna propositioner på dels bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock avslag därå och bifall i stället till den i ämnet väckta motionen, blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

Punkterna 11—14.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 15.

Härefter förelåg till avgörande bankoutskottets utlåtande, nr 36, i anledning av vissa framställningar rörande pensioner eller understöd åt efterlevande till vissa i statens tjänst anställda personer m. fl.

Punkten 1.

Utskottets hemställan bifölls.

*Ang. årligt
understöd åt
änkefru
Emma Kle-
berg.*

Härefter föredrogs *punkten 2*, angående årligt understöd åt civilingenjören John Lennart Wilhelm Klebergs moder, änkefru Emma Kleberg; och yttrade därvid

Herr **Lithander**: Herr talman! Vid behandlingen av detta ärende har bankoutskottet stannat vid ett avstyrkande, men utskottet slutar sin motivering med följande ord: »Enligt utskottets mening bör det ankomma på Kungl. Maj:t att i första hand pröva denna fråga; och såvitt utskottet har sig bekant torde möjlighet icke saknas att erhålla de upplysningar, som erfordras för ett fullt tillförlitligt bedömande av omständigheterna vid Klebergs bortgång.»

Jag har haft anledning att sätta mig in i denna fråga och har gjort detta mycket grundligt och noga. Och jag vill här göra det uttalandet, att synnerligen vägande skäl tala för ett bifall till framställningen. Samma framställning har gjorts till olika regeringar, och i viss mån har den bifallits, men därvid har det varit ett framflyttande av det slutliga ställningstagandet till frågan. Jag har därför icke velat underlåta begagna detta tillfälle för att ge uttryck åt den förhoppningen, att när regeringen blivit i tillfälle taga del av de papper, som beröra denna sak, den icke skall uraktlåta vidtaga de åtgärder, utskottet här anvisat. Då påvilar det regeringen att här handla. Här gäller det nämligen en rättvis sak, varför man icke utan att bortse från som är rätt och riktigt kan uraktlåta vidtaga de åtgärder, som måste anses påkallade.

Ang. årligt understöd åt änkefru Emma Kleberg. (Forts.)

Jag har med dessa ord, herr talman, endast velat ge uttryck åt den övertygelse, till vilken jag kommit efter ett verkligt ingående studium av frågan.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 3—13.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 14.

Lades till handlingarna.

Punkterna 15—17.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 18, angående pension åt lantbruksrådet Johan Gustaf Leufvéns efterlevande.

*Ang. pension
åt lantbruks-
rådet J. G.
Leufvéns
efterlevande.*

I de likalydande motionerna I:40 av herr *Johan Nilsson* i Kristianstad m. fl. och II:353 av herr *Pehrsson* i Bramstorp hade föreslagits, att lantbruksrådet Johan Gustaf Leufvéns änka Goda Charlotta Elisabet Leufvén och makarnas dotter Maria Kristina Amalia Leufvén måtte, räknat från och med den 1 mars 1932, så länge båda levde och förbleve ogifta, uppbära pension från allmänna indragningsstaten till belopp av tillhoppa 1,200 kronor årligen, samt att då endera av dem avlede eller trädde i äktenskap, pensionsbeloppet för den andra skulle utgöra 900 kronor.

Utskottet hemställde, att förevarande motioner icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade emellertid avgivits av herrar *Karl J. A. Gustafsson* och *Laurén*, vilka yrkat, att riksdagen måtte bifalla de i ämnet väckta motionerna.

Sedan punkten föredragits, yttrade:

Herr Laurén: Herr talman! I denna punkt har jag anmält en mot bankoutskottets majoritet avvikande mening. Av de handlingar, som finnas i ärendet, framgår, att änkan Leufvén redan under 1932 hos Kungl. Maj:t anhöll att få komma i åtnjutande av pension. Lantbruksstyrelsen tillstyrkte denna hennes ansökan och framhöll, att den avlidne Leufvén i 17 år varit sekreterare i Malmöhus läns hushållningssällskap, i 10 år direktör för Sveriges allmänna lantbrukssällskap och från 1927 till sin död 1932 lantbruksattaché i Berlin. Lantbruksstyrelsen skriver vidare, att de där 27 åren borde kunnat grundlägga pension åt Leufvén, för den händelse att han levat så länge, att han fått lov att sluta sin plats och hos riksdagen begärt pension. Och sekreterarebefattningen hade bort grundlägga pensionsrätt för änkan. Nu kom emellertid döden emellan, och familjen miste sin försörjare. Visserligen efterlämnade Leufvén omkring 35,000 kronor, men en del därav utgjordes ju av bohag, och vidare fick änkan dela med sig åt barnen. Nu får änkan dra sig fram på ungefär hälften eller knappt hälften av detta belopp. Hon har även en minderårig dotter, som är sjuk och vårdas å sanatorium.

Att mannen utfört en gagnande gärning framgår av motionen, där det heter, att »med Leufvéns bortgång förlorade det svenska jordbruket som bekant en synnerligen nitisk förkämpe. Hans levnad kan nära nog betecknas

Ang. pension åt lantbruksrådet J. G. Leufvéns efterlevande. (Forts.)
som en enda lång arbetsdag i det svenska jordbrukets tjänst.» Vidare säga motionärerna, att Leufvén med utomordentligt nit och aldrig svikande intresse ägnade sina krafter och sin förmåga till främjande av lantbrukssällskapets syften.

Detta är ju skäl, som tala för att man bör på något sätt hjälpa änkan, när hon på ålderns dagar inte själv kan nämnvärt bidra till sitt uppehälle. Hennes ekonomiska förhållanden äro, som jag nämnde, inte lysande, och dessutom har hon som sagt dottern att försörja. Därför har jag ansett skäligt att yrka bifall till motionen, d. v. s. att änkan och den sjuka dottern skulle få uppbära pension från allmänna indragningsstaten med 1,200 kronor årligen, och då endera av dem avlider eller träder i äktenskap, detta pensionsbelopp skulle minska till 900 kronor.

Jag har talat ej blott med motionärerna härom utan med många andra, som bättre än jag kände Leufvéns verksamhet, och alla säga, att hans betydelse för vårt jordbruk varit sådan, att den väl motiverar denna föreslagna pension åt änkan.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till min reservation, som innebär detsamma som motionen.

Häruti instämde herrar *Nylander, Liedberg, Wallén, Thorén* och *Westerdahl*.

Herr Paulsen: Herr talman! Här ha vi ett fall, som ungefärligen liknar fallet Norrby. I detta fall gäller det pension åt en änka. Hennes man var en om det svenska jordbruket förtjänt man, en man, som gjort utomordentligt mycket nytta för det svenska jordbruket, men han har inte varit i statstjänst mer än ungefär fyra år. Han har använt sina krafter på helt andra håll. Han har varit sekreterare i Malmöhus läns hushållningssällskap, och han har varit föreståndare för lantbrukssällskapet. Det är klart, att skall änkan ha pension, så böra dessa institutioner lämna henne den hjälp, hon behöver, men jag kan inte inse, att staten skall gå in för något understöd. Man kan inte på det sättet pensionera från statens sida människor, som inte ha varit nämnvärt i statens tjänst. Det går inte. Hur många människor skulle vi inte få, som staten skulle behöva pensionera, om vi skulle gå tillväga på det sättet.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Pehrsson i Bramstorp: Herr talman! Den av herr Paulsen framförda motiveringen för ett avslag kan jag inte biträda. Herr Paulsen jämförde med fallet Norrby. Där föreligger väl ändå en viss skillnad. Norrby var fortfarande anställd i den institutions tjänst, som man ansåg bort pensionera henne, men den person, det här är fråga om, har ju sist varit anställd i statens tjänst. Jag förstår visserligen, att det kan göras vissa invändningar i ett fall som detta — man säger, att det har sina konsekvenser — men vi skola ju också bemärka, att om herr Leufvén varit i statens tjänst så lång tid, att han eller hans änka av det skälet skulle ha pensionerats, så hade det väl blivit ett något högre belopp än här är ifrågasatt. Jag menar alltså, att med hänsyn till det arbete, denne man nedlagt i statens tjänst — låt vara under ett litet antal år — och då jag tror, att denne man i stort utfört ett för det svenska jordbruket och därmed för staten i dess helhet välsignelsebringande arbete, bör man utan att befara några särskilt svåra konsekvenser i detta fall kunna bifalla reservanternas förslag.

Jag ber att få förena mig i yrkandet om bifall till reservationen.

Herrar *Persson* i Fritorp och *Jönsson* i Boa instämde häruti.

Ang. pension åt lantbruksrådet J. G. Leufvéns efterlevande. (Forts.)

Vidare anfördes ej. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på avslag därå och bifall i stället till den vid punkten fogade reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Herr Pehrsson i Bramstorp begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bankoutskottets hemställan i punkten 18 av utskottets förevarande utlåtande nr 36, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den vid punkten fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst samt anslagen, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan i förevarande punkt.

Punkterna 19—21.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 16.

Föredrogos vart efter annat

bankoutskottets utlåtanden och memorial:

nr 37, i anledning av väckta motioner rörande understöd från Vadstena krigsmanshuskassa åt visst f. d. indelt manskap;

nr 38, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning om pension åt två anställningshavare vid Tumba bruk;

nr 39, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bidrag av statsmedel till pensioner åt dels avlidne kriminalkonstapeln O. F. Forsells änka, dels ock förre kriminalkonstapeln S. V. Blomberg;

nr 40, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning angående vissa ändringar i avlöningsstaten för riksbanken;

nr 41, angående avskrivning av vissa osäkra fordringar vid riksbankens huvudkontor; och

nr 42, i anledning av fullmäktiges i riksgäldskontoret framställning i fråga om vissa förändringar i riksgäldskontorets organisation m. m.; samt

första lagutskottets utlåtande, nr 52, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ersättning för debitering och uppbörd av landstingsmedel m. m.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda utlåtanden och memorial hemställt.

§ 17.

Härefter förelåg till avgörande jordbruksutskottets utlåtande nr 91, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till lantbruksstyrelsen m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

Ang. anslag till lantbruksstyrelsen m. m.

Ang. anslag till lantbruksstyrelsen m. m. (Forts.)

I en till riksdagen den 17 mars 1933 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 234, hade Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, framlagt förslag angående anslag till lantbruksstyrelsen m. m. Förslaget innefattade en omorganisation av lantbruksstyrelsen av innebörd bland annat — utom viss förstärkning av styrelsens arbetskrafter m. m. — att stuteriöverstyrelsen skulle indragas och hästavelsärendena överflyttas till lantbruksstyrelsen.

I samband med denna proposition hade utskottet till behandling förehåft följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

inom första kammaren:

nr 305 och 306 av herr *Johan Bernhard Johansson* m. fl.,

nr 307 av herr *John Björck*,

nr 308 av herr *David Hj. Pettersson*,

nr 309 av herr *von Geijer* och

nr 310 av herr *Bengtsson* m. fl.; samt

inom andra kammaren:

nr 474 av herr *Hagman* m. fl.,

nr 475 av herr *Jönsson* i Boa m. fl.,

nr 476 av herr *Liedberg* m. fl.,

nr 477 av herr *Wallén* m. fl.,

nr 478 av herrar *Strindlund* och *Andersson* i Rasjön,

nr 481 av herr *Magnusson* i Skövde och

nr 484 av herr *Osberg*.

I motionen I: 309 hade yrkats avslag å förevarande proposition i dess helhet. Uti övriga i ämnet väckta motioner hade dels gjorts olika framställningar i anledning av särskilda delar av Kungl. Maj:ts proposition, dels ock framlagts vissa utredningsförslag.

Utskottet hemställde,

A) att riksdagen måtte med bifall i så måtto till Kungl. Maj:ts förevarande proposition och med avslag å motionen I: 309

1) besluta, att antalet ordinarie befattningar i lantbruksstyrelsen skulle från och med den 1 juli 1933 vara bestämt på följande sätt:

Befattning.	Lönegrad.
1 generaldirektör, arvode enligt 5 § i avlöningsreglementet	—
1 chef för stuveribyrån, arvode enligt 5 § i avlöningsreglementet	—
4 byråchefer	B 30
1 byrådirektör	B 28
1 byrådirektör	B 26
2 förste byråingenjörer	B 26
1 byråinspektör för mejeriärenden	B 24
1 sekreterare	B 24
1 kassör och bokhållare	B 21
2 notarier	B 21
3 kansliskrivare	B 11
1 förste expeditionsvakt	B 7
4 kanslibiträden	B 7
2 expeditionsvakter	B 5
4 kontorsbiträden	B 4
1 skrivbiträde	B 2;

Anm. Befattningen såsom byråinspektör för mejeriärenden tillsättes ej, så länge statskonsulent i mejerihushållning finnes upptagen å övergångsstat.

Ang. anslag till lantbruksstyrelsen m. m. (Forts.)

2) besluta, med giltighet från och med den 1 juli 1933, sådan ändring av 5 § i avlöningsreglementet för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, att i 1 mom. första stycket av paragrafen bland där angivna chefsbefattningar uppfördes generaldirektören i lantbruksstyrelsen med arvode av 19,000 kronor, att i sagda moments andra stycke infördes befattningen såsom chef för stuteribyrån i lantbruksstyrelsen med arvode av 12,000 kronor samt att i 2 mom. av paragrafen befattningen såsom chef för stuteriöverstyrelsen uteslötes;

3) besluta, att å övergångsstat för lantbruksstyrelsen skulle från och med den 1 juli 1933 vara upptagen en byrådirektörsbefattning i lönegraden B 26;

4) fastställa i utlåtandet intagna ordinarie avlöningsstat och övergångsstat för lantbruksstyrelsen att tillämpas från och med budgetåret 1933/1934;

5) höja det ordinarie förslagsanslaget till lantbruksstyrelsen, nu 225,000 kronor, med 34,000 kronor till 259,000 kronor;

6) till reseersättningar åt befattningshavare vid lantbruksstyrelsen anvisa för budgetåret 1933/1934 under nionde huvudtiteln ett extra förslagsanslag av 15,000 kronor;

7) besluta, att antalet ordinarie statskonsulenter skulle från och med den 1 juli 1933 vara bestämt på följande sätt:

Befattning.	Lönegrad
1 statskonsulent i boskapsskötsel	B 24
1 statskonsulent i svinskötsel	B 24
1 statskonsulent i får- och getskötsel.....	B 24;

Anm. Vid inträffande ledighet å någon av de å ordinarie stat uppförda statskonsulentbefattningarna må sådan befattning ej återbesättas med mindre Kungl. Maj:t efter riksdagens medgivande därtill lämnar tillstånd.

8) besluta, att å övergångsstat skulle från och med den 1 juli 1933 vara upptagen en statskonsulent i mejerihushållning i lönegraden B 24;

9) fastställa i utlåtandet intagna ordinarie stat och övergångsstat för statskonsulenter m. fl. att tillämpas från och med budgetåret 1933/1934;

10) att — med uteslutande ur riksstaten av det ordinarie förslagsanslaget »statskonsulenter och deras biträden» — i riksstaten under nionde huvudtiteln upptaga ett ordinarie förslagsanslag till statskonsulenter m. m. med 44,000 kronor;

11) besluta, att det under samma huvudtitel upptagna ordinarie förslagsanslaget till inspektion över de lägre lantbruksundervisningsanstalterna, 8,000 kronor, skulle ur riksstaten utgå;

12) till förekommande och hämmande av tuberkelsjukdomar hos nötkreaturen anvisa för budgetåret 1933/1934 under nionde huvudtiteln ett extra förslagsanslag av 140,000 kronor;

13) för budgetåret 1933/1934 uppföra ordinarie förslagsanslaget till stuteriväsendet med oförändrat belopp av 800,000 kronor;

14) bemyndiga Kungl. Maj:t att utfärda de övergångsbestämmelser, som vid genomförande av förberörda organisationsändringar kunde erfordras;

15) bemyndiga Kungl. Maj:t att under budgetåret 1933/1934, i mån som förhållandena sådant möjliggjorde, successivt genomföra den tillstyrkta omorganisationen och med anlåtande av ordinarie förslagsanslaget till lantbruksstyrelsen för samma budgetår bestrida uppkommande kostnader för uppehållande under tiden i erforderliga delar av lantbruksstyrelsens och stuteriöverstyrelsens nuvarande organisation;

Ang. anslag till lantbruksstyrelsen m. m. (Forts.)

B) att motionerna I: 305 och II: 475, I: 306 och II: 474, I: 307 och II: 477, I: 308 och II: 478 samt I: 310 och II: 476, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad utskottet anfört och hemställt, ej måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

C) att motionen II: 481 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

D) att motionen II: 484 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Vid utlåtandet voro fogade reservationer

av herrar *Sederholm, J. Fritiof Gustafson, David Hj. Pettersson, Elof B. Andersson, Hedlund* i Häste och *Danielsson*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa

a) att riksdagen måtte med anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition och med avslag å motionen I: 309,

1) — 4) besluta — — — budgetåret 1933/1934; = utskottet,

5) höja det ordinarie förslagsanslaget till lantbruksstyrelsen, nu 225,000 kronor, med 36,000 kronor till 261,000 kronor;

6) — 15) till reseersättningar — — — nuvarande organisation; = utskottet,

B) — D) att motionerna — — — riksdagens åtgärd = utskottet.; samt

av herrar *Andersson* i Grimbo och *Liedberg*, som ansett, att utskottet bort hemställa,

A) att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition och med bifall till motionerna I: 310 och II: 476 samt med avslag å motionen I: 309

1) besluta, att antalet ordinarie befattningar i lantbruksstyrelsen skulle från och med den 1 juli 1933 vara bestämt på följande sätt:

Befattning.	Lönegrad
1 generaldirektör, arvode enligt 5 § i avlöningsreglementet	—
4 byråchefer	B 30
1 byrådirektör	B 28
1 byrådirektör	B 26
2 förste byråingenjörer	B 26
1 byråinspektör för mejeriärenden	B 24
1 sekreterare	B 24
1 kassör och bokhållare	B 21
1 notarie	B 21
3 kansliskrivare	B 11
1 förste expeditionsvakt	B 7
4 kanslibiträden	B 7
2 expeditionsvakter	B 5
3 kontorsbiträden	B 4
1 skrivbiträde	B 2;

Anm. Befattningen såsom byråinspektör för mejeriärenden tillsättes ej, så länge statskonsulent i mejerihushållning finnes upptagen å övergångsstat.

2) besluta — — — med arvode av 19,000 kronor;

3) — 4) besluta — — — budgetåret 1933/1934;

5) höja det ordinarie förslagsanslaget till lantbruksstyrelsen, nu 225,000 kronor, med 44,000 kronor till 269,000 kronor;

6) — 14) till reseersättningar åt — — — må erfordras;

15) bemyndiga Kungl. Maj:t — — — under tiden av lantbruksstyrelsens nuvarande organisation;

Ang. anslag till lantbruksstyrelsen m. m. (Forts.)

B) att motionerna I: 305 och II: 475, I: 306 och II: 474, I: 307 och II: 477 samt I: 308 och II: 478, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad utskottet anfört och hemställt, ej måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

C)—D) att motionen — — — riksdagens åtgärd.

Efter föredragning av utskottets hemställan lämnades på begäran ordet till

Herr **Liedberg**, som yttrade: Herr talman! Ett förslag till omorganisation i allmänhet — i detta fall av lantbruksstyrelsen — måste väl för att vara välbetänkt och välmotiverat, uppfylla åtminstone två villkor: *dels* råda bot för ett eventuellt missförhållande, *dels* verka *positivt* förbättrande.

Det är ett par punkter i Kungl. Maj:ts förslag till lantbruksstyrelsens omorganisation, där jag inte har kunnat undgå att finna, att dessa villkor inte uppfyllts. I det ganska vidlyftiga förslaget föreslås först, att stuteriöverstyrelsen skall slopas och att dess funktioner skola övertas av en nyupprättad byrå under lantbruksstyrelsen. Man stöder sig på ungefär följande argumentering. Eftersom hästavelns huvudsakliga uppgift är att förse jordbruket med dragare, böra också ärenden rörande denna fråga, såsom varande framför allt en jordbruksfråga, handläggas under lantbruksstyrelsen, där man nu förmenar, att den högsta sakkunskapen på alla till jordbruket hänförliga områden är till finnandes. Vidare sker en väsentlig förenkling i den statliga administrationen därigenom, att överstyrelsen avskaffas och en byrå inrättas i stället. I samband därmed föreslår departementschefen, att utgifterna för stuteriväsendet, som tidigare finansierats genom stuteriväsendets fond och därigenom av totalisatorsmedel, skola bestridas av allmänna budgetmedel, varigenom riksdagens beslut av 1923 och 1930 beträffande totalisatorsmedlens användning de facto komme att upphävas.

Jag tillåter mig, herr talman, uppta dessa skäl till närmare skärskådande, framför allt med utgångspunkt från, huruvida man avhjälpel eventuella missförhållanden eller åstadkommer positiv förbättring genom den nu föreslagna reformen.

I vad mån avhjälpel man då några svårigheter, några påfallande brister? På denna viktiga fråga har varken jordbruksutredningen, Kungl. Maj:t eller utskottet lämnat något som helst svar, av det enkla skälet, att några missförhållanden, någon bristande ändamålsenlighet veterligen inte kunnat påvisas under hela denna frågas utredning och behandling. Om man bortser från det väl enkla resonemanget, att hästar äro ungefär detsamma som kor och får och svin — det är ett resonemang, som departementschefen för sin del tagit avstånd från — så återstår av de förmenta olägenheterna, att hästväsendets separata ledning kan anses utgöra en skönhetsfläck på den administrativa pyramiden. Det är en skönhetsfläck för dem, som önska, att allt mellan himmel och jord skall inrangeras i en stor och vacker byggnad, där samtliga avdelningar äro snyggt och prydligt sammanbundna till en gemensam centralpunkt, personifierad i en verkschef, som måste vara en hel del av övermänniska för att kunna behärska alla de ärenden, som hänskjutas till hans avgörande. Och varför skall nu detta ske? Jo, det hör till jordbrukets område, säger man. Därför skall det partout dit. Visserligen kunna ju en hel del andra saker anses höra till jordbrukets område — man kan ta egnahemsväsendet, och man kan ta skogen likaväl som fisken, som nu hör dit. Men den sten, som är för tung, låter man ligga. Hästväsendet har emellertid befunnits vara ett lämpligt objekt för omorganisatorisk arbetsglädje. Att chefen för lantbruksstyrelsen inte vill förneka ett så klart faktum som att hästaveln hör ihop med jordbruket tas som intäkt för förslaget, samtidigt som

Ang. anslag till lantbruksstyrelsen m. m. (Forts.)

hans klara och kraftiga avstyrkande avfärdas med några få ord. Hans invändning, att det knappast står i mänsklig förmåga att utöva auktoritativ ledning och sakkunskap på ytterligare ett viktigt arbetsområde för den, som redan är mer än nog belastad, besvaras med att han ju kan delegera beslutanderätten till byråchefen. Men då skulle jag vilja fråga: vad återstår i så fall av fördelarna med att detta lilla verk inflyttar i det stora lantbruksadministrativa fadershuset?

Dessa ärendens specifika karaktär vitsordas av departementschefen, då han med hänvisning härtill motiverar nödvändigheten av en särskild stuteribyrå. Den saken veta ju för övrigt åtminstone alla de, som sysslat med de olikartade husdjursavelsgrenarna praktiskt eller administrativt.

Vilka äro då dessa uppgifter och den särskilda karaktär, som vidlåda hästavelns ledning och som efter min och mångas mening göra stuteriöverstyrelsens fortvaro önskvärd? Utan att gå alltför mycket i detalj tillåter jag mig påpeka, att chefen för stuteriväsendet har att med en auktoritet, som, särskilt när det gäller hästar, endast grundlig praktisk förfarenhet kan skänka, utöva ledningen över landets hästavel, kallblodig som varmblodig, beakta dess tillstånd och behov, leda och kontrollera premieringsnämndernas verksamhet, dirigera stuteri- och hingstdepåer m. m., allt saker, som kräva oavbruten kontakt med det praktiska livet och mycket vistande på resande fot, och dessutom leda och dirigera det arbete, av en ordinär byrås omfattning, som verkställas av en byrådirektör plus en notarie. Håri ingår ledningen av totalisatorväsendet med dess otaliga tävlingspropositioner, som skola granskas och där kronans rätt skall bevakas. Det gäller enbart här en rörelse på cirka 10,000,000 kronors omsättning, som indirekt tillför staten cirka 1,000,000 kronor årligen. Allt det här, som nu handhas av en chef, en byrådirektör och en notarie skola en blivande byråchef plus notarien lätt och lekande kunna klara — ty han få ju mera betalt, säger man.

Ja, inte kommer det att saknas sökande till denna plats i dessa arbetslöshetens tider, men att kunna finna den man, som innehar en hittillsvarande chefs plus en hittillsvarande byrådirektörs samlade kvalifikationer och kompetens, är kanske inte fullt så lätt utan betydligt svårare. Och om det nu vore möjligt, så går det inte i längden för den mannen ensam att sköta dessa förenade sysslor, varken så bra som eller ännu mindre bättre än de skötas nu. Och det skulle väl ändå vara reformens, omorganisationens andra förutsättning, att det hela skulle bli bättre.

Ändamålsenligheten i nuvarande organisation ligger framför allt däri, att praktisk ledning kan utövas av en praktisk karl, medan det egentliga byråarbetet handlägges av fast byråpersonal, varjämte sakkunskap i form av s. k. fullmäktige står till buds — en anordning, vars gagn och nytta borde stå klara för envar, som betänker vårt lands utsträckning och skiftande förhållanden och framför allt hästmaterialets mångskiftande användning.

Departementschefen anför själv, att besparingen är för obetydlig att kunna anföras som skäl. Till detta vill jag blott tillägga, att den beräknade besparingen på 7,000 kronor bör minskas med kostnaden för en ny amanuens eller notarie på administrativa byrån, eller cirka 5,000 kronor — alltså möjligen en nettobesparing av 2 å 3,000 kronor.

I annat sammanhang uttalar statsrådet, att väckt fråga om decentralisering från lantbruksstyrelsen av vissa förvaltningsutgifter synts honom väl förtjänt av beaktande! Den tanken förefaller nu mig och många andra sund, likaså väl som det förefaller absurt att tänka sig, att lantbruksstyrelsen nu och allt framgent skulle förmå att med frisk aptit sluka fler och fler arbets-

Ang. anslag till lantbruksstyrelsen m. m. (Forts.)

uppgifter. Gränsen förefaller snarare uppnådd eller passerad. Det rimmar då illa ihop härmed att på det yttersta av dessa dagar, då en decentralisation snarast är aktuell, vilja dit förlägga ännu ett betydande arbetsfält. Inte därför att »stuteriöverstyrelse» klingar bättre än »stuteribyrå» men därför, att landets hästbestånd och särskilt dess draghästar betinga så stora värden och ha så stor betydelse som jordbrukets främsta motorkraft, att omvårdnaden därav kräver god och ändamålsenlig ledning.

Och sådan ledning har stuteriöverstyrelsen utövat på ett sätt, som bäst belyses av hästavelns storslagna uppsving här i landet, särskilt under de senaste 15—20 åren, som ställt Sverige i främsta ledet bland hästuppfödande nationer, på ett sätt, som bland annat gjort oss oberoende av en årlig import av ett hundratal belgiska hingstar, motsvarande åtminstone en halv miljon kronors värde årligen, på ett sätt, som tillvunnit oss den internationella sakkunskapens eloger.

Departementschefens förslag om totalisatorsmedlens direkta ingående bland budgetmedlen och stuteriväsendets finansiering genom anslag i vanlig ordning, har ju icke vunnit utskottets tillstyrkan. Det vore att mot alla tidigare fattade principer och riksdagsbeslut låta lotterimedel ingå bland andra budgetmedel i stället för att låta dem gå till sina särskilda vid lotteriernas beviljande fastställda ändamål. I fråga om totalisatorsmedlen har riksdagen icke *en* men *flera* gånger understrukit detta. Jag har ingen anledning att nu gå i härnad i denna fråga, där utskottet i huvudsak följt min och fleras motionsvis uttalade mening. Men jag tillåter mig, herr talman, påpeka, att stuteriväsendet och hästaveln, till skillnad från andra grenar av lantushållningen, inte kosta staten ett öre, att medlen intjänas av hästavels- och närstående hästsportorganisationer på ett uppoffrande sätt med till större delen frivilligt och oavlönat arbete, att staten tvärtom under de senare par tre åren erhållit cirka 650,000 kronor till övers.

Jag vill inte förneka, att den för budgetåret 1933/1934 föreslagna anslagsminskningen i en hel del fall torde äventyra hästavelns vitala intressen i bygderna. Men vi, som här föra hästavelns talan, ha ansett, att hästväsendet också måste bära sin del av krisens börda, även om det kan kännas hårt. Vi ha tröstat oss med, att bättre tider kunna stunda då Kungl. Maj:t återigen kan känna sig oförhindrad låta hästaveln få, det hästaveln tillkommer. Och vi ha hoppats och trott, att en lojalt mottagen indragningsstat inte skall tagas som anledning till att för all framtid beröva oss dessa lotterimedel eller till att borttaga Kungl. Maj:ts hittillsvarande — och mig veterligen inte missbrukade — rätt att bestämma över dessa medels fördelning och disposition eller slutligen till att beröva oss den fasta och beprövade grund, på vilken vår hästavels framsteg och nuvarande höga standard i så hög grad vilar, vår stuteristyreelse.

Här ha vi en organisation, där praktisk erfarenhet och kunskap och administrativ förfarenhet sammanförts på ett så föredömligt sätt, att det snarare borde mana till efterföljd än till raseri.

Låt då inte en reform börja med att taga bort det som är ändamålsenligt, som är gott och bra i och för sig och bättre än vad som skulle sättas i stället.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till herr Anderssons i Grimbo och min reservation.

I detta anförande instämde herrar *Persson* i Fritorp, *Hagberg* i Malmö, *Thorén*, *Olson* i Göteborg, *Andersson* i Grimbo, *Pettersson* i Rosta, *Westerdahl*, *Heiding*, *Gustafson* i Kasenberg och *Hansson* i Vännäsby.

Ang. anslag till lantbruksstyrelsen m. m. (Forts.)

Vidare anförde:

Herr **Hedlund** i Häste: Herr talman! Jag har jämte en del andra reserverat mig i fråga om det slut, vartill jordbruksutskottet kommit, väsentligen i en enda fråga, och det är frågan, hur de rent lantbruksekonomiska ärendena skola behandlas av lantbruksstyrelsen, d. v. s. vilken tjänsteman, som där skall handhava detta. Kungl. Maj:t har nu föreslagit, att dessa ärenden skola behandlas av en byrådirektör med avlöning enligt B. 26. Jordbruksutredningen hade däremot på grund av den vikt och betydelse, som jordbruksutredningen ansåg dessa ärenden ha, föreslagit, att de skulle behandlas av en person med större kompetens och som därför borde sättas såsom byråchef på en särskild byrå. Jag medger gärna, att det icke kan vara så särskilt stor skillnad i detta avseende. Får man till en början en lämplig och duglig man, som sköter dessa ärenden, och placerar honom i B. 26, och får han självständig föredragningsrätt inför verkets chef, torde det bliva ganska lämpligt och bra. Men det är klart, att det ändå måste finnas större möjligheter, om Kungl. Maj:t vid utväljandet av den person, som skall handhava dessa viktiga ärenden, kan erbjuda en sådan avlöning, som utgår till byråchef. Det är, emedan vi önskat att i detta avseende giva Kungl. Maj:t möjlighet att få den allra bästa kraft för detta viktiga ändamål, som vi ha reserverat oss och yrkat, att dessa ärenden skola behandlas av en särskild byråchef och att sålunda en särskild byrå för de lantbruksekonomiska ärendena inrättas inom lantbruksstyrelsen.

Skillnaden i kostnader uppgår icke till fullt 2,000 kronor och borde därför icke på något sätt verka avskräckande. Det är för övrigt icke meningen, att det skall bliva en ordinarie befattning. Den skall icke uppföras på ordinarie stat ännu. Om man icke kan finna den lämpliga personen, så kan en ändring äga rum. Utskottet har i övrigt varit enigt, och vi, som i detta avseende ha reserverat oss, ha ju eljest följt utskottet. Vi ha icke kunnat ansluta oss till den mening, som framförts av herr Liedberg. Jag vill icke upptaga de skäl, som vi ha anfört för vår ståndpunkt. De återfinnas i utskottets motivering och i vår reservation. De äro för övrigt mycket klart och tydligt angivna i Kungl. Maj:ts proposition.

Med hänsyn till den uttalade önskan, att vi så fort som möjligt skola kunna gå igenom ärendena, skall jag icke vidare uppehålla tiden, utan jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den av herr Sederholm m. fl. avgivna reservationen.

Herr *Nilsson* i Landeryd instämde häruti.

Herr **Johansson** i Uppmälby: Herr talman, mina herrar! Frågan om lantbruksstyrelsens omorganisation har ju varit en fråga, som man kan säga rätt länge stått på dagordningen, ehuru den icke blivit utredd förrän genom jordbruksutredningen. Orsaken till att man ansett behov av ombildning av lantbruksstyrelsen föreligga har varit den, att arbetet på jordbruksbyrån varit alltför betungande. Man har förut vidtagit vissa provisoriska åtgärder bland annat genom tillsättande av en byrådirektör för trädgårdsärenden. Nu är det fråga om att man skall avlasta denna byrås arbete, och då blir först frågan den, om man i stället för en byrå skall ha två eller tre byråer. Jordbruksutredningen hade föreslagit tre, men vederbörande myndigheter, som yttrat sig, ha ansett, att det skulle vara en överorganisation och att det skulle bliva en viss svårighet att urskilja de ärenden, som skulle gå till den jordbruksekonomiska avdelningen, därför att man kan säga, att nästan alla frågor, som behandlas av lantbruksstyrelsen, äro av mer eller mindre jordbruksekonomisk natur.

Ang. anslag till lantbruksstyrelsen m. m. (Forts.)

Med anledning av vad den förste ärade talaren anförde beträffande bibehållande av stuteriöverstyrelsen vill jag säga, att jag tror, att det är en betydlig överdrift, som man gör sig skyldig till, när man säger, att om Kungl. Maj:ts förslag och utskottets förslag bleve riksdagens beslut, skulle ärendena angående hästar och vad därtill hör komma i ett sämre läge. Det beror naturligtvis på, vilken person, man får på den nya byrån, som skall överflyttas till lantbruksstyrelsen, men utsikterna att finna den rätte mannen till den platsen tycker jag borde vara rätt stora, alldenstund man satt avlöningen betydligt högre än vad den nuvarande chefen för stuteriöverstyrelsen har. Men därtill kommer, att om man överhuvud taget skall göra en ändring, så är ju tidpunkten lämplig, enär såväl chefen för stuteriöverstyrelsen som byrådirektören komma att avgå. Jag har lika litet som någon annan något att anmärka emot stuteriöverstyrelsen och dess sätt att handhava sin uppgift. Man kan säga att allt varit gott och väl. Men nog har det många gånger för mig framstått såsom underligt, att denna gren av jordbruket skulle ha en särskild styrelse. När denna styrelse kom till, var ju vårt försvarsväsende helt annorlunda ordnat än nu, och det var väl för kavalleriets skull, som man ansåg sig ha behov av en särskild stuteriöverstyrelse. Men jag anser, att, sådana som förhållandena nu äro, denna uppgift bör ligga hos samma myndighet, som har att ordna med husdjursskötseln i övrigt. Även herr Liedberg erkänner väl, att hästarna äro husdjur.

Jag skall icke uppehålla tiden längre, då jag vet, att talmannen vill, att vi skola försöka gå igenom listan före middagen, utan jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag. Jag hoppas denna kammare skall följa första kammaren, så att det verkligen kan bliva ett beslut fattat i denna fråga.

Jag ber, som sagt, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav först propositioner beträffande utskottets hemställan i punkten A mom. 1), nämligen dels på bifall till berörda hemställan, dels ock på bifall till det förslag, som innefattades i punkten A mom. 1) av den utav herrar Andersson i Grimbo och Liedberg avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse den förre propositionen vara med övervägande ja besvarad. Votering begärdes likväl av herr Liedberg, i anledning varav efter givna varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i punkten A mom. 1) av utskottets förevarande utlåtande nr 91, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit det förslag, som innefattas i punkten A mom. 1) av den utav herrar Andersson i Grimbo och Liedberg avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst samt anslagen, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan i förevarande moment.

Härefter framställde herr talmannen rörande utskottets hemställan i punkten A mom. 2 propositioner dels på bifall till berörda hemställan, dels ock på

Ang. anslag till lantbruksstyrelsen m. m. (Forts.)
bifall till motsvarande förslag i den av herrar Andersson i Grimbo och Liedberg avgivna vid utlåtandet fogade reservationen; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i den förra propositionen.

Vidare blevo på av herr talmannen därå givna särskilda propositioner utskottets hemställanden i mom. 3 och 4 av punkten A utav kammaren bifallna.

Härefter gav herr talmannen propositioner vidkommande utskottets hemställan i punkten A mom. 5, nämligen dels på bifall till berörda hemställan, dels på bifall till den av herr Sederholm m. fl. avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen, punkten A mom. 5, dels ock på bifall till det förslag, som innefattades i motsvarande moment av den utav herrar Andersson i Grimbo och Liedberg avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen; och blev utskottets hemställan i förevarande moment av kammaren bifallen.

Slutligen blevo efter av herr talmannen därå givna särskilda propositioner utskottets hemställanden i övriga moment under punkten A samt i punkterna B—D av kammaren bifallna.

§ 18.

Härefter föredrogos vart för sig jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 92, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående disponerande av avkastningen av statens hästavelsfond; och

nr 93, i anledning av väckta motioner angående visst villkor att föreskriva vid beviljandet av tillstånd att vid kapplöpning använda totalisator.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 19.

Ang. ändrade bestämmelser rörande älgskadefonden m. m. Därnäst i ordningen var å föredragningslistan uppfört jordbruksutskottets utlåtande, nr 94, i anledning av väckta motioner om ändrade bestämmelser rörande älgskadefonden m. m.

Jordbruksutskottet hade till behandling i ett sammanhang förehaft följande inom riksdagen väckta, till jordbruksutskottet hänvisade motioner, nämligen:

motionen I: 136 av herr *Gabrielsson*, vari hemstälts, att riksdagen måtte besluta sådan ändring i förordningen den 18 juli 1931 angående älgskadefond och dess användning, att medel influtna från Norrlandslänen för därstädes skjutna älgar måtte genom länsstyrelsen utdelas till därvarande jaktvårdsföreningar, att användas till jaktvårdens befrämjande inom respektive län; samt

de likalydande motionerna I: 191 av herr *Nils A. Andersson* och II: 362 av herrar *Ericsson* i Sörsjön och *Olsson* i Rödningsberg, vari föreslagits, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om sådan ändring i förordningarna av den 18 juli 1931 med vissa bestämmelser angående jakt efter älg samt allmänna villkor och bestämmelser för bidrag ur älgskadefonden, att uttagna avgifter för fällda älgar sammanfördes till fonder för varje län, varvid skulle iakttagas, att de inom särskilt län influtna avgifterna helt disponerades av sådant län eller, om sådan ändring icke ansåges lämplig genomföra, att uttagna avgifter sammanfördes till fonder för olika landsdelar, exempelvis Svealand, Götaland och Norrland, samt att bidrag ur dessa fonder även måtte kunna utgå till jaktvårdande åtgärder.

Ang. ändrade bestämmelser rörande älgskadefonden m. m. (Forts.)

Utskottet hemställde, att riksdagen, i anledning av förevarande motioner, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om sådan ändring i gällande bestämmelser,

att fastställda avgifter för älgjakt inbetalades och, med nedan angivet undantag, användes för varje län för sig och förvaltades av vederbörande länsstyrelse;

att 10 procent av inflytande årsbelopp från varje län redovisades till statskontoret;

att länsstyrelse skulle besluta om utbetalande av ersättning för skada av älg;

att, i den mån influtna medel icke erfordrades för skadeersättning, det likaledes skulle ankomma på länsstyrelse att anvisa medel till jaktvården inom länet; samt

att till statskontoret redovisad del av årsbeloppet efter Kungl. Maj:ts bestämmande årligen fördelades på de län, där avgifterna för älgjakt visat sig för sitt ändamål vara otillräckliga.

Reservation hade emellertid avgivits av herrar *Sederholm, Elof B. Andersson, Andersson* i Grimbo och *Andersson* i Löbbo, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att förevarande motioner icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr Andersson i Löbbo: Herr talman! Då jag icke kunnat biträda det förslag, vartill utskottsmajoriteten kommit, utan anslutit mig till den vid utlåtagandet fögade reservationen, ber jag att med några ord få motivera reservationernas ståndpunkt.

År 1931 upprättades älgskadefonden på förslag av Kungl. Maj:t. Fonden är avsedd att användas till att lämna gottgörelse för den skada, som älgar åstadkomma å växande gröda. En av bestämmelserna för älgskadefonden är den, att bidrag icke får utgå till andra än till mindre jordbrukare, d. v. s. till sådana, som inneha i regel under 15 hektar odlad jord. För skjutna älgar tages ut dels en avgift av 15 kronor för varje under allmän jakttid fälld älg, dels en avgift av 25 kronor för varje älg, som fälles under s. k. utsträckt jakttid. I dylika avgifter ha under de två år fonden funnits till influtit år 1931 i runt tal 104,000 kronor och år 1932 i runt tal 103,000 kronor. I älgskadereglering utanordnades år 1931 cirka 32,000 kronor, medan motsvarande siffra år 1932 var 74,000 kronor. Följaktligen har en mycket väsentlig stegring i anspråken på ersättning ur älgskadefonden inträtt.

Nu har på grund av motionsledes framkomna förslag jordbruksutskottets majoritet föreslagit, att fonden skall uppdelas i länsfonder på så sätt, att de avgifter, som inflyta, endast få användas för reglering av älgskador inom vederbörande län, samt i mån av tillgång dessutom till jaktvårdande ändamål. På sista sidan av utskottsbetänkandet finns införd en tabell, som visar, hur de influtna medlen fördela sig på olika län. Det visar sig, att beträffande åtta län, nämligen Örebro, Östergötlands, Kalmar, Jönköpings, Kronobergs, Hallands, Blekinge samt Kristianstads län, de under år 1932 influtna medlen icke räckt till full ersättning för alla de älgskador, som i dessa län under året uppstått. Sammanlagda avgifterna från de nämnda åtta länen utgjorde 55,000 kronor, alltså mer än hälften av avgifterna från hela riket. Om man nu gör en sådan uppdelning av fonden, som utskottet här föreslår, skulle följden bli den, att för åtskilliga län medlen icke skulle räcka till för att ersätta de älg-

Ang. ändrade bestämmelser rörande älgskadefonden m. m. (Forts.) skador, som inträffa. Visserligen föreslår utskottet, att utav totalmedlen årligen skulle avsättas 10 % till en gemensam riksfond, men denna riksfond kommer icke att räcka till för skaderegleringen. Jag har tillåtit mig att räkna ut, hur det skulle ha ställt sig under år 1932, för den händelse utskottsmajoritetens förslag då hade varit i tillämpning. För de åtta län, där älgskadefondens medel icke räckt till för att täcka inträffade älgskador, skulle det ha uppstått en brist på 22,782 kronor. 10 % av totalbeloppet skulle ha utgjort något mer än 10,000 kronor. För ifrågakvarande län skulle det sålunda ha blivit en brist på över 12,000 kronor. Ett genomförande av det förslag utskottsmajoriteten förordar innebure följaktligen, att för vissa län, framför allt för en del av de sydligare länen, älgskadorna icke kunde komma att ersättas mer än i en viss begränsad utsträckning. Man kan sålunda säga, att t. ex. vad Kronobergs län beträffar älgskadorna där icke skulle kunna komma att ersättas till mer än på sin högsta höjd 50 %.

Jag skall, herr talman, icke ingå i någon längre motivering. Jag finner det onödigt bl. a. därför att första kammaren redan fattat beslut i ärendet och med stor majoritet bifallit den vid utskottsutlåtandet fogade reservationen.

Jag tillåter mig alltså att med denna korta motivering hemställa, att även andra kammaren måtte biträda det beslut, vartill första kammaren kommit, d. v. s. bifalla den av herr Sederholm m. fl. avgivna reservationen.

Häruti instämde herrar andre vice talmannen *Magnusson* och *Olsson* i Blädinge.

Herr *Nilsson* i Karlstad: Herr talman! Jag har närmast begärt ordet för att ansluta mig till jordbruksutskottets uttalande i föreliggande fråga om ändrade bestämmelser rörande älgskadefonden m. m. De inom såväl första som andra kammaren väckta motionerna om att från älgskadefonderna inom respektive län bidrag må kunna utgå jämväl till jaktvårdande åtgärder i allmänhet finner jag både rättvisa och lämpliga, och jag anser i likhet med utskottet, att respektive länsstyrelser böra berättigas att till jaktvården inom länen använda de medel, som under visst år influtit för älgjakt och icke äro behöfliga till reglering av samma år uppkomna älgskador. Om jag som exempel ser på det län jag företräder, Värmland, framgår det av den vid utlåtandet fogade tabellen, att under åren 1931 och 1932 ett överskott på nära 18,000 kronor uppstått, sedan alla älgskador inom länet reglerats, och man kan väl under sådana förhållanden anse det vara både billigt och rättvist, att sedan 10 % av inflytande årsbelopp redovisats till statskontoret, överskottet måtte kunna få användas för jaktvårdande ändamål i allmänhet. Att vederbörande länsstyrelser, såsom utskottet föreslår, skola vara de myndigheter, varpå det ankommer att anvisa medel till jaktvården inom respektive län, finner jag synnerligen lämpligt och tilltalande, och detta arrangemang borgar helt visst för att hithörande frågor komma under god och insiktsfull ledning.

Herr talman! Med anledning av vad jag här i korthet anfört ansluter jag mig till jordbruksutskottets hemställan, vartill jag således yrkar bifall.

Med herr *Nilsson* i Karlstad förenade sig herrar *Persson* i Grytterud och *Björling*.

Herr *Ericsson* i Sörsjön: Herr talman! Med hänsyn till den långt framskridna tiden skall jag icke förlänga debatten utan endast tillåta mig att yrka bifall till utskottets hemställan.

Ang. ändrade bestämmelser rörande älgskadefonden m. m. (Forts.)

Herr Näslund: Herr talman! Jag skall be att få yttra ett par ord i ärendet, innan det avgöres.

Herr Andersson i Löbbo nämnde, att första kammaren redan fattat beslut i frågan och att det följaktligen vore onödigt att tala vidare om saken. Jag var inne i första kammaren och lyssnade till debatten, och av densamma framgick, att ingen ovilja på något håll förefanns mot att ordna förhållandena på ett lämpligare och i synnerhet för de norrländska länen nöjaktigare sätt, men att man ansåg, att ärendet borde ha föregåtts av en noggrannare och bättre utredning. Med hänsyn till att saken ligger så till, vädjar jag till andra kammaren att såsom en opinionsyttring för motionernas syfte bifalla utskottets hemställan.

Jag vill samtidigt fästa uppmärksamheten vid att det vore lämpligt att i de län, där älgstammen är så stor, att den åstadkommer en sådan skadegörelse, att med en avgift av 15 kronor per fälld älg skadegörelsen icke kan ersättas, hårdare beskatta älgstammen eller höja avgiften något litet. Jag vill också framhålla, hur mycket större möda det är att fälla älg i Norrland än inom de provinser, där älgstammen är så stor, att den åstadkommer skadegörelser, som kräva ersättning.

Herr talman! Jag har velat anföra dessa synpunkter till protokollet, för att de vid en eventuell utredning må vinna det beaktande, som är möjligt, och jag hemställer, att kammaren måtte såsom en opinionsyttring för det rättvisa i den tankegång, som ligger till grund för motionerna, bifalla utskottets hemställan.

Herr Nilsson i Landeryd: Herr talman! Jag vill endast tillkännagiva, att jag vid behandlingen av detta ärende på avdelningen har anslutit mig till utskottsmajoritetens uppfattning.

Med anledning av vad herr Andersson i Löbbo nyss nämnde om hur det skulle verkat beträffande fördelningen av älgskadefonden under föregående år, om man då tillämpat regeln att 10 procent skulle avsättas för hela riket, vill jag fästa uppmärksamheten på att anledningen till att älgskadefonden tagits i anspråk i så stor utsträckning i vissa län sannolikt är den, att man där varit mera pigg på att göra framställning i detta avseende. Jag är övertygad om att älgarna även i andra län göra stor skada, och bara man där får kännedom om de möjligheter, som finnas att få ersättning från denna fond, komma också ansökningar att inflyta, så att pengarna i de olika länen komma att helt tagas i anspråk.

Jag tycker det är riktigt, att avgifterna i de olika länen användas till att ersätta de skador, som älgarna där förorsaka, och därför yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Herr Andersson i Löbbo: Herr talman! Jag vill bara påpeka, att den argumentering, som herr Nilsson i Landeryd använder, då han talar för utskottets förslag, endast styrker reservanternas ståndpunkt, att man skall låta älgskadefonden vara kvar såsom en gemensam riksfond. Ligger saken så till, herr Nilsson, att det bara är en tidsfråga, då människorna litet varstades i landet komma underfund med att de kunna få bidrag för den skada, som älgarna förorsaka, kommer nog fonden att gå åt, och då kan det vara synnerligen nyttigt och välbetänkt inte bara för de småländska länen utan även för andra, att inte fonden styckas upp i en massa smålotter utan finns kvar i form av en riksfond, såsom för närvarande är fallet.

Vidare yttrades ej. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid utlåtandet fogade reserva-

Ang. ändrade bestämmelser rörande älgskadefonden m. m. (Forts.)
tionen; och förklarade herr talmannen sig anse den förra propositionen vara med övertvägande ja besvarad. Herr Andersson i Löbbo begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 94, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst samt anslagen, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet.

Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet hava röstat för nejpropositionen. Rösträkning begärdes emellertid av herr Nilsson i Karlstad, vadan namnupprop verkställdes. Därvid avgåvos 74 ja och 78 nej, varjämte 8 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen.

§ 20.

Ang. inrättande av en arbetarsmåbruks lånefond m. m.

Slutligen upptogs till behandling särskilda utskottets utlåtande, nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande av en arbetarsmåbrukslånefond m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

I en till riksdagen avlåten, den 24 februari 1933 dagtecknad proposition, nr 181, hade Kungl. Maj:t under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag framlagt förslag angående inrättande av en arbetarsmåbrukslånefond m. m.

I samband med behandlingen av Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag hade utskottet jämväl förehaft följande inom riksdagen väckta motioner, nämligen: de likalydande motionerna I: 282 av herrar *Johan August Larsson* och *von Heland* samt II: 459 av herr *Pettersson* i *Dahl m. fl.*;

motionen I: 286 av herr *Gabrielsson*;

motionen I: 287 av herr *Lindhagen*; samt

de likalydande motionerna I: 288 av herrar *Bengtsson* och *Frändén* samt II: 461 av herr *Petersson* i *Lerbäcksbym m. fl.*

Utskottet hemställde,

I. att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 282 och 288 samt II: 459 och 461 ävensom med bifall till motionen I: 286, måtte

a) besluta, att en fond, benämnd arbetarsmåbrukslånefonden, skulle inrättas, från vilken lån finge utlämnas i ändamål att giva skogsarbetare eller därmed likställd arbetare tillfälle att förvärva mindre lägenhet, ägnad att bereda innehavaren utkomst genom jordbruk, drivet vid sidan av annan verksamhet,

b) medgiva, att lån ur arbetarsmåbrukslånefonden finge utlämnas i huvudsaklig överensstämmelse med de bestämmelser, vilka funnes intagna i ett vid

Ang. inrättande av en arbetarsmåbrukslånefond m. m. (Forts.) statsrådsprotokollet över jordbruksärenden den 24 februari 1933 fogat förslag till kungörelse angående statsunderstödd arbetarsmåbruksverksamhet, dock med de ändringar härutinnan, vilka föranleddes av vad utskottet i utlåtandet anfört och tillstyrkt,

c) såsom kapital för arbetarsmåbrukslånefonden för budgetåret 1933/1934 anvisa ett reservationsanslag av 2,500,000 kronor;

II. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag,

a) medgiva, att av jordförmedlingsfondens kapitalbehållning finge under år 1934 till jordanskaffningslån åt hushållningssällskap av statens egnahemsstyrelse disponeras tillhopa högst så stort belopp, att vad som utestode i beviljade jordanskaffningslån icke vid något tillfälle under sagda år överstege 1,500,000 kronor,

b) medgiva, att den del av jordförmedlingsfondens till ny utlåning disponibla kapitaltillgång, som ej anvisades såsom jordanskaffningslån, finge under år 1934 av Kungl. Maj:t användas för utlämnande av förlagslån åt aktiebolag, föreningar och kommuner; samt

III. att övriga i ämnet väckta motioner, i den mån de icke kunde anses besvarade genom utskottets hemställan under I., icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Vid utlåtandet var fogad reservation av herr *Linnér*, med instämmande av herrar *Frändén*, friherre *Lagerfelt*, *Anderson* i Norrköping och *Petersson* i Lerbäcksbyn, i vilken reservation anförts, att reservanterna inom utskottet förordat bifall till motionerna I: 288 och II: 461, i vad de avsåge, att låneförmedlingen skulle under överinseende av statens egnahemsstyrelse handhavas av egnahemsnämnderna i enlighet med för egnahemsverksamheten hittills tillämpade grunder.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr **Brännström**: Herr talman! Då jag underskrivit en motion i detta ärende, skall jag be att få säga några ord.

Emot den kungl. proposition, som ligger till grund för detta ärende, ansåg jag att man kunde göra ganska vägande invändningar, kanske främst med hänsyn till att man genom inrättandet av dessa arbetarsmåbruk skulle skapa en dualism mellan denna rörelse och den egnahemsrörelse, som vi nu ha och som är avsedd att bereda egna hem åt mindre bemedlade. Jag har erfarenhet från verksamheten inom Västerbottens läns egnahemsnämnd och därvid funnit, att gällande bestämmelser egentligen icke lägga hinder i vägen för beviljande av lån till mindre bemedlade. Det står endast i bestämmelserna, att vederbörande inte helt skall sakna egna tillgångar. Vi ha inom Västerbottens län beviljat 3,800 egnahemslån, och det har, såvitt jag vet, knappast gjorts någon anmärkning om att medellöshet varit hinder för att kunna få egnahemslån.

När man nu skapar en ny fond för att bilda dessa egna hem, förutsätter man, att man inte skall begå någon orättvisa mot det stora klientel, som förut fått egnahemslån, därför att man här till ungefär samma klientel skulle lämna så mycket fördelaktigare villkor. I den motion, som jag varit med om att under-teckna, har bland annat den anmärkningen riktats, att den räntefrihet, som i förslaget ifrågasattes, med hänsyn till övriga egnahemslånetagare inte vore fullt rättvis. Utskottet har också i detta avseende tillmötesgått det yrkande, som framställt i motionen; och även på en annan punkt, där man yrkat att inte helt avkoppla egnahemsnämnderna, har motionen blivit beaktad av ut-

Ang. inrättande av en arbetarsmåbrukslånefond m. m. (Forts.)
skottet. I ett avseende har emellertid utskottet icke tagit hänsyn till vad som i motionen påyrkas, och detta anser jag olyckligt för denna verksamhet.

Jag är en varm vän av egnahemsrörelsen och önskar, att så många som möjligt skola bli i tillfälle att få ett småbruk och bilda ett eget hem. Jag har tidigare här i kammaren och genom min verksamhet inom egnahemsrörelsen givit bevis härpå. Om man nu skall gå ett steg längre för att lämna de helt obemedlade möjlighet att skaffa sig egna hem, synes det mig, att man bäst skulle komma fram på den väg, som man hittills följt, och inordna dessa möjligheter under den organisation, som vi nu ha, nämligen egnahemsnämnderna. Jag tror, att om man vill saken, är det ett misstag att gå in för att här skapa en ny organisation.

Då propositionen tycks bygga på att behovet av arbetarsmåbruk skulle vara störst i Norrland, vill jag erinra om att såväl hushållningssällskapen som flertalet av de kommuner, som yttrat sig i ärendet, avstyrkt förslaget och inte velat vara med om att kommunerna skulle engagera sig i denna rörelse. Detta är också ganska förklarligt. Ty vi veta ju, att den alldeles övervägande delen av Norrlands kommuner äro hårt skattetyngda och befinna sig i en synnerligen prekär ekonomisk ställning. Skatteunderlaget viker, och skatterna stiga i höjden. Det är då inte så märkvärdigt, om kommunerna vilja draga sig för att engagera sig i en sak, som visserligen kan se rätt oskyldig ut men beträffande vilken man inte har någon säkerhet för att den inte kan vara förenad med risker. Det är visserligen endast under de första åren, som kommunerna skola stå risken, men det är just under de första åren, som de största svårigheterna uppstå för egnahemsbyggarna.

Jag skall nu icke giva mig alltför långt ut, utan skall begränsa mig så mycket som möjligt. Jag förstår, att det nu kanske icke finnes så stora utsikter att få igenom någon ändring i förslaget, men jag vill ändå uttala, att det nog kommer att visa sig, att det är en olycklig väg man väljer, om man skapar en ny organisation i detta avseende. Jag vill också erinra om att svenska landskommunernas förbund, som har kontakt med landskommunerna, alldeles bestämt avstyrkt att kommunerna skola sköta om detta och ha någon ekonomisk risk.

Jag skall med dessa ord, herr talman, be att få yrka bifall till det yrkande, som framställts i den vid utlåtandet fogade reservationen.

Herr Hamrin: Herr talman! Bara några ord.

En gammal och vacker tanke, som de olika regeringarna och riksdagen ofta givit uttryck åt, är den att knyta arbetarna vid jorden och vid mera fasta boställen, där de ha möjligheter att skaffa sig inkomster och arbete. Avsikten med denna proposition är också att skapa drägligare bostadsförhållanden för skogsarbetarna och med dem jämställda. I det avseendet förefaller det mig, som om den kungl. propositionen på ett lyckligt sätt och under enkla former funnit en lösning av denna fråga.

Nu har man motionsledes upptagit själva organisationen till särskild granskning, och utskottet har naturligtvis ingående behandlat de olika motioner, som förelegat. Jag vill endast beträffande denna sak påpeka, att det åligger kommunerna enligt den kungl. propositionen att handhava denna rörelse såsom första instans; och då kommunerna bli ansvariga i viss omfattning för de medel, som utlånas eller ställas till förfogande, förefaller det mig, som om detta utgör en säker garanti för att en verklig gallring och sovring också äger rum av de ansökningar, som inkomma om dessa lån. Det är från denna utgångspunkt, herr talman, som jag funnit att den kungl. propositionen innehåller de bästa garantierna i detta hänseende.

Ang. invrättande av en arbetarsmåbrukslånefond m. m. (Forts.)

I motionerna erinrar man om — det är ju alldeles riktigt och även den föregående talaren erinrade därom — att vi ha organ, som äro likartade med dem, som nu här föreslås eller som, rättare sagt, handhava en rörelse, som i viss mån och i viss utsträckning är lika med den, som enligt utskottets utlåtande skulle komma till stånd. Den kombination mellan å ena sidan egnahemsstyrelsen och egnahemsnämnderna och å andra sidan de kommunala myndigheterna, som upptagits i den kungl. propositionen och som tillstyrkes i utskottets utlåtande, giver ju också den garantin, att man får det samband och det samarbete, som i detta hänseende kan vara lämpligt att ha.

Då jag sålunda, herr talman, finner både villkoren för dessa låns utlämnande och organisationsfrågan väl avvägda och lämpliga, har jag velat yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Linnér: Herr talman, mina herrar! För alla, som följt förhållandena i de norrländska skogssocknarna, har det på de senare åren stått klart, att det kommer att uppstå mycket stora svårigheter. Dessa svårigheter ha skärpts dels genom att avverkningarna ha inskränkts och dels därigenom att industrien icke såsom tidigare kunnat suga till sig något av befolkningsöverskottet. Det är väl då en mycket viktig sak för befolkningen däruppe, om man på något sätt kan sörja för förbättrade levnadsvillkor för den; och för min del anser jag, att det är mycket glädjande, att detta förslag, som bereder utväg till en sådan förbättring, kommit fram. Men om denna förbättring skall kunna komma till stånd på sätt man önskar, är det nödvändigt att organisationen lägges upp på det rätta sättet.

Det är endast därom, som tvisten för närvarande gäller. Det föreligger icke några som helst olikheter beträffande uppskattningen av själva saken. Det är alltså fråga om organisationen och först och främst fråga om, huruvida man skall lägga något ekonomiskt ansvar på primärkommunerna. Vi måste tänka på att dessa primärkommuner, det är skogskommunerna i Norrland, som det här gäller, ofta äro mycket ekonomiskt svagt ställda. Det är nästan det normala, att man har en utdebitering, som ligger över 10 kronor. Många kommuner klättra upp bort emot 20 kronors utdebitering, och åtskilliga klättra ännu högre. Det kan då icke vara lyckligt att lägga ytterligare ekonomiskt ansvar på dessa kommuner. Det kan då inträffa ett av två fall, såvitt jag kan förstå. Det ena fallet är att detta ekonomiska ansvar hos en omtänksam kommunalnämndsordförande eller arbetarsmåbruksnämndsordförande kommer att verka så, att han kommer att bli strängare i sin prövning av dem, som komma och begära ett sådant här lån, än han borde vara. I sådana fall kommer denna organisation att verka som en broms på de önskemål, som man har velat tillgodose. Den andra möjligheten kan också tänkas inträffa, och det är den, att en mindre omtänksam kommunalvederbörande tänker t. ex. på följande sätt: här ha vi ett klientel, som vi på ett eller annat sätt behöva sörja för. Här giver staten oss möjligheter att få ett tiotusental kronor att förfoga över. Naturligtvis skola vi göra det, så få vi se sedan, hur det går. Däri ligger, enligt min mening, en verklig risk för kommunernas ekonomi. Det är därför, som man icke bör lägga något ekonomiskt ansvar på kommunerna. Detta är också förklaringen till att det med så stor styrka och enhällighet från kommunernas sida bestämt sagts ifrån, att man icke vill ha detta ansvar för kommunerna.

Då frågar man sig: finnes det icke någon annan utväg? Jo, förvisso! Det finnes först och främst den möjligheten, att man stryker detta ekonomiska ansvar för kommunerna. Därmed förlorar man otvivelaktigt en viss möjlighet att sovra dem, som komma att begära sådana här lån. Men jag för-

Ang. inrättande av en arbetarsmåbrukslånefond m. m. (Forts.)

menar, att man behöver icke ha denna möjlighet, om man verkligen vill saken, nämligen skaffa småbruk åt dessa skogsarbetare, som äro dugliga till att taga hand om sådana, då man redan har ett annat organ, som kan sköta om den saken. Nu är det så lyckligt, att det finnes en annan organisation, som kan tagas i anspråk, utan att man behöver begagna sig av kommunerna och deras ekonomiska ansvar, nämligen egnahemsnämnderna. Om man känner till deras klientel i de norrländska länen, så vet man, att det icke är någon artskillnad mellan det klientelet och det klientel, som här kommer att söka arbetarsmåbrukslån. Dessa egnahemsnämnder känna också till kommunernas förhållanden. De känna de lånesökande, och ha ombud överallt i de norrländska länen, varigenom det kan bli bekvämt och lätt för de sökande att få tillgång till dessa lån. Tillika ha dessa egnahemsnämnder en bättre översikt över själva arbetsmarknaden.

En av grundtankarna i detta förslag är den, att man icke skall skapa arbetarsmåbruk på andra platser, än där det finnes möjlighet för arbetarna att få arbetsförtjänst, samtidigt som de ha sitt småbruk. Småbruket är icke i detta fall huvudsaken utan är avsett att vara till hjälp för dem. Sedan skola de ju ha ett tillskott i inkomsterna från sin arbetsförtjänst. Den översikt över arbetsmarknaden, som jag här talat om, har man i regel icke i kommunerna, men den kan man lättare skaffa sig i egnahemsnämnderna. Det är, som jag för min del tror, riktigt att säga att det föreligger ett misstag i propositionen, när man lagt det så, att man kombinerat det hela med ett ekonomiskt ansvar för kommunerna. Tar man bort detta ansvar, kan man också utan någon svårighet taga bort den s. k. kommunala arbetarsmåbruksnämnden och alltså lägga hela skötseln av denna viktiga sak på de nu befintliga organisationerna, nämligen egnahemsnämnderna.

För var och en, som är verkligen varmt intresserad av att denna sak icke skall stoppas upp och icke skall visa sig vara ett misslyckat experiment, framstår det därför som någonting viktigt, att man från början lägger det hela på det rätta sättet.

På grund av vad jag sålunda anfört och på grund av den formulering, som utskottets kläm har erhållit, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan, dock att i förslaget till kungörelse angående statsunderstödda arbetarsmåbruk måtte vidtagas de ändringar, vilka föranledas av vad som anförts i den vid utskottets utlåtande fogade reservationen.

Häruti instämde herrar *Petersson* i Lerbäcksbyn, *Lindmark* och *Hedlund* i Häste.

Herr Fast: Ja, herr talman, då detta förslag först behandlades på första avdelningen i utskottet, var man där, oavsett partilinjer, enhällig om det förslag, som sedermera godkändes av utskottet in pleno. Det är självklart, att man ingick i en mycket omsorgsfull prövning av de frågor, som här äro på tal. Den sak, som man nog längst sysslade med, var frågan om hur själva låneverksamheten skulle läggas, i den mån den tangerade gränsen för den nuvarande egnahemslåneverksamheten. Nu har man till min glädje, men också till min förvåning släppt vad som vid behandlingen tidigare varit huvudsak och nöjt sig med att endast rikta sina anmärkningar mot själva organisationen.

Jag måste säga, att jag blev något överraskad, när herr Linnér nyss gjorde gällande, att om kommunerna skulle bli det förmedlande organet — antingen kommunalnämnden eller den särskilda styrelse, som skulle utses — skulle detta verka hämmande och kanske stå hindrande i vägen, så att man icke skulle

Ang. inrättande av en arbetarsmåbrukslånefond m. m. (Forts.)

kunna få så många arbetarsmåbruk, som eljest skulle bliva fallet. Vid behandlingen av frågan har den alldeles motsatta synpunkten varit starkt framträdande och, som jag tror, med full rätt. När egnahemsnämnderna i sina yttranden för sitt vidkommande avstyrkt den organisation, som Kungl. Maj:t har föreslagit, då har det utan tvekan varit beroende därpå, att man ansett, att denna nya form av småbruk, arbetarsmåbruk, på ett konkurrerande sätt skulle tränga in på deras verksamhetsområde. Om man då skulle överlämna detta nya åt de organisationer, som satts att handhava egnahemsverksamheten, har man då icke anledning att befara, att dessa, då de skola handhava dessa nya former, skola vara till ytterlighet försiktiga, ja, kanske från början rent av avogt stämda häremot?

Dessutom förbiser man en annan sak, och det är den rent sociala synpunkten. Här är det ju fråga om att anskaffa bostäder med ett litet jordbruk åt människor, som äro alldeles egendomslösa och som icke kunna komma i fråga, när det gäller den vanliga egnahemslåneverksamheten, till stöd vid sidan av deras dagliga gärning i industrien, skogsbruket eller annorstädes. Nu frågar jag: finnes det någon, som bättre kan bedöma lämpligheten av att inom en kommun inrätta sådana här arbetarsmåbruk än just kommunen själv?

Man har talat om, att man icke skall lägga nya bördor på kommunerna. De bördor, som de redan nu ha, äro tunga för dem att bära o. s. v.; och man bör icke, säger man, pålägga dem de ytterligare risker, som det här är fråga om. Hur förhåller det sig i verkligheten med den saken? Jo, många av dem, som skola hjälpas genom arbetarsmåbruk, åtnjuta ju fattigvård, och kommunerna få alltså vara med om att betala för att de skola kunna draga sig fram något så när drägligt. Är det icke då rimligt, att kommunernas ledande organ, som känna till förhållandena och ha möjligheter att avväga, huruvida den anställning, som vederbörande arbetare har, kan bli av någon varaktighet för framtiden och det därför ur sociala och andra synpunkter kan vara önskvärt, att de bindas vid platsen, få handhava och avgöra dessa saker. Kommunerna få ju, om ingenting åtgöres i saken, i alla fall bära de ekonomiska konsekvenserna av de nuvarande förhållandena. Jag vill framhålla, att visserligen ha egnahemsnämnderna avstyrkt förslaget, men egnahemsstyrelsen har för sitt vidkommande varmt tillstyrkt även denna organisation och har, liksom utskottet, sagt att själva grundvalen, varpå man här måste bygga, bör vara kommunernas medverkan; och jag tror, att detta är nödvändigt.

Emellertid har man här gjort en utvidgning av vad den kungl. propositionen föreslagit i detta avseende, i så måtto nämligen, att man vill inlänka egnahemsnämnderna såsom uppsiktsorgan, men då i händerna på egnahemsstyrelsen, ty denna skall vara den, som utövar inspektionerna. Då har man här på förslag av egnahemsstyrelsen själv gjort en formulering, som gör det möjligt för denna styrelse att i sin lokala uppsiktsverksamhet kunna utnyttja de uppsiktsskyldiga egnahemsnämnderna. Jag tror, att om man vill behålla det syfte, som avses i den kungl. propositionen, och om man vill på ett förståndigt och försiktigt sätt göra en början till något, som jag tror kommer att ur sociala synpunkter få den allra största betydelse för stora delar av vårt land, då är det från början nödvändigt, att kommunerna länkas in som förmedlande organ. Ty man kan ju inte tänka sig, att kommunerna skulle bli låneförmedlare men icke bärare av något ekonomiskt ansvar. Jag vill fästa uppmärksamheten på att, intill dess amorteringsskyldigheten för vederbörande inträder, är det nödvändigt, att det finnes en myndighet, som har tillfälle att på ort och ställe och med stor lokal- och personkänedom kunna följa förvaltningen; och därtill finnes, såvitt jag förstår, icke någon lämpligare än de kommunala organ, som här äro ifrågasatta.

Ang. inrättande av en arbetarsmåbrukslånefond m. m. (Forts.)

Jag ber, herr talman, att med dessa ord få yrka bifall till utskottets hemställan.

I detta anförande instämde herrar *Olsson* i Gävle, *Andersson* i Tungelsta och *Jonsson* i Haverö.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet **Sköld**: Herr talman! Det ligger i sakens natur, att det vid tillämpningen i praktiken av det förslag, som här föreligger, kommer att uppstå svårigheter. Det skall man icke bortse ifrån. Naturligtvis är det riktigt, som från herr Brännströms sida anfördes, att det kan komma att bli missnöje från sådana personers sida, som fått egnahemslån, därför att andra fått arbetarsmåbrukslån. Det kan vara ungefär samma slags folk, och det kan bli en schism i anledning av att fördelarna äro så olika. Och naturligtvis kan man också säga, att förslaget kan leda till en belastning av vissa kommuner, som icke är bra. Men jag vill ställa den frågan: kan man åstadkomma något, som är fullkomligt? Här är det så ställt, att man måste se till att utvinna det bästa möjliga av en svår situation. Det finnes, som kammarens ledamöter säkerligen känna till, en stor arbetslöshet i det inre av Norrland, i de stora skogskommunerna. Det är ganska självklart, att dessa människor, som gå arbetslösa, icke kunna exporteras till andra länder eller till andra delar av vårt land, eftersom det icke i nuvarande läge finnes några arbetsmöjligheter på annat håll. Man har alltså att räkna med att en stor del människor äro dömda att fortfarande ha sin varelse i dessa skogskommuner, och det gäller då att se till, att man giver dem det bästa stöd, som kan givas dem i deras kamp för tillvaron.

Nu är det ju en erfarenhet, som vitsordas enstämmigt från alla dessa håll, att sådana skogsarbetare, som till sitt stöd ha ett mindre jordbruk, trots arbetslöshet, klara sig på ett långt bättre sätt, än den egendomslöse skogsarbetaren. Kommunerna ha mycket mindre bekymmer med dessa. Detta förslag innebär nu, att man skall sätta ytterligare ett stort antal skogsarbetare i den situationen, att de till sitt stöd få ett mindre jordbruk. Det är en trängande uppgift från statens sida. Staten måste förutsätta, att det blir någonting gjort, och att det finnes en positiv vilja i tillämpningen och vid, så att säga, iscensättningen i verkligheten.

När utredningen beträffande detta spörsmål pågick, ställde man för sig den frågan, om man kunde påräkna, att egnahemsnämnderna skulle bli ett positivt pådrivande organ, som, så att säga, gick ut i bygderna och sökte upp människor, som behövde hjälpas, och som sökte upp jordområden och ordnade det hela. Jag vill icke klandra egnahemsnämnderna. Det finnes exempel på en utomordentligt präktig skötsel av denna verksamhet från dessa egnahemsnämnders sida. Men det hindrar icke, att man måste säga, att egnahemsnämnderna dock i viss utsträckning äro passiva i sin verksamhet. Det är icke dessa, som gå ut och söka upp människor, som vilja ha småbruk, eller som söka upp de jordområden, som äro till salu. Det finnes ett eller annat undantag, men i allmänhet är det nog så, att de endast äro förmedlare av lån till folket. Människorna komma dit och söka lån, och då sätta sig egnahemsnämnderna i rörelse och anskaffa jordområden. Ibland är det andra, som skaffa jord. Man kan alltså i varje fall icke påräkna, att egnahemsnämnderna skola bli något sådant där organ, som, så att säga, med kraft tager den lämpliga skogsarbetaren för att sätta honom på den lämpliga jorden.

Då frågar man sig: var skall man finna det positiva intresset? Och svaret måste då bli, att om någon har ett positivt intresse till ingripande på denna punkt vid sidan av staten, är det väl kommunerna, som nu bära arbetslöshets-

Ang. inrättande av en arbetarsmåbrukslånefond m. m. (Forts.)

bördorna och ha svårigheter med sina arbetslösa skogsarbetare. Vill man från något håll få en verkligt positiv insats, bör man gå till kommunerna, ty de äro de lämpliga organen. Såvitt jag förstår, fyller förslaget, sådant det nu föreligger, det villkoret, att man kan räkna med en positiv insats av en myndighet, som har ett direkt intresse av att denna verksamhet kommer i gång och får den utveckling, som man vill ernå.

Å andra sidan är det klart, att i och med att man kopplar in kommunerna såsom förmedlare av denna verksamhet, utsätter man sig för vissa ganska betydande risker. Kommunerna ha svårigheter med de arbetslösa. De äro naturligtvis glada över att de kunna avlasta sitt fattigvårdsväsende och sin övriga hjälpverksamhet så mycket som möjligt. Men man kan med andra ord även riskera, att kommunerna på många håll bliva alltför ivriga och släpphänta och för litet tänka på det framtida beståndet av den jordbrukarbefolkning, varom här är fråga. Då kommer man till det resultatet, att det icke finnes något annat sätt än att sammankoppla detta kommunernas positiva intresse med deras intresse att aktsamt och försiktigt genomföra förslaget, gallra med förstånd och se till, att det blir folk, på vilka man kan lita, som i första hand få dessa småbruk. Därför är det nödvändigt att giva kommunerna ett minimum av ekonomiskt ansvar. Jag tror därför, att vi, utan att blunda för de nackdelar, som äro förenade med det förslag, som här föreligger, ändock kunna säga, att det nog icke finns i detta nu något annat förslag, som bättre fyller huvuduppgiften här, nämligen att raskt och kraftigt få denna verksamhet genomförd med garanti för att tillämpningen blir den bästa möjliga.

Därför tror jag, herr talman, att denna kammare kan ganska lugnt ansluta sig till utskottets förslag och därmed också följa den mening, som första kammaren i denna sak godtagit.

Herr Molander: Herr talman! Efter de anföranden, som nu hållits av herr Fast och statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet, är det ju föga att tillägga. Jag vill emellertid till herr Brännström, som sade, att han icke hade varit med om, att hinder hade mött för en medellös person att få egnahemslån i Västerbottens län, säga det, att i så fall har man ju inte där följt bestämmelserna om utlämnande av statens egnahemslån; men dessa borde väl gälla även i herr Brännströms län. Som bekant är det ju stadgat, att för att en person skall få ett jordbruksegnahemslån, så skall han själv svara för en sjättedel av vad företaget kommer att kosta, och när det gäller ett bostads-egnahemslån, så skall han svara för en fjärdedel av denna kostnad. Herr Brännström lämnar emellertid ut lån, som han här säger till kammarens protokoll, även till obemedlade. Det har icke mött hinder för sådana att få egnahemslån, säger herr Brännström. Men kan man själv betala en sjättedel av vad egnahemmet kostar, så är man väl icke obemedlad, utan möjligen mindre bemedlad.

Den nu ifrågasatta verksamheten avser ju att hjälpa obemedlade, men tilläventyrs är det nog så, att även egnahemsnämnderna lämnat ut egnahemslån till fullständigt obemedlade, ja, t. o. m. åt personer, som varit ännu mindre än det, och därför är det nog heller inte alltid så väl beställt med egnahemsrörelsen i vissa avseenden. Jag har ju, som herr Hedlund i Östersund torde erinra sig, tillsammans med sociala jordbruksutredningen även varit hos egnahemsnämnden i Östersund och tagit del av liggare där, som visa, att det är åtskilliga egnahemslånetagare även i det länet — det kan för övrigt även herr Linnér, som varit landshövding däruppe, skriva sig till minnes — som icke kunnat klara sina annuiter, räntor och och amorteringar. Nu är det na-

Ang. inrättande av en arbetarsmåbrukslånefond m. m. (Forts.)
turligtvis vissa andra omständigheter, som medverka härtill, men är det så, att egnahemsnämnden utlämnar lån i strid mot gällande bestämmelser, då får man väl inte förundra sig över att, när det kommer kris och svårigheter, dessa personer, som fått lån, icke kunna klara dem, utan komma i svårigheter och inte kunna genomföra sina företag. Detta har ju medfört förluster för låneförmedlarna och även för staten, ty det är ju så, att man måst utlämna stödlån även åt egnahemslåntagare. Det har gällt räntesänkningar och moratorium och allt möjligt, och detta just för den verksamhet, som man här står och prisar såsom varande skött av de visaste människor i hela världen.

Beträffande organisationen betvivlar jag på goda grunder, för att nu hålla mig till mitt eget län, att egnahemsnämnden där, som har sitt säte i Härnösand, kan så noga avgöra, huruvida en skogsarbetare i övre ändan av Tåsjö socken, 31 mil från Härnösand, kan vara lämplig till att få ett sådant här lån. Härtill svarar man kanske, att det finnes ett egnahemsombud i Tåsjö, som skall till- eller avstyrka en låneansökan därifrån hos egnahemsnämnden i Härnösand. Jag vill då erinra om att den här föreslagna kungörelsen förutsätter, att dessa egnahemsombud skola få säte och stämna i de småbruksnämnder, som skola tillsättas. Sålunda kan man inte i det avseendet tala om någon brist i den här föreslagna organisationen, utan i fråga om sakkunskap och personkänedom anser jag, att den fullt ut kommer att kunna mäta sig med egnahemsnämnderna.

Vad beträffar herr Linnér's uttalande, att kommunerna enhälligt skulle ha varit emot detta förslag, så får jag verkligen säga, att det ser ut, som om han visste mera än vad andra veta. Jag förstår ju, att egnahemsnämnderna tämligen enhälligt avstyrkt förslaget, men jag vill också erinra om att den sociala jordutredningen dels anordnade en enquête, som omfattade 3,000 kommunalnämnder i riket och dels besökte personligen väl ett femtiotal kommuner, och detta förslag mottogs enhälligt med mycket stort gillande såväl av dem, som sutto i kommunalnämnderna, som av egnahemsombuden i kommunerna och av kommunalmän i övrigt och andra, som saken gällde.

Beträffande kommunernas risk säges det här i § 6, att under de första fem åren eller till dess att företaget såtillvida är genomfört, att byggnaderna äro uppförda o. s. v., så svarar kommunen för uppkommen förlust. Nu är det meningen, att om en skogsarbetare eller med denne likställd fått ett lån beviljat, så skall han icke själv få ut dessa pengar. Den kommunala myndigheten eller det kommunala organet, vilket det nu kan bli, kommunalnämnden eller småbruksnämnden, har att vara den lånesökande behjälplig med inköpet av jorden och skall även likvidera inköpet. Sedan får mannen i fråga börja bygga, antingen han gör det själv, eller lejer andra eller gör båda delarna. Han har därefter att till kommunalnämnden anmäla sitt medelsbehov i den mån bostadsbyggandet fullföljes. Det kan sålunda näppeligen bli någon risk för kommunen under den tid denna svarar för hela risken. När fem år gått och mannen i fråga fått företaget färdigt, skall han börja amortera kostnaderna med 133 kronor om året. Kan han icke det, skall kommunen årligen svara för en fjärdedel av 133 kronor. Med den kännedom jag har om de nuvarande förhållandena i Norrlands skogssocknar, så undrar jag verkligen, hur många socknar det är, som icke redan nu äro nödgade att till skogsarbetare årligen utbetala en fjärdedel av 133 kronor i understöd. Större delen av skogsarbetarna hyra sin bostad, och dessa måste i regel gå till fattigvårdsstyrelserna för att få hjälp till hyran och åtnjuta även i övrigt fattigvårdsunderstöd eller arbetslöshetsunderstöd i olika former. Den ringa summa, som kommunen här skulle bli skyldig att svara för, är förvisso mycket, mycket mindre än vad kommunen redan nu nödgas utbetala. Detta är det verkliga

Ang. invättande av en arbetarsmåbrukslånefond m. m. (Forts.)
förhållandet, som jag hoppas, att inga kännare av norrländska förhållanden vilja bestrida. Å andra sidan är det ju ett känt och omvittnat faktum, att människor, som haft ett sådant här eget hem med så pass mycket jord, att de kunnat vinterföda två kor, några småkreatur och en gris och som haft ett litet land, där de kunnat odla potatis för sitt årsbehov, det är ett faktum, säger jag, att de, som haft en sådan ekonomisk ryggrad, ha, trots sin fattigdom, i det stora flertalet fall, icke behövt gå till fattigvården, om de dessutom haft en inkomst av 600 å 700 kronor vid sidan av detta småbruk.

Jag vågar således påstå, tvärtemot herr Linnér, att detta förslag är ägnat, icke att stjälpå de norrländska skogssocknarna utan att hjälpa dem, och därmed också de människor, som äro såväl jord- som hemlösa inom dessa socknar. Jag hoppas därför liksom herr statsrådet, att andra kammaren här följer första kammarens beslut och bifaller vad utskottet föreslagit.

Herr Brännström: Ja, herr talman, jag begärde egentligen ordet endast för att tillkännage, att jag med frånträdande av mitt yrkande ämnar biträda det yrkande, som nyss framställdes av herr Linnér, vilket yrkande till sin innebörd helt sammanfaller med min egen ståndpunkt i frågan.

Då jag nu fått ordet, skall jag för en enda minut säga några ord i anledning av vad den föregående ärade talaren yttrade, då han ville göra gällande, att vi inom Västerbottens län skulle ha felaktigt tillämpat bestämmelserna angående egnahems lån. Hur det förhåller sig med den saken, torde den ärade talaren kunna erhålla kännedom om på annat håll. Det finnes nämligen papper därom i jordbruksdepartementet, där han kan studera den saken. Det är inte så, som herr Molander sade, att det finnes stadgat, att egnahemslåntagare skall disponera över en sjättedel av kostnaderna för egnahemmet för att han skall få lån. I författningen stadgas endast, att han icke skall sakna egna tillgångar utan kunna i någon mån bidraga till kostnaderna för åstadkommande av det egna hemmet.

I den egnahemsnämnd, där jag i många år varit medlem, har styrelsen tillämpat bestämmelserna så, att om det varit en byggnadskunnig man, som vi ansett skulle kunna med eget arbete deltaga i åstadkommande av det egnahemmet, så har styrelsen betraktat detta som en tillgång, som finge anses motsvara hans insats, och på den grund ha vi ansett oss kunna ge honom egnahemslån. Det är många även bland dessa låntagare, som visat sig rätt väl kunna klara de förbindelser de åtagit sig. — Härmed skall jag lämna herr Molander.

Med anledning av herr statsrådets och chefens för jordbruksdepartementet anförande skulle jag vilja säga, att vad som skiljer oss i vår uppfattning är det, att herr statsrådet anser, att egnahemsnämnderna äro passiva i detta avseende, och tror, att de kommunala nämnderna skulle vara mera positiva, medan jag från mina utgångspunkter tror motsatsen. Jag tror, att just inom kommunerna kommer en passivitet att göra sig gällande, ty dels har man där tillräckligt med uppgifter ändå utan att gå in för nya uppgifter, och dels är det i ett stort antal kommuner så, att det råder arbetslöshet även bland dem, som bo i skogsbygden, och då lär intresset för åstadkommande av nya jordbrukslägenheter vara rätt minimalt.

Jag skall inte uppehålla tiden längre utan ber som sagt att få instämma i det yrkande, som herr Linnér framställde.

Herr Kilbom: Herr talman! Jag skall inte lägga mig i den strid, som här uppstått i fråga om organisation. Då vederbörande utskott väl haft tillfälle att följa frågans utveckling och närmare studera densamma, synes det mig

Ang. invrättande av en arbetarsmåbrukslånefond m. m. (Forts.) dock, som om man kan ansluta sig till utskottet. Jag skall heller icke yrka avslag på förslaget, utan jag tror tvärtom, att det är ett steg, men också bara ett steg, i rätt riktning.

Då här emellertid redan gjorts försök att framställa den här historien som den stora och verkliga hjälpen till skogsarbetarna, så vill jag få till protokollet antecknat, att jag inlägger en gensaga mot dylika politiska utläggningar av ett högst otillfredsställande *första försök* att lösa ifrågavarande fråga. Två och en halv miljoner kronor skola nu anslås, men hur många skogsarbetare finnes det? Statistiken lämnar alldeles ojäviga vittnesbörd i det avseendet, och jag skulle tro, att med kännedom därom och om den mycket otillräckliga arbetstillgång, som sedan flera år tillbaka rått för skogsarbetarna och som alldeles säkert också kommer att råda för framtiden så blir det även efter detta beslut många tusentals skogsarbetare, som komma att få lita till fattigvården, och det är som känt en mycket svag lit.

Jag får således härvidlag uttala den bestämda förväntan, att detta beslut måtte tolkas enbart som ett försök; att man icke går in för alltför stora summor redan från början, får väl tolkas som önskan att vinna litet erfarenhet, men att sedan ett större steg tages för att effektivt hjälpa skogsarbetarna. Detta är nämligen bara en munsbit för dem, jag säger det ännu en gång, med anledning av försöken att blåsa upp detta till ett politiskt storverk.

Vad sedan angår frågan om de omständigheter, i vilka dessa skogsarbetare kunna komma, tror jag det är anledning att även därvidlag säga några ord. Det meddelas ju, och det är säkert riktigt, att kommunerna, i form av hyresbidrag till den skogsarbetare, som hyr, och i fattigvårdskostnader, få lämna långt mer än den fjärdedel av 133 kronor som kommunerna enligt dessa bestämmelser skola komma att häfta i ansvar för, i händelse amorteringen å lånen icke kan fullföljas på sätt lagförslaget säger. Jag vill uttala den förväntan, att i de kommuner, där den sociala omsynen icke är så särskilt bred alla gånger, i kommuner, där stora skogsägare dirigera kommunens verksamhet, denna bestämmelse icke skall tagas till intäkt för en politik, som säger: Var så god, en fjärdedel av det belopp ni skall amortera, det ha vi iklätt oss, och det skall vi klara, men sedan får ni klara er själv! Ty då komma vederbörande skogsarbetare att ställas i ett sämre läge än vad de göra för närvarande. Den erfarenhet vi ha i fråga om egnahemspolitiken runtom i landet och den erfarenhet vi ha i fråga om kolonisationsverksamheten, motiverar alldeles bestämt, att man stryker under detta förhållande.

Slutligen en tredje sak. Meningen är väl att den jord, som man skall köpa åt dessa skogsarbetare, skall köpas i öppna marknaden. Vad innebär det? Jo, att man ger möjlighet åt skogsbolagen att sälja jord, som de förut, tack vare många gånger fullkomligt olagliga manipulationer tillägnat sig från kronan och bondeklassen. Man ger med andra ord dessa jordägare möjlighet att förvandla i kontant kapital de skogar de aldrig betalt. Jag tycker detta är underligt. Nog borde man kunna föreskriva — och jag hemställer till herr statsrådet, huruvida det icke finnes någon möjlighet att tänka på det i fortsättningen — att i de kommuner, där staten äger lämplig jord, där bör denna *i första hand kostnadsfritt* upplåtas för här avsett ändamål. Ty det måste sägas ut, i vart fall från vår sida, att vi gå icke med på detta förslag för att därmed skapa tillfällen för skogsbolag och storbönder att göra sig kontanta inkomster på jordar av förut angivet slag och som de annars icke kunna använda, utäger t. ex., och som äro fullkomligt värdelösa för jordägarnas vidkommande. Jag medger, att det kanske i många fall inte föreligger så stor risk, för att jordägarna skola kunna pressa upp priserna på den jord, som alltså skall köpas för statsmedel, men den lilla risk, som finnes, bör bort-

Ang. inrättande av en arbetarsmåbrukslånefond m. m. (Forts.)

elimineras också den så de medel, som nu anslås, bli använda för skogsarbetarna.

Det riktiga hade varit, att detta förslag hade åtföljts av en expropriationslagstiftning gällande nu ifrågavarande område. Nu är så inte fallet. Det sannolika är, vilket statsrådet väl vet, att riksdagen icke kommer att antaga det förslag till expropriationslagstiftning, som skulle komplettera denna historia, och då stå vi inför den av mig påpekade risken.

Jag tror, att det kan vara riktigt, att dessa synpunkter komma till protokollet, och hemställer till statsrådet, att de tagas i beaktande, så att denna historia icke blir ett nytt exempel på vad vi förut ha i en i många avseenden vanvettig ekonomisk egnahemspolitik. Senast i Järna socken i Dalarna träffade jag 13 personer, som skulle jagats från gård och grund, personer, som dock i 10, 12 år suttit på sina ställen. De försök till kolonisation, som gjorts, ha också, delvis på grund av alltför byråkratiska bestämmelser, slagit synnerligen illa ut.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet **Sköld**: Herr talman! Jag kan ej underlåta att ställa en fråga till herr **Kilbom** — han är ju själv mycket frikostig med att ställa frågor till sina kammarkamrater. Nu är det, som kanske herr **Kilbom** vet, så, att delvis med anledning av föreliggande förslag har regeringen framlagt förslag till utsträckt expropriationslagstiftning, vilket förslag visserligen är avstyrkt av andra lagutskottet. Jag vill då ställa den frågan: Menar herr **Kilbom**, att riksdagen bör avslå det föreliggande förslaget, eftersom det ej är utsikter till att få igenom expropriationslagstiftningen?

Herr **Hedlund** i Häste: Herr talman! Jag skulle icke ha yttrat mig i denna debatt. Men när herr **Molander** uppträder på ett sätt, som jag finner synnerligen egendomligt, när man behandlar en så viktig fråga, och ironiserar över egnahemsnämndernas verksamhet, såsom han gjorde, får jag lov att uttala en protest däremot. De äro ingalunda förtjänta av sådant där gyckel och hån. De ha redligt och ärligt sökt att efter måttet av sina krafter fullgöra de krav, som staten eller hushållningssällskapen ställt på dem. För min egen del vågar jag bestämt säga, att jag sökt i det fallet göra vad som varit möjligt. Vid det besök, som sociala jordutredningen gjorde i Östersund, därvid upplysningar behövdes och krävdes och man ville ha reda på hurudant det var, måste vi även lämna den upplysningen, att en del av dem, som erhållit egnahemslån, icke kunnat klara annuiteter och ränta, och att mot en del av dem måst på grund av att så lång tid förflutit från resp. inbetalningsterminer, av egnahems-nämnden vidtagas laga åtgärder, vilka även verkställts. Men det är klart, att när man har att göra med en sådan omfattande lånerörelse, som det föreligger inom de norrländska länen, är det ej heller möjligt att undvika sådant. Där finnes ett betydande antal jordbrukare, som icke erhållit egnahemslån, självständiga sådana, som ej heller kunnat reda sig på grund av de svåra förhållanden som inträtt.

Herr **Molander** tror väl icke, att det även i fråga om dessa arbetarsmåbruk, som det nu är fråga om och vilkas inrättande och skapande ingen har motsatt sig, skall vara möjligt att undvika, om det också nedlägges största omsorg vid utväljande av dem, som skola erhålla dessa billiga lån, att det kommer att bli ett betydande antal, som ej kunna klara sig. Jag är absolut övertygad om den saken. Det är en svårighet framför allt att utvälja de personer, som man skall försöka hjälpa, och det är ingen lätt uppgift. En sådan person kan ha haft den allra bästa vilja från början och huggit in på ett utomordentligt gott sätt,

Ang. invrättande av en arbetarsmåbrukslånefond m. m. (Forts.)
men det kan komma svårigheter, som göra, att han trots alla bemödanden ej kan klara de åtaganden han gjort.

Här står nu i detta utlåtande, att man också skall söka vissa förbindelser med egnahemsnämnderna, att man skall söka använda sig av deras lokal- och personkännedom och deras erfarenhet i detta avseende. Hur det skall ske, därom finnes ingenting utsagt. Jag är för min del övertygad om att med det starka intresse, som jag vet förefinnes hos egnahemsnämnderna, som äro verksamma inom de områden, där det nu gäller att skapa fram dessa jordbruk, hade det varit klokast, att denna låneverksamhet förlagts till dem. Då hade man kunnat göra så, att man kunnat lämna lån från denna fond åt sådana lånesökande, som ej ha tillgångar och som det därför är svårt att lämna egnahemslån till, ifall de överhuvud taget ha personliga kvalifikationer för saken. Det är mycket viktigt, att kommunerna iakttaga detta, om det nu blir kommunerna, som skola handhava det, vilket jag antar blir fallet. Då är det mycket viktigt, säger jag, att man gör en noggrann undersökning i det avseendet, att de lånesökande verkligen ha kvalifikationer för att sköta detta, och att de då erhålla det stöd från kommunerna, som de behöva i olika avseenden. Det har egnahemsnämnderna sökt göra genom att råda dem, bistå dem genom att gång efter gång kontrollera deras arbete under byggandet. Och detta har många gånger varit av stort värde inte bara för egnahemslåntagarna utan även för nämnderna själva, så att det blivit gjort på ett förståndigt och varaktigt sätt. Därigenom ha egnahemslåntagarna vunnit mycket. Man har biträtt dem i många olika avseenden till att erhålla den hjälp, som staten lämnar genom hushållningssällskapen. Sådana egnahemslåntagare, som verkligen velat åstadkomma någonting, dem har man sökt på alla sätt och i första hand hjälpa, därför att man har haft klart för sig, att de ha svårigheter att bekämpa, som det är en plikt för egnahemsnämnderna och hushållningssällskapen att undanröja på bästa sätt.

Jag vill säga det, när det många gånger här kommer fram, att här är man icke så intresserad av sitt arbete, att det ingalunda är förhållandet inom det område jag känner till, utan att man tvärtom vill sätta in all kraft för att åstadkomma någonting. Då man vet med sig detta, blir man ganska obehagligt berörd, när det gång på gång kommer sådana yttranden, som ge en helt annan bild av situationen än som motsvarar verkligheten.

Herr Kilbom: Herr talman! Jag måtte ha uttryckt mig något oklart, då herr statsrådet funnit sig föranlåten framställa den här frågan till mig. Jag förklarade uttryckligen, att jag icke komme att gå emot det här förslaget. Just den omständigheten, att andra lagutskottet avstyrkt den föreliggande propositionen angående utvidgad expropriationslagstiftning, motiverar ännu mera, att man till beslutet knyter de reflexioner, som jag gjort. Det är uppenbart, att, om de borgerliga ledamöterna i andra lagutskottet stjälpas lagförslaget angående utsträckt expropriationsförfarande, som framlagts med hänsyn till att man skulle hjälpa skogsarbetarna, kan jag icke, herr talman — jag hoppas det icke uppfattas som någon personlig förolämpning — fatta detta som annat än en medveten handling, innebärande, att de icke vilja ha något hinder för sina möjligheter att, förlåt vitsen, exproprierar staten och de fattiga skogsarbetarna i form av höga priser på den jord, de tänka sälja. När den risken föreligger, och den är icke enbart teoretisk utan bevisas av hittillsvarande erfarenhet särskilt från en del verkliga roffarbolag, som syssla med jordfördelning och jordförsäljning — det var ju inte längre sedan än i fjol, om jag inte minns gålet, som herr Jönsson i Revinge, vilken då tillhörde kammaren, i en interpellation drog fram uppseendeväckande fall av sådant rofferi — är det så mycket större

Ang. invrättande av en arbetarsmåbrukslånefond m. m. (Forts.)

anledning anför dessa reflexioner till protokollet och låta dem ännu en gång åtföljas av en hemställan till herr statsrådet och regeringen i övrigt att, i den mån det är möjligt, se till att det beslut som nu skall fattas icke blir ett medel för jordägare, skogsbolag och andra att skaffa sig oskäligen priser för jord, som de själva icke betalat tio öre för utan med all sköns manipulationer tillägnat sig från bönderna och från kronan.

Herr Molander: Herr talman! Jag tror, att herr Hedlund missuppfattade mitt yttrande om egnahemsnämnderna. Jag har icke avsett att ironisera. Det är ju möjligt, att jag tillgrep större våld än nöden krävde för att gentemot egnahemsnämndernas kvalifikationer försvara den anordning, Kungl. Maj:t här föreslagit. Reservanterna säga nämligen, att under mångårigt framgångsrikt sysslande med den närbesläktade egnahemslåneförmedlingen hava dessa förvärvat erfarenhet och rutin på här ifrågavarande område, som icke kan förutsättas i allmänhet vara i samma mån tillfinnandes hos de kommunala organen. Vad föreslås nu beträffande de kommunala organen? Jo det föreslås i § 2 mom. 3, att arbetarsmåbruksnämnd skall bestå av tre av kommunalfullmäktige eller, där kommunalfullmäktige ej finnas, av kommunalstämma utsedda ledamöter jämte lika antal suppleanter. Ledamöter och suppleanter utses för en tid av fyra år. Till ledamöter och suppleanter böra utses för uppdraget lämpliga och sakkunniga personer inom kommunen, företrädande de lånesökandes och den jordbrukande befolkningens intressen ävensom kommunala synpunkter. Därjämte bör tillses, att någon av ledamöterna är förtrogen med den statsunderstödda egnahemsverksamheten. Arbetarsmåbruksnämnds ledamöter vare ansvariga för skada, som av dem uppsåtligen eller av vårdslöshet tillskyndas staten eller kommunen. — När det sålunda här gäller en kommunal verksamhet, så vågar jag förutsätta, att de svenska kommunalmännen skola sköta det här uppdraget, som ju för var kommun i och för sig icke kommer att bli så vidlyftigt, lika fullgott som egnahemsnämnderna. Man kan givetvis icke vara alldeles säker om det; det är naturligtvis en subjektiv uppfattning, men man får ju då pröva sig fram härutinnan. Jag har för min del anledning tro, att kommunalmännen skola kunna sköta detta på det allra bästa sätt.

Beträffande den kontrovers, som jag hade med herr Brännström i fråga om obemedlad eller bemedlad, är det ju faktiskt på det sättet, att egnahemsnämnderna ej belåna jordbruksfastigheter till mera än fem sjättedelar av värdet och bostadsfastigheter till mer än tre fjärdedelar av värdet. Om nu den, som söker ett egnahemslån, själv genom arbete eller på annat sätt kan fullgöra denna sjättedel, resp. fjärdedel, så kan visserligen en obemedlad få ett egnahemslån i alla fall och bestämmelserna uppfyllas, men nog tror jag det kan hända, att man fuskar helt enkelt på något sätt, så att även fullständigt obemedlade få lån, som täcka värdet på fastigheterna. Man sätter bara upp fastigheterna till högre värden, än de egentligen ha. Detta inträffar ju faktiskt i tusentals fall. Man behöver icke vara ledamot av egnahemsnämnd för att veta, att det fuskas ganska mycket därutinnan. Jag vill därmed icke ha sagt, att icke egnahemsnämnderna sköta sitt uppdrag på allra bästa sätt, och jag har ingen särskild anledning att rikta något klander mot egnahemsverksamheten sådan den bedrivs i Västerbottens eller i Jämtlands län.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till det av herr Linnér under överläggningen framställda yrkandet; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i den förra propositionen.

§ 21.

Herr *Pettersson* i Dahl avlämnade en av honom och herr *Eriksson* i Tofte-red undertecknad motion, nr 530, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 262, angående vissa åtgärder till främjande av avsättningsförhållandena för slaktdjur samt kött och fläsk.

Vidare avgåvos följande motioner i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 258, med förslag till förordning angående mjölkavgift m. m., nämligen av herr *Andersson* i Dunker m. fl., nr 531; och herr *Pehrsson* i Bramstorp, nr 532.

Samtliga ovannämnda motioner bordlades.

§ 22.

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen:

från konstitutionsutskottet, nr 261, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse av § 20 regeringsformen; samt

från statsutskottet:

nr 257, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa praktiska utbildningslinjer på realskolans åldersstadium m. m. jämte i ämnet väckta motioner; och

nr 258, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln, punkt 180, gjorda framställning angående anslag till provisorisk avlöningsförbättring åt lärare vid folk- och småskolor.

§ 23.

Vidare anmälades och godkändes riksdagens kanslis förslag till paragrafer i riksdagsbeslutet:

nr 81, rörande verkställd granskning av riksbankens styrelse och förvaltning;

nr 82, rörande verkställd granskning av riksgäldskontorets styrelse och förvaltning;

nr 83, rörande verkställd granskning av riksdagsbibliotekets styrelse och förvaltning;

nr 84, rörande godkännande av överenskommelsen i Madrid den 14 april 1891 angående undertryckande av oriktiga ursprungsbeteckningar å handelsvaror, reviderad i Washington den 2 juni 1911 och i Haag den 6 november 1925;

nr 85, rörande lag angående vad med fastighets taxeringsvärde i vissa fall skall förstås;

nr 86, rörande anställande av sekreterare åt ärkebiskopen;

nr 87, rörande godkännande av konvention för lösande av vissa konflikter mellan medborgarskapslagar m. m.;

nr 88, rörande förslag till lag om ägofred m. m.;

nr 89, i anledning av vissa motioner, avseende ändringar i gällande tull-taxa;

nr 90, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 248, angående fortsatt befrielse för riksbanken från skyldigheten att inlösa av banken utgivna sedlar med guld;

nr 91, rörande anslag till bestridande av vissa bidrag till kostnaderna för domsagornas förvaltning;

nr 92, rörande förslag till lag om boutredning och arvskifte m. m.;

nr 93, rörande förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 22 juni 1911 (nr 74) om bankrörelse m. m.;

nr 95, rörande godkännande av vissa med främmande makter avslutade överenskommelser om befrielse från värnplikt i vissa fall av dubbelt medborgarskap m. m.;

nr 96, rörande förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 17 juni 1916 (nr 235) om försäkring för olycksfall i arbete; samt

nr 97, rörande förslag för understöd åt enskilda järnvägar.

§ 24.

Till bordläggning anmäldes

statsutskottets utlåtanden:

nr 112, i anledning av dels Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under sjunde huvudtiteln framlagda förslag angående anslag till tullverket för budgetåret 1933/1934 och dels Kungl. Maj:ts proposition angående ändring av sagda förslag;

nr 113, i anledning av väckta motioner om vissa åtgärder till sjöfartsnäringens stödjande;

nr 114, i anledning av väckt motion om sänkning av regeringsmedlemmarnas löner;

nr 115, i anledning av väckt motion angående sänkning av arvodena för bankofullmäktige m. fl. arvodestagare;

nr 116, i anledning av väckt motion angående föreskrifter till förhindrande av mångsyssleri bland de högre tjänstemännen;

nr 117, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under sjätte huvudtiteln gjorda framställningar om anslag till vägbyggnader och vägunderhåll jämte i dessa ämnen väckta motioner;

nr 118, i anledning av vissa av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen under rubrik »Utgifter för kapitalökning» gjorda framställningar om anslag till förvärvande av mark för landningsfält för flygplan m. m.;

nr 119, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reglering av Halmstad—Bolmens järnvägsaktiebolags skuldförhållande till staten;

nr 120, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under rubrik »Utgifter för kapitalökning» gjorda framställning om täckande av förluster å lånemedelskapital; och

nr 121, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda förslag om beräkning av inkomstiteln »Statsverkets fond av rusedrycksmedel» m. m.;

bevillningsutskottets betänkanden och memorial:

nr 50, i anledning av väckta motioner om importförbud beträffande äldre fartyg samt importreglering beträffande smidbart järnskrot m. m.;

nr 51, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande utskottets betänkande i anledning av väckta motioner om införande av tull å vissa torkade eller saltade frukter;

nr 52, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 243 med förslag till vissa ändringar i gällande tulltaxa m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 53, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av en mellan Sverige, å ena, samt Det Förenade Konungariket Storbritannien och Norra Irland, å andra sidan, träffad handelsöverenskommelse;

Andra kammarens protokoll 1933. Nr 43.

- nr 54, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 254 angående vissa ändringar i gällande tulltaxa, m. m.;
- nr 55, i anledning av väckt motion angående tullsatserna för automobiler och motorcyklar m. m.;
- nr 56, i anledning av väckta motioner om höjning av tullsatserna för lin-garn;
- nr 57, i anledning av väckta motioner om tull å wolframjärn;
- nr 58, i anledning av väckt motion om höjning av tullen å rör och rördelar;
- nr 59, i anledning av väckt motion om höjning av tullen å aducerade rör-delar;
- nr 60, i anledning av väckt motion om höjning av tullen å ledbultkätting;
- nr 61, i anledning av väckta motioner om tullfrihet för cellulosaacetat och aceton;
- nr 62, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 19 november 1914 (nr 383) an-gående stämpelavgiften m. m., ävensom en i ämnet väckt motion; och
- nr 63, i anledning av väckta motioner om vissa ändringar av bestämmelser-na rörande nöjesskatt; samt
- jordbruksutskottets utlåtanden:
- nr 96, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda fram-ställning angående kraftledningslånefonden m. m. jämte i ämnet väckta mo-tioner; och
- nr 97, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfällig löneför-bättring under budgetåret 1933/1934 för viss personal inom den civila stats-förvaltningen.

§ 25.

Justerades protokollsutdrag.

§ 26.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Hansson</i> i Hönö	under	5	dagar	fr. o. m. den	1	juni,
› <i>Jonsson</i> i Kalmar	›	7	›	›	›	1 ›
› <i>Lundbom</i>	›	5	›	›	›	1 ›
› <i>Werner</i> i Hultsfred	›	6	›	›	›	1 ›
› <i>Persson</i> i Tidaholm	›	5	›	›	›	1 ›
› <i>Björk</i>	›	5	›	›	›	2 ›
› <i>Johansson</i> i Uppmälby	›	5	›	›	›	2 ›
› <i>Andersson</i> i Surahammar	›	6	›	›	›	1 ›
› <i>Andersson</i> i Tungelsta	›	2	›	›	›	6 ›
› <i>Olsson</i> i Rimforsa	›	6	›	›	›	2 ›
› <i>Hansson</i> i Trollhättan	›	3	›	›	›	7 ›
› <i>Högström</i>	›	7	›	›	›	1 ›
› <i>Björling</i>	›	8	›	›	›	1 ›
› <i>Nilsson</i> i Göteborg	›	6	›	›	›	1 ›
› <i>Fält</i>	›	3	›	›	›	1 ›
› <i>Lindberg</i> i Umeå	›	5	›	›	›	1 ›
› <i>Olsson</i> i Rödningsberg	›	4	›	›	›	2 ›
› <i>Nilsson</i> i Steneberg	›	4	›	›	›	3 ›
› <i>Nilsson</i> i Bonarp	›	9	›	›	›	1 ›
› <i>Erlander</i>	›	7	›	›	›	1 ›
› <i>Johansson</i> i Djursnäs	›	6	›	›	›	1 ›
› <i>Eriksson</i> i Toftered	›	3	›	›	›	7 ›

herr <i>Pettersson</i> i Dahl	under	4	dagar	fr. o. m.	den	7 juni,	
» <i>Hammarlund</i>	»	4	»	»	»	2	»
» <i>Niklasson</i>	»	3	»	»	»	3	»
» <i>Lindqvist</i>	»	3	»	»	»	3	»
» <i>Berg</i>	»	4	»	»	»	2	»
» <i>Hedlund</i> i Östersund	»	6	»	»	»	2	»
» <i>Törnkvist</i> i Karlskrona	»	7	»	»	»	3	»
» <i>Ljunggren</i>	»	6	»	»	»	1	»
» <i>Mattsson</i>	»	2	»	»	»	1	»
» andre vice talmannen <i>Magnusson</i>	»	7	»	»	»	2	»
» <i>Carlström</i>	»	6	»	»	»	1	»
» <i>Norén</i>	»	3	»	»	»	3	»
» <i>Gustafson</i> i Vimmerby	»	6	»	»	»	1	»
» <i>Ericsson</i> i Sörsjön	»	4	»	»	»	1	»
» <i>Johansson</i> i Sollefteå	»	3	»	»	»	3	»
» <i>Strindlund</i>	»	6	»	»	»	1	»
» <i>Andersson</i> i Rasjön	»	5	»	»	»	1	»
» <i>Svensson</i> i Grönvik	»	6	»	»	»	1	»
» <i>Andersson</i> i Ovanmyra	»	5	»	»	»	1	»
» <i>Spångberg</i>	»	2	»	»	»	2	»
» <i>Anderson</i> i Råstock	»	4	»	»	»	3	»
» <i>Österström</i>	»	8	»	»	»	1	»
» <i>Hällgren</i>	»	9	»	»	»	1	»
» <i>Jonsson</i> i Eskilstuna	»	5	»	»	»	1	»
» <i>Magnusson</i> i Skövde	»	den 7 juni,					
» <i>Hilding</i>	»	6	dagar	fr. o. m.	den	1 juni,	
» <i>Hedlund</i> i Häste	»	6	»	»	»	1	»
» <i>Mårtensson</i>	»	5	»	»	»	1	»
» <i>Lundén</i>	»	6	»	»	»	1	»
» <i>Nilsson</i> i Hörby	»	6	»	»	»	2	»
» <i>Andersson</i> i Höör	»	6	»	»	»	1	»
» <i>Johansson</i> i Bro	»	6	»	»	»	1	»
» <i>Lövgren</i>	»	6	»	»	»	1	»
» <i>Olovson</i> i Västerås	»	4	»	»	»	1	»
» <i>Wiklund</i>	»	6	»	»	»	1	»
» <i>Johanson</i> i Huskvarna	»	7	»	»	»	1	»
» <i>Näslund</i>	»	6	»	»	»	2	»
» <i>Andersson</i> i Dunker	»	6	»	»	»	1	»
» <i>Olsson</i> i Blådinge	»	den 7 juni.					och

Vidare beviljades herr Johanson i Stockholm, för fullgörande av uppdrag att deltaga i den internationella arbetskonferensen i Genève, ledighet från riksdagsgöromålen från och med den 7 juni till riksdagens slut.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 6.14 e. m.

In fidem
Per Cronvall.